

సత్యమయి

అమలమయి

అమలమయి నాటకము

ప్రకాశకులు:

రంగా వెంకటరత్నం

బెజవాడ.

ప్రకాశనము 1926 ప్ర.ప.సం.

Rights Reserved for Publishing,
Naming, Staging, Translating &c.,

For Permission to Stage, apply to:—

Ranga Venkataratnam, BEZWADA.

1926.

A. P. P. Works, Cocanada.

మానడ్డదొరికు గ్రంథములు.

క థ లు.	న వ ల లు.
పన్నెండురాజులకథలురు. 1 0 0	సాంబర్యతిలక రు. 1 0 0
పదునాఱురాజులకథలు 1 0 0	కర్పూరమంజరి 1 0 0
మదనకామరాజుకథలు 0 12 0	హేమలత 1 0 0
కాశీమజిలికథలు 1 భాగం 0 12 0	రాజరత్నం 0 12 0
డిటూ 2 భాగం 0 12 0	రామచంద్రవిజయము 0 12 0
అశ్వత్థామకథలు 4 8 0	కృష్ణవేణి 0 8 0
ప్రభుత్వ విజయము 0 8 0	చమత్కారమంజరి 0 14 0
శుకసప్తతికథలు 0 8 0	డిటూ 2 పార్ట 0 14 0
సుమారన దక్షిణకథలు 0 8 0	ప్రహసనమంజరి 0 8 0
అహలపచంద్రకాంత 0 8 0	అహల్యబాయి 0 8 0
పంచతంత్రము 0 8 0	సిద్ధాంతచరిత్రము 0 12 0
నలమహారాజుకథలు 0 8 0	రిఘుకులచరిత్ర 0 8 0
దమయంతికథలు 0 8 0	మహిమంజరి 0 8 0
కాళిదాసుకథలు 1 4 0	సునర్శనము 0 8 0
హిరేశలింగచరిత్రము 1 0 0	విద్యోదనుము 1, 2 పార్టలు 1 0 0
శ్రీరాధనిచరిత్రము 1 0 0	శారద 1 2 0
శ్రీ కృష్ణభారతము అది	శాంతిదేవి 1 0 0
సభాపర్వములు } 3 0 0	నరసింహరాణి 1 0 0
డిటూ అరణ్యపర్వము 3 0 0	లలిత 1 0 0
కాశీ గామేశ్వరయాత్ర	సునర్శనముఖిల 0 8 0
దర్శనము } 0 12 0	చంద్రవిదన 0 8 0
సీతారామ సవల 1 4 0	పరమానంద చరిత్ర 0 8 0

రంగా వెంకటరత్నం,

బుక్ సెల్లర్స్ బెజవాడ.

న త్రి తు ల సి

తు ల సీ మా ధ వ ము.

ప్ర కా శ కు లు ;

రం గా వెంక ట ర త్నం

బె జ నా డ.

ప్రకాశకములు
నాల్గవసూచ్య 1000 ప్రకాశము.
ప్రకాశకములు

ప్రకాశకములు.

అనందా బుక్ డిపో

బె జ నా డ.

అన్నియు ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

కాపీ ధర్మము రిజిస్ట్రేషన్

[నెం 1—0—0

ఈ నాటకమున వచ్చు పాత్రలు

పురుషులు.

బ్రహ్మ—సృష్టికర్త.

విష్ణుమూర్తి—వైకుంఠనాథుడు.

పరమేశ్వరుడు—కైలాసపతి.

ఇంద్రుడు—అమరవిభుడు.

జలంధరుడు—పరమేశ్వరుని కోపజ్వాలవలన

జనించినవాడు, బృందకః బలి

హణికుండలుడు—బృంద తండ్రి.

నారదుడు—దేవమాని.

గాలవుడు—ముని.

స్త్రీలు.

సతీదేవి—పరమేశ్వరుని భార్య.

లక్ష్మి—విష్ణుమూర్తి భార్య.

బృంద—జలంధరుని భార్య.

చారుమతి—గాలవుని భార్య.

పీఠిక

బైస్కోపు కంపెనీ (Bioscope Company) వారి ప్రదర్శనములలో “సతీతులసి బృందావనము” అను కథను జూచినప్పటి నుండియు, దానిని నాటకముగా వ్రాయవలయునను కోరిక కలిగినది దీనికిఁదోడు మిత్రులు గూడ నన్ననుదినమును సతీతులసి నాటకము వ్రాయవలసినదని తొందర పెట్టసాగిరి. కాని, నేను దాని విషయమై తగిన శ్రద్ధఁబుచ్చుకొనక కాలయాపనము నేయుచుండ, నింతలో “సతీతులసి” నాటకమును గూర్చిన ప్రచురణపత్రికలు (అనగా గ్రంథ విక్రయము నిమిత్తమై చేయఁబడినవి) రెండు మూడు నాకంటఁబడినవి. ఈనాటక రచనకై నన్నుఁ బ్రేరేదిన మిత్రులుగూడ వీనింజూచి, నీవు దీనిని నాటకముగ వ్రాయక యూరకుంటిని. చూడుము ఎవరో ప్రకటించు చున్నారనిపలికి వ్రాయునందుకు నన్ననేక నిష్ఠురములాడిరి. కాని, నేను చాకిరిఁదగిన సమాధానముఁజెప్పి, ఎవరో యొకరు వ్రాయుచుండిరి కదాయని యాఁకుద్యమముచుండి నాచిత్తము నొక్కిర్రోత మరలించితిని ఇంతమాత్రముచేత నామిత్రులు నన్ను విడువలేదు. మరలనొక విధమైన ప్రకటన పత్రిక వ్రాచేతికిచ్చిరి. అందు, “బైస్కోపు ప్లాటు ననుసరించి వ్రాయబడినదనియు, తులసి దేవేంద్రుని గడగడ వడికించిన దనియు, మొదలుగాగల సంగతులతోనున్నది. బైస్కోపు ప్రదర్శనములో మొదటి నుంచియు, కథానాయిక తులసిగనే యున్నది. దీనింగూర్చి కొంత విచారణముచేసి నాకేమరల నాటకము వ్రాయవలయునను తలపు కలిగినది. అంతట తులసిదేవి వృత్తాంతమునకై ఆయాగ్రంథములు వెదకితిని. ఎక్కడఁజూచినను ప్రారంభము నుండియు, నెక్కడను తులసి. జలంధరునకు భార్యయై యున్నట్లుగాని, యింద్రుని తులసిదేవి వడికించునట్లుగాని గానిపించలేదు. నేనుజూచి గంతవఱకు పురాణములందీక్షింప సంగతులున్నవి.

శ్లో॥ జలంధరస్య భార్యా భూద్బ్రుంచేత భువి విశ్వతా
 పశిత్రతా వరారోహః ఛాయే వాను గతాపతిమ్॥
 జలంధరో ఘోరయుద్ధే రుద్రేణ వినిపాతతః
 విష్ణుస్స ర్వశరణ్యోపి బృందాందృష్ట్యా ముమోహ నః॥
 భర్తారం నిహతంజ్ఞాత్వా చిత్త్యగ్నో ప్రవివేశసా॥

శ్లో॥ అతీవ మోహం సంప్రాప్తో విష్ణుర్ బృందాంజవస్సదా
 బృందాశ్మశానే ప్రలుణద్దివా రాత్రీం భ్రమాతుకః॥
 కావసి బృందే మాం విహాయర్వగతాసిను మధ్యమే
 త్వాం విహాయనజీవామి బృందే పశ్యముఖంమమ॥
 ఇతి జల్పన్మహా విష్ణుశ్శ్మశానం నజహహాదిరం॥

శ్లో॥ విష్ణోరభావా ద్వైకుంతే హావాకారో మహానభూత్
 బహ్మరుద్రాది దేవాశ్చచరిత్రం వైష్ణవంతదా
 విచార్య విష్ణోత్సం మోహాజ్వరం స్త్రీకృతమేవహి
 ఇతినిశ్చిత్త్య బ్రహ్మద్యాః స్త్రీజ్వరం స్త్రీయహాపయేత్
 ఏవంతే గిజావాణీ లక్ష్మీ పార్థన మాచరన్
 ఇంద్రా ద్యాదేవతాస్సర్వే ప్రార్థయా మాసురంజసా॥

శ్లో॥ వాణీతు ప్రార్థనాం శృత్వా బజమేకం దదావథ
 యూయం బృందాశ్మశానేతు విష్ణోర్మోహః పను త్తయైః
 రోపయధ్వం క్రయత్నేన సఫలం భవతిధ్రువమ్
 ఏతద్రోపణ మాత్రేణ కార్యసిద్ధిర్భవేదితి
 దదావథత మాదాయ కైలాస మగమస్తురాః
 పార్వతీం ప్రాప్యదేవా వైప్రార్థయా మాసురేవహి
 పార్వతీ ప్రార్థనాం శృత్వా బీజమే కందదాతథా
 తతస్తులక్ష్మీం సంప్రార్థయా మాసురంజసా
 లక్ష్మీరపీర్వయా ప్రాదాత్పీజమేకం సుశోభనమ్॥

శ్లో॥ దేవా బీజాని సంగృహ్య విష్ణుర్యత్రా వతిష్ఠతే
 శ్మశానే రోపయామా సుస్సించంతో నిర్మవైర్జ్వైః
 భారత్యాదత్త బీజాద్వై బదరీసంబ భూవహ
 పార్వతీ దత్త బీజాత్తు తులసీ సంభ భూవహ

లక్ష్మీచేర్వా వశాద్దత్త బీజాన్మలత్య భూతిల
ఆతస్తన్మనః పీఠేనా యోగ్యావభావహ
ఆతస్తత్తుల సీజన్మపార్వతీ తిహినిశ్చయః॥

శ్లో॥ విశ్వేశ్వరః పార్వతీచయత్రాస్తే తత్రకేశవః
శివస్య హృదయం విష్ణుఃప్రోక్ష్య హృదయంశివః
తులసీశాసనం యత్రతత్ర సన్నీహితోహరిః॥

ఈ శ్లోకములను బట్టిచూడ జలంధరుని భార్యబృందయనియ, జలంధరుడు యద్ధమున శివునిచేగూ, బృంద భర్తతో నగ్నిప్రవేశ మొనర్ప, బృందపై మోహమున విష్ణుమూర్తి బృందయొక్క శ్మశాన మున జరించుచుండ, దేవతలు లక్ష్మీపార్వతీ సరస్వతుల వలన బీజ ములగ్రహించి శ్మశానమున నాటరనియు, పార్వతియిచ్చిన బీజము వలన తులసి మొలిచెననియుఁ జెలియుచున్నది.

ఈ స్వల్పగాధను నాధారముగాఁ జేసికొని ప్రధానకథకుఁగ మురారుండ ‘బైస్కోపుప్లాటు’ను గూడ గొంతవఱ కనుసరించి నాటకముగాఁచెనని. బృందయొక్క జన్మవృత్తాంతముగాని, యామె తల్లిదండ్రుల నామములుగాని నేజూచినంతవఱకు లభించలేదు ఆకారణమున బృందతండ్రి పాత్ర కింను “మణికుండల” నామమిడితిని. జలంధరుని దుష్కృత్యముఁ జూపుటకై యొక మునిభార్య పాత్రను గల్పించితిని. ప్రధాన కథకు ఁగముగాకుండ నట్టి స్వాతంత్ర్యము బూనుట నాటకముఁ యందు గవుల కాచారమే. అయినను. నీవిషయములం గూర్చి యింకను బోశోధించి, పునర్మద్రణమందు సవరించుకొందును. ఇతివృత్తము స్వల్పముగానున్న నట్టి కథను నాటకముగా వ్రాయుట బహుకష్టము. “చేయటకంటె జెప్పటచులకన” యనుసామెత వనున రించి, యేమియుఁ బనిలేక తీరుబడిగా గూర్చుండు మహనీయులు రసారసచర్మ నెంతయైనను జేయుదురు అట్టివారికి మాత్రము నేషమియుఁ జెప్పక, సదయహృదయుల కీనాటకము సమర్పించినాను గుణగణము లరయ భారము వారికే విడిచిపెట్టితిని.

శిట్ట
గ్రంథకర్త.

సత్యమేవ జయతే

కథాసంగ్రహము.

ప్రథమాంశము.

రంగము1:—తపోనిష్ఠునున్న ఆదిశక్తిని దర్శింపఁ దలచి ఇంద్రుఁడు వచ్చుటఁ జూచి, యచ్చటనున్న పరమేశ్వరుఁడు ఇంద్రుని వారించుట ఇంద్రుని పరమేశ్వరుల సంచాదము. పరమేశ్వరు డాగ్రహించి యాతనిని దగ్ధము చేయఁజేయుట. ఇంద్రుఁడు మహేశ్వరుని క్షమింప జేసుకొనుట. పరమేశ్వరుఁడు తన మూకవ కన్నునూడి పెడలిన జ్వాలను సముద్రమునఁ బడఁనట్లు బారవేయుట.

రంగము2:—పరమేశ్వరుఁడు విడిచిన జ్వాల శిశువురూపమున సముద్రముపైఁ జేలియాడుచుండ సముద్రుడా బిడ్డఁడు గైకొనుట. ఇంద్రుఁడు—పరమేశ్వరుఁడు—విష్ణుమూర్తియ, నా శిశువును జూడవచ్చుట. విష్ణుమూర్తి యా బిడ్డను నెత్తుకొని ముద్దాడుచుండ, నా శిశువు ఘోర రూపము ధరించి యాతనిం జంపఁబోవ విష్ణుఁడాతని దునుమనెంచ దేవతాప్రార్థితుడై శాంతించుట. ఈశ్వరుఁడాతనికి జంధర నామమిడి వరంబులిచ్చుట.

—: ద్వితీయాంశము :—

రంగము1:—బృంద తపశశిబున పుష్పహారము వేయుచుండ బదిబారి క్రిందఁబడెనని కోపమున నామెను స్వీకరింపనని వచ్చుచున్న జలంధరుని నారదుఁడు శాంతపఱచి బృంద గైకొనునట్లు సమ్మతించఁజేయుట. ‘మణికుండలుఁడు’ తన కూతురగు బృందను జలంధరునకిచ్చుట. జలంధరుఁడు బృందను నిజగృహమానకఁ దోడ్కొని పోవుచు సనేకవిధముల దూషించుట.

రంగము2:—వనమున విష్ణుమూర్తి బృంద సౌందర్యమును గూర్చి తనలోఁ దాను తలపోయుట. బృంద వనవిహారమునకు వచ్చి జలంధరుని దుష్కృత్యములఁగూర్చి విచారించుట. విష్ణు

మూర్తి బృందను మోహించి యామెంజేరి తనయభీష్టము జేయు
వుట. బృంద విష్ణుమూర్తిని గిరాకరించి పలుకుట.

—: తృతీయాంకము :—

రంగము1:—అరణ్యమున గాలవుడును మునిపత్నియగుచారు
మతియాశ్రమమున నొంటరిగా నుండగా జలంధరుడు వచ్చి యనేక
విధముల నామెతో భాషించుట. ఇంతలో నామె భర్త వచ్చుట
జూచి వెడలిపోవుట.

రంగము2:—మందిరమున బృంద జలంధరునితో దుష్కృత్య
ముల నేయవలదనియ, బరాంగనలఁ జెరబట్టవలదనియుఁ బ్రార్థించు
ట. ఆసమయమున జలంధరునిచే నాజ్ఞాపించఁబడిన భటులు చారుమతి
నిబంధించుకొనివచ్చుట. బృంద జలంధరుని బ్రతిమాలి చారుమతిని
డిప్పించుట నారదుడువచ్చి పార్వతీ విషయమై ప్రయత్నించమని
జలంధరునిఁ ప్రేరేపించివెడలుట. జలంధరుని యుద్యమమెఱింగి, బృంద
యాతనిని వారింపఁ బ్రయత్నించుట. బృంద మాటలు వినక జలం
ధరుడు కైలాసమునకేగుట.

—: చతుర్థాంకము :—

రంగము1 :—జలంధరుడు కైలాసమున పరమేశ్వరుడు లేని
సమయముజూచి సతీదేవిని బట్టబోగా, బరమేశ్వరుడువచ్చి యాత
నిని భస్మమునేయదలంచు సమయమున బృంద యరుడైచి యాత
నిని బతిభిక్షు పెట్టుమని ప్రార్థించుట.

రంగము2:—జలంధరుడు తనభార్య యుండుటవలనఁ బరశ్ర
లబంధించుటకు వీలులేకుండ నుండెనని యామెను సముద్రమునఁ బడ
వేసిపోవుట. విష్ణుమూర్తి యామెను రక్షించి బృందా వనమున
నుండుట.

రంగము3:—ఇంద్రుడు మొదలయిన దేవతలు విష్ణుమూర్తి
నన్నిధికరిగి, జలంధరుని దుష్కృత్యములవచించి రక్షింపుమని ప్రార్థిం
చుట, బృంద పతివ్రతాత్వమునకు భంగ మొదవించిన గాని జలం
ధరుడు మడియడని శ్రీహరి చెప్పుట. విష్ణుమూర్తి యా

కార్యభారమును బూని వెడలుచు, నారదునితో జలంధరుని బరమేశ్వరునిపైకి యుద్ధమునకుఁ జెడలఁ బ్రేరేపింపుమని చెప్పట.

—: పంచమాంకము :—

రంగము—1 నారదుఁడు జలంధరునితో సంభాషించి పరమేశ్వరునిపై యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట.

రంగము—2 విష్ణుమూర్తి జలంధరవేషముతో బృందకడకు వచ్చుట. బృంద యాతనిని బతిగాఁభావించి, పరిచర్యనేయఁ గడంగుట యుద్ధమునందు పరమేశ్వరునిచేఁ దెగిపడిన జలంధరుని శిరము బృందముండు పడుట. బృంద యదించూచి, విష్ణుని కపటమును గ్రహించి యాతనిని బాహు మగుమని శపించుట లక్ష్మీదేవి బ్రహ్మాండ్రులతో వచ్చి తనకుఁ బతిభిక్షుఁ జెట్టుమని బృందను బ్రార్థించుట. తాను భర్తతో సహగమనముఁ జేసినచో విష్ణుమూర్తి శాపము వాయునని చెప్పి యా బృంద యట్లొనర్చుట. విష్ణుమూర్తి శాపము వాసి బృందంగూర్చి యచ్చటనున్న వారిని నమగగా వారు జరిగిన సంగతిఁజెప్పుట. విష్ణుమూర్తి బృంద శరీరమువిడిచిన శ్మశాన భూమికి వెడలుట.

—: షష్ఠాంకము :—

రంగము—3 ఇంద్రుఁడును బ్రహ్మయు, విష్ణుమూర్తి బృందకై పడుపరితాపమునుగూర్చి విచారించి సతీదేవి కడకరిగి యాపుత్రాంతమునుజెప్పుట వారు లక్ష్మీ సార్వతీ సరస్వతుల వలన బీజములను గ్రహించి విష్ణుమూర్తి మోహమున జరించుచున్న శ్మశానము నందు నాటుట.

రంగము—4 బృంద తులసియై మొలచుట. తులసిని బృందావనమునకుఁ జేర్చుట విష్ణుమూర్తి స్వస్థచిత్తుడగుట. తులసీమహాత్మ్యము.

స త్రి తు ల సి

నాం ది.

శా॥ బృందంగోరి విచారమందఁ దగునే ♦ విష్ణుండవైయుండి; యీ
చందంబున్ వినినన్ జనుల్ సగల చా ♦ ల్పాలింకయంచున్ మహా
సందంబొప్పగఁబుగ్గఁ గౌగిటరమా ♦ నాన్ గృహపంజేర్చు, గో
విందుండేలునుగాత సత్కృప మెయిన్ ♦ వీక్షించుచున్ సభ్యులన్.

(నాంద్యంతమున)

సూత్రధారుఁడు:—(ప్రవేశించి) పూజ్యులగునో సభాస్థారులారా!

శా॥ శ్రీకల్యాణ గుణాకరుం డమరసం ♦ నేవ్యండు నిత్యండు, లీ
లాకారుం డఖిలఁతరంగు డమలుం ♦ డాద్యుండనంతుండు, సు
శ్లోకుం డాశ్రిత భక్తరక్షణుడు, త్రై ♦ లోక్యప్రభుండైన, ల
క్ష్మీకాంతుండు నిరంతరంబును శుభ ♦ శ్రీలిచ్చి మిమ్ములుతన్.

(సభ్యులపై బుష్పములఁజల్లి తనలో) ఆహా! సకల కలావిశ్వా
రదులగు నీ సభ్యులచే నే డొక నూతన నాటకము ప్రదర్శింపఁజేయు
ట కాజ్ఞాపింపఁబడితిని. ఇయ్యది నాకు సంతోషమేగాని యే నాటక
ప్రదర్శనమున వీరి చిత్తము రంజిల్లఁజేయుదునా యని సంశయము
గలగుచున్నది. కానిమ్ము. (ప్రక్కంజూచి) మీమా!

మారిషుఁడు:—(ప్రవేశించి) బావా! ఏమిసెలవు?

సూత్ర:—ఇంకను నేమిసెలవుయని యడుగుచుంటివా? కార్య
— — — — — పై నుండ వీ విట్లు సోమరివై యుండిన నేనేమందును?

మారి—బావా ! నేను చేయవలసిన కార్యమేమి !

సూత్ర—మారిమా ! లతాంతనితాంత సారభాకాంత దిగంతమును, నిరంతర దక్షిణచార పూర్ణరోధంతమును, కోకిల భృంగ శుకారవ చాలితదాంత సంతతిస్వాంతమును నగుచునంతము ప్రవేశించినది, చూడుము

చ. పరుషతమస్సమూహము ప్రభాతపువేళకు మెయ్యనంజనం గ గహినురేడ్డిశాతలుల • గ్రాలునినోదయకాంతి పాక్తిపై ఖరీబరిశీర్ణ జీర్ణదళ • కాండములైన మహిజశాఖోత్కరములఁ బల్లవాంకురని • కాయము రంజిత మంజులాకృతిఁ.

మారి—ఈ వసంతకాలమెంతయు సౌఖ్యదాయకమైనదికదా !

సూత్ర—ఈ వసంత రాత్రీమున, నీ సభ్యులకు నొక నూతన నాటక ప్రదర్శనమున సంతసము గూర్చుదలఁచితిని.

మారి—నాటకమేదో నిశ్చయించుకొంటివా ?

సూత్ర—అందులకే నిర్ణయించితిని.

మారి—బావా ! ఇంట బిడ్డనిడికొని యూరంతయు వెదకినట్లున్నది. నీవు నాందియందు చక్కని కథనే సూచించితివికదా !

సూత్ర—మారిమా ! ఇక్కడను చక్కగ జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చితివి. ఆ కథ ! “సతీతులసి” యనుపేర నాటకముగ నిటీవలనే యొక కవిరచించినాడు. అయ్యది యంతవరకెవ్వరును బ్రధర్మించకపోవుట జేసి, ప్రధమ ప్రదర్శనా గౌరవము మనము దక్కించుకొందము.

మారి—ఆర్యా ! గ్రంథకర్త రచనావిశేషమునుబట్టి నాటక ప్రదర్శకులకును, ప్రదర్శకుల నైపుణినిబట్టి గ్రంథకర్తకును బేరువయ్యును. అందుచే నీ నాటకము రచించినవారెవరో తెలిసినగాని నేనేమియు జెప్పజాలను.

సూత్ర—నీ వా విషయమున సందియమండఁ బనిలేదు.

ప్రథమాంకము.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసు ధీశులగొల్చి నిరర్గళామృతా
కరరసపుంజ మంజుల వి శస్వరచారు కథాసుధాదురం
ధర బహుళప్రబంధ కవి తా రచనాచతురోక్తి సంపదన్
వరలు ప్రసిద్ధుడైన కవి వ్యూహాకంఠ రచించె నీనిన్.

మారి—పేరు రహస్యమైనదా యేమి ?

సూత్ర—అతడు మనకు జిరపరిచితుండే;

సీ. మొగమైన జూవకే భూరిమోకటగిరి,

తొపాలు నత్కృతి గాంచినాడు

తిరుపూరు నృపతికి దివ్యకవిని జూపి,

బంగారు బిరుదంబు బడసినాడు

అంకిషిడ్డూపతి యాదరింఁగ నెంత,

మైన విమలయశం బుదినాడు

నత్కవోల్పంశాబ్ధి చుచ్చులు తగిన న.

తక్కువివంచు మన్నింప దనెనాడు

తే. గీ. కోటగిరివంశ వారాసి కువలయాపు

చేత బంగారు బిరుదంబు జెందినాడు

వినగలేదె ద్రోణమరాజు విమలవంశ

వార్ధిశశిని సీతారామ వరసుకవిని.

మారి—అవునవును. జ్ఞప్తికివచ్చినది. అనేక దృశ్యకావ్యముల
కితడు కర్తయుగుటయే గాక ఈతని విరచితములగు కొన్ని వచన
గ్రంథములు పాఠశాలలయందుంచుటకగూడ దొరతనమువారిచే నా
మోదింపఁబడినవి.

సూత్ర—నీకు దెలియనిదేమున్నది? (సభికులంజూచి) పూజ్యు
లగు నో సభాస్థులులారా! గ్రంథకర్త తమతో నిట్లు విన్నవింపుచుని
నా కాజ్ఞాపించినాడు.

సీ. సాంధ్ర భాషావిశేష వరహస్య నిక్షేప,

కుమీయె యలరెడు కోమలాంగి

వేళ్ళజూపడ కొ • ప్పిన యరుంగతిరీతి
 వత్తింతుచుండిన • వారిజాపి
 ఖితివాధ చంక్రుల • స్తుతిగాంచి యశముతో.
 వర్ణిలుచుండిన • పద్మగంధి
 గర్వమితయులేక • కవులకెల్ల విధేయ,
 తనుజూపి చెలగెడి • తలిరుబోడి

తే. గీ. మానుక విత్వ కన్యక • మహినిమిగు
 నూతనముగాదు; గావున • భీతివిడిచి
 యీ “సతీతులసి” ని మూగు • యిడితి నీవి
 నాదరింపుడు ప్రీతిమై • నార్యులార.

(ఇంచుక యూరకుండి) నా విన్నపముగూడ నొక్కొంత వినుచు.

సీ. సాధ్వీయా బృందపై • సాహసంబున జలం,
 ధరుడు జూపెడి నిరా • దరణవిధము
 గర్వంబునను పర • కారతల బల్కిమై,
 గూడగానెంచి • కొంటెతనము
 ఎంత చేసినఁగాని • యింతి నానిని నతి,
 శాంతితో గొల్పెడి • సరళతయును
 లోకరక్షకుడయ్య • లోలాపి బృందను,
 విష్ణుండు మోసించి • వెలయునీతి

తే. గీ. ఇతి గతింపఁగ నా బృంద • ప్రాణములను
 బాసి, తులసియైన విధంబు • బరగమిర
 లిందు వీక్షించి యానంద • మందగలరు
 ధన్య గుణులార యో సభా • స్తారులార.

(మారిపునిఁజూచి) మారిమా! ఇంక మనమాలస్యము జేయక

చాత్రులను సిద్ధముజేయుదము రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రస్తావన.

న త్రి తు ల సి.

ప్ర థ మాం క ము.

రంగము:- (1) [పరవ్వతగుహద్వారమున ప్రవేశము:-పరమేశ్వరుడు]

పర—(తనలో) మూడుమూర్తులకును మూలకారణమైన యాయాని శక్తి యెప్పటికి నపము జాలించునో! ఆమె తన తపమున కెన్నఁచిన భంగము గలిగించిన లేమోయని నన్నియొడ సతి జాగరూకతతో నుండుమని చెప్పెను. ఇంతవరకును నామె లేవలేదు. మింటబ్రభాకరుడు తన ప్రచండకిరణములతో బ్రకాశించుచున్నాడు. అబ్బో! వేడి యధకముగనున్నది. (అటునిటుచూచి)

చ. మిహిరుని వేడికి మిగుల • మింటఁజంప నశక్యమై తనూ
రుహములు వీచునోడి కడు • రోజుచు బల్వడనొందున్ ముహూ
ర్ముహూరుదితాస్థతో గగన • మున్ నెన నంటిన వానిఁబిల్చుచున్
విహగకులంబులెల్లఁ దగు • వీధుల మీదికిఁజేరె నొయ్యనన్.

[ఇందులో—ప్రవేశించును.]

ఇందులో—(తనలో) సృష్టిస్థితిలయంబులకు గారణంబైన యాది శక్తిని నొకసారి దర్శించి కృతార్థుడగుదుగాక- (ఎదుటఁజూచి) కైలాసపతి యగు పరమేశ్వరుడు గూడ నిచ్చటనే యున్నవాఁడు. ఈతని దర్శనముగూడ నాకిచ్చట లభించుట నాభాగ్యవిశేషమే.

(పరమేశ్వరుని సమీపించి)

సీ. పరమ పావనయంచు • విరుదంబు గాంచిన

గంగార్పురము మన • కమున సమర

స తి తు ల సి

నళికభాగమునందు ♦ నలఘు కుంకుమబొట్టు

గతినున్న మూడవ ♦ కన్ను మెరయ.

వజ్రపంజరనిధి ♦ వత్సస్థలంబున

రమణీయ సర్పహా ♦ రంబు లలర.

వగడంపు కాంతికి ♦ వంక బెట్ట గజాలు.

సరుణజానము ♦ త్కరము దనర

తే. గీ. బాణిహాపిత హరిణ శా ♦ బకము జెలగ

గన్నలకు బండ్లువై నమం ♦ గళములకులు

నాస్పదంబైన నీమూర్తి ♦ నార్తిదీరః

గాంచినాడను ధన్యతః ♦ గాంచినాడ.

(పరిమేశ్వరుని సమీపించి) రణితాద్రీ! నిలయా! శంకరా! వంక
సములు.

పర—ఓహో! ఇంద్రుడా యేమి!

తే. గీ. సుఖమే నీభాగ్యపాలోమి ♦ శుభమే మీజ

యంతపుతుండు భద్రమే ♦ యమరతతికి

నీకు నిరలంబు మోదమే ♦ నాకలోక

సార్వభౌమ! వచింపుమా ♦ సంతసించు.

ఇంద్రు—దేవా! నీకరుణచే మేము సుఖముగ్ధనే యుంటిమి.

పర—మహేంద్రా!

తే. గీ. అదే సభోమండలంబున ♦ సయ్యచిండు

చండకీరణుడై యుండె నీ ♦ సమయమందు

నెటకబోవుచు నియ్యెడ ♦ కేగుదెంచి

నావు, వినదలంతును గారి ♦ ణముబలారి.

ఇంద్రు—మహేశ్వరా! నాకితర కాగ్య మేమియను లేదు.

నీకడకే యరుడెంతిని.

పర—కారణము.

ఇందు—ఆదిశక్తిని దర్శించుటకు.

పర—అహోహో! (నవ్వుచున్నాడు)

ఇందు—శంకరా! అట్లు నవ్వితివేమి?

పర—నుతేమియును లేదు. ఆజగజ్జనని యోగసమాధియందున్నది.

ఇందు—లేపమునుండి యెప్పటికి లేచునో తెలియదు. అయినను నామె యిప్పుడెవ్వరికిని దర్శనమిచ్చియుంది. కావున నీవా యాశ యిప్పటికి విడిచి మఱియొక సమయమున రమ్మ.

ఇందు—పరమేశ్వరా! నీవట్లు జెప్పిన నేమందును? దయ యుంచి నా రాక నమ్మకూడేని కెఱింగింపుము.

పర—ఆమె నీవిప్పుడెంత శ్రమపడినను దర్శనమొసంగదు.

ఇందు—ఏమిది! ఆమె నాకు దర్శనమొసంగదా!

చ. అమర విభుండనై విబుధు లందఱు గొల్పుచునుండ నాకలా కము రహితేలు నన్నిపుడు ల గాంచకయుండునె యాదిశక్తి, తా నమిత కృపారసంబున న యా! యిటుల్ వచియింప నీకున్వాయమె? శృంగదాల్చి చెప్పమును దాగమనంబుచునామెకీశ్వరా.

పర—నీభాగ్యమునుబట్టి యామెనీకు దర్శన మొసంగునని తలంచు చుంటివా యేమి! గర్వాంధ కారమున మునిగియున్న నిన్ను జూడనే చూడదు.

మ. అఱియు ప్రజ్ఞను యోగమార్గముల న భృంశించు యోగీశ్వరా వళికైనన్ నిరతంబదృశ్యయగుచున్ భాసిల్లు నద్దేవిగ న్నుల వీక్షింపఁగఁజాల నీవిపుడు ని న్నున్ లక్షిగర్వాభిలో పలగుంగం బొనఁగించి యుండుటను దే వాధీశ వేయేటికిన్.

సంప దాంధులను నామె వీక్షించదు.

ఇందు—ఉమాకళతా? నీవాక్యములు చిత్రముగనున్నవి నీవు కేవల మసూయాపరుడవై యిల్లు వచించుచుంటివిగాని మఱి యొండుకాదు. సమస్త సౌఖ్యములకును మూలము సంపదగోకదా! సంపద లేనివాని బ్రదుకు నిరర్థకము.

పర—ఆసంపదయే మూలపుని గ్రుంగఁ జేయునది నీవమరలో క విభుండ వనుమాటయేగాని నీబ్రదుకునకు ప్రతిదినమును గండమే.

తే. గీ. ఎప్పుడే కూరిధానవుం , డెత్తినచ్చి
రణముఖునిన గెల్చి సా , మ్రోజ్యలక్ష్మి
సవహరించునో యనుచు నీ , వాల్మీకుండు
అంతతోడనుండెదవు శ , చీకళత్ర

నాకట్టి చింత యేమియు లేదుకదా!

ఇందు—నిజమే.

సీ. వసి యుంప సౌధంబు , వలకుండుట చేత
వెలయు చుండువు నీవు , వెండికొండ
కడుపు గూటికిలేని , కతమునఁ దొందువా
హ్లాదమెసంగ హ , లాహులంబు
ధరియింప హారముల్ , దొరకకుండుటచేత
మెడదాల్తువా గాని , మేతగుంపు
దారిద్ర్యబాధచే , ధనమున కాసించి
చేరినాడవల కు , బేగుమైతి

తే. గీ. యిట్టివాడవు నీవు న , న్నేల పరిహ
సింప? వలదు నీస్థితినాకు , జిత్తమునకు
దుఃఖమైనను లేక సం , తోషమైన
ధనములేనట్టి బ్రదుకు వ్య , ర్థంబుగాఁడె.

సీ. భిక్షకై పాత్రయు , వెయకుండుట చేత
బట్టినాడవుచేత , బ్రహ్మశిరము

ప్రథమాంకము.

గొప్పకొంటకు శాటి ధ గానక దాల్చినా
 వింపని భావించి యెన్నుతోలు
 విహరింప వనిలేక విహరించుచుండువు
 బహుభయంకరమైన బల్లకాటి
 వాహనంబులులేక బహుమోదమనియెంచి

యెక్కుచుంటివిగాదె వృషభమూరి
 తే. గీ. యిట్టిదేకద నీస్థితి యెవ్వరెఱుంగ
 రేల నానె నసూయవ హించివలికె
 దిట్లు? పరశక్తి ద్వంప నెంచునాకు.
 కొద్ది గొప్పలతోనేమి కుధరవాస.

కర—ఓహో! మహేంద్రా! నాస్థితిని నీవు వెక్కిరించు చుంటి
 విగా! నీకెంత భాగ్యమున్నను నాకుఁదుల్యుండవుగావు. వెట్టివాడవైనీవు
 నన్ను బరిహసించుచుంటివి. నీవాదిశక్తిని ద్వంపపచ్చితివి. ఇది సచు
 యనుగాదని చెప్పితిని. దానికీయసపసర ప్రసంగమేల? తొందరపడి
 వచోఁ గార్యమగునా?

తే. గీ. ఎద్ది యెప్పుడుగాదగు నద్దియప్పు
 డగును నీవెంతచేసిన ననునెచ్చెపుమ
 కొట్టి లేపిన నూకొడి కూసినంత
 నర్థనిశిబ్రొద్దు వొడుచునే యమరనాథ.

ఇంక శ్రీమదేందక యిప్పటికి మరలిపోయి మఱియొక సమయమున
 రమ్మ.

ఇంద్రా—ఇట్లు జెప్పటకు నీచిత్తమెట్లు పమ్మతించినది? ఆప
 రంజ్యోతి నీయట్టి వారిని ద్వారరక్షణోద్యోగమున నియమించుటండేని
 యిట్టిది సంభవించు చున్నది.

తే. గీ. అల్పుడవు నీకు సధికార మబ్బుకతన
 నిట్లు సాహసంబునఁజేయ నెంచినావు

పేనునకుబైత్త నంబీయ • వెట్టియగుచు

శిరమునంతయుఁ గొటికిన • కరణి నభవ.

పర—మహేంద్రా! మితిమీరి మదీయ మహిమంబెఱుంగి
నంభాపింపకుము వినాశకాలమునకు విపరీతపు బుద్ధులు పుట్టు నన్నట్లు
నీకుజేటుకాల మానన్న మగుటచే నన్ను దూషించుచుంటివి. బ్రదుక
దలంచిన వాడవేని వచ్చిన మార్గమునుబట్టి పొమ్ము. అదిశక్తివి ద
ర్శించుటకిది సమయముగాదు.

ఇందు—పోనిమ్ము. భగవతి సందర్శనము జేసికొనఁదలంచి
న నాకు నీయాజ్ఞతోనెమి పనియున్నది నేనేలోనికేని యద్దేవి తపము
నుండి లేచువరకును వేచియుండెదఁగాక! (లోపలికి పోబోవును.)

పర—(వారించి) ఔరా! ఏమి నీగర్వము!

శా. ఏమేమీ కనుగాన కీకరణి, నీ • వేయాదిశక్తింగనం

గా మోదంబున బోవఁజూచెద వెమ • మృక్ జూడ కొక్కింత, నా
సామర్థ్యంబు దలంప వేటికి, వినా • శంభు మదింగోరి యా
భీమోద్యత్ప్రళయాన్నిమీద శలభం • బేదూక నుంకించునే.

ఇందులకుఁ దగిన ఫలమనుభవించెదవుగాక! ఇవిగో! మదీయ
నిర్ణయోధ కోటిధార్మణ నీక్షణంబుల నక్షీణరూక్షాశు శుక్షణిస్ఫులింగ
నికరంబుల గురిపి నిన్ను దగ్ధము జేసెదఁగాక! (కోపముతోఁజూచినంత
నే యచ్చట యగ్ని జ్వాలలు వెడలును.)

ఇందు—(వడకుచు) హా! పరమేశ్వరా! అపరాధిని రక్షింపు
ము-రక్షింపుము. (పరమేశ్వరుని పాదములపైబడి)

మ. సరసీజాతభవాది లేఖవరున • శాంతంబు వేవింపఁ బె

ల్లిరవైమించు మహాచుభావుఁడవు నీ • సబ్బంగి నాయందు, దు
ర్భరకోపంబునుబూని చూచిన నికల్ • బ్రాణంబులున్ నిల్చునే
పరిరక్షింపవె నీకు మొక్కిల్కదను దే • వా! శైలజావస్లభా.

శా॥ శ్రీవిష్ణుస్తతపాదపద్మడవునై • చెల్వొందుచున్ భక్తులన్
గావం గంకణమున్ ధరించి, నతితో • గైలాసమగుదుండు, నా
దేశేశున్ నిను నేనెఱింగియు మదాం • భీభూత చిత్తుండనై
యేవోమాటలు నాడినాడ నిక దం • డీ సన్న రక్షింపనే.

వర—(చేతులతో నిందుని లేపనెత్తుచు) మహేంద్రా! భయమువిడిచి లెమ్ము. నీకభయమిచ్చితిని.

ఇందు—(కరములు మోడ్చి)

మ॥ అపరాధంబని యైన యెంచక మదీ • యందైన దుర్బుద్ధిచే
విపరీతంబుగ నిన్ను బ్రల్కితి భవ • ద్విఖ్యాతకారుణ్యదు
ష్టిపథంబందున నన్న నిల్పుచును ర • క్షింపందగుకవేగ, నే
నపవిత్రుండఁ బవిత్రుజేయము మహా • త్మా! భక్తరక్షామణీ.

దేవా! భవదీయ దివ్యమహిమ నెఱింగియుండియు, మూఢుం
డనై యజ్ఞానంబునబడి నీయెడల నపరాధంబు గావించితిని. భవదీయ
వీక్షణంబులనుండి వెలువడిన యగ్నిజ్వాలంబు లింకను బ్రద్యర్శిల్లుచునే
యున్నవి. నాభయము బాసి రక్షింపుము.

వర—తే. గీ. చింతకడబోకు దీనికి • స్వాంతమందు

జ్ఞానులకె యిట్టిదొక్కఘ్ట • సంభవించు

నీవు ధన్యుండవైతివి • నేడు నాదు

కరుణఁగాంచినాడవు గాన • సురకులేంద్రీ,

(అగ్నిజ్వాలలకై చూచి) నానేత్రమునుండి వెలువడిన యా మ
గ్నిజ్వాలలు నిరర్థకమై పోవరాదు. కావున నేను వీనిని సముద్రము
నఁ బడునట్లు వైచెదఁ. ఈజ్వాల యొకని దస్యమునకుఁ గాఢిణమగు
గాక.

(అగ్నిజ్వాలలను జేతితో బట్టి విసరివేసి)

మహేంద్రా! ఇంక నీ వరుగుము.

ఇందు—(నమస్కరించి) దేవా! సెలవుగైకొనెద.

(నిష్క్రమించును)

పర—ఆదిత్య కి తిపమునుండి లేచిన దేవో చూచెదఁగాక.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—(2) [నమ్మదగ్గముపై నొక శిశువు తేలి యాడుచుండును.

నాగరుడు - పోవేళించును.]

నాగ—(శిశువుంజూచి) బేరా! ఈ బాలుఁడెవ్వఁకోకదా! ఎవ్వఁడో దేవాంశ సంభూతుఁడై యుండును. కానిచో, జలంబున మునుగక తేలుటయెట్లు సంభవించును. సామరణముగ భూమిపైఁ బ్రాకిన విధముననే నీతఁడు జలమ్ముల బ్రాకుచున్నాఁడు (ఇంచుక యూరకుండి) నే నీ శిశువు దీసిదగాక. (శిశువునుదీసి యుత్తుకొని)

మ. పరమాశ్చర్యము వీని నెమ్ముగ మహా • పర్యేందు బింబంబు నే పరిహసంబానఁగించు దేజముగనన్ • బద్మాపునిన్ మించు నె వ్వఁగిసూనుండొకదా తిలంఁగను నీ • భంగిన్ ననుంజేరె; న త్కరుణన్ వీనినినెత్తి పంచెదను వే • డ్కన్ దేవతల్మెచ్చగన్.

ఈ బాలుఁ డొక యపూర్వ తేజశ్శాలి, భగవదాంశ సంభూతుఁడుగాని సామాన్యుఁడు గాఁడు.

[బ్రహ్మ, విష్ణు, పరమేశ్వరుఁడు, ఇంద్రుడు ప్రవేశింతురు.]

పర—(ఇంద్రునిజూచి) ఇంద్రా! కంటివా! ఆజ్ఞాన బాలుఁడుగా బరిణమించి, సాగరుని హస్తమున నలంకరింపఁ బడినాడు.

బ్రహ్మ—అభవా! ఆ బాలుని యపూర్వ తేజమిక్కడకే ప్రకాశించుచున్నది.

విష్ణు—మనమా సాగరుని సమీపించి బాలునిఁ జూతము.

[అందఱును సాగరుని సమీపింతురు]

సాగ—(తనలో) త్రిమూర్తులు నన్న గృతార్థుని జేయుటకు గాబోలిట్లు వచ్చుచున్నాను. (బ్రహ్మహరి కెదురే ముందు విష్ణుమూర్తి నింగాంచి)

సీ. నీలనీరదగాత్రీ ధి నిర్జరవస్త్రైత్రీ,

శంకరస్తుతిపాత్రీ ధి నచ్చైత్రీ

వై జయంతి దామ ధి వస్తితసుతామ్రమ,

కల్యాణనామ లో ధి కాభిరామ

భక్తిసంరక్ష కృ ధి పాపర జూహుః,

శ్రీయతినక్ష శి ధి క్షీతపిపక్ష

సర్వలోకాధార ధి సంశ్రితమందార

నిగమాంత సంచార ధి నీర్వికార

తే. గీ. నన్న ధన్యునింజేయ మ ధి నంబునందు

నెంచి వీరితోగూడ నే ధి తెంచినావు

పావనంబయ్యె నాజన్మ ధి పరమపురుష

యోగిహృద్యేయ జగదైక ధి భాగధేయ.

(పరమేశ్వరునిజేరి.)

మ. కరుణా మూర్తిని భూతనాయకుని స ధి త్రైలాసవాసున్ సదా

సురసంసేవిత పాదపద్మ యుగళున్ ధి శుద్ధాత్ము వైవాత్మజా

వరునిన్ బాపవిదూరు, భక్తసులభున్ ధి భావోద్భవారిన్ నినున్

బరమా మోదమతోడఁ చూచితిటనా ధి భాగ్యంబుసామాన్యమే.

(బ్రహ్మహరిజూచి) భారతీరమణా! వేల్పుల పెద్దవగు నీవుగూడ నియ్యెడ

కరుడెందుటంజేసి నేను గృతార్థుడ నైతిని. (ఇందునిగాంచి) అమ

రేంద్రా! నీరాక నాకెంతయు మోదావహమయ్యె, [అందఱినిజూచి]

ఉ. ఓమహానీయలార, విబు ధి ధోత్రములార! త్వదాత్మలందు, స

త్వేమనుబూని నాపయిన ధి వేడ్కలరారంగవచ్చినారు నే

నేమియొనర్పగావలెను • నెయ్యదికార్యమొ యానతిచ్చినన్

మీమదికిన్ ముదంబుగను • మేలు ఘటింతును భక్తిమీఱఁగన్

బ్రహ్మ—(తనలో) మహేశ్వరుని కోపానలజ్వాలయే శిశువై యొప్పెనని యీసాగరునకు దెలియదు. (ప్రకాశముగా) రత్నాకరుండ వగు నీకు మామందంత ప్రేమయుండ, మాకేమి కొఱత? (బాలునిఁ జూచుచు) సాగరా! తన యపూర్వ తేజంబుచే దిశలను వెలిగించుచున్న యీ బాలుడెవ్వరో యెఱుంగ వచ్చునా?

సాగ—దేవా! నాకును దెలియదు. ఇట్టి సుందర రూపునినేను మున్నెచ్చటను జూచి యుండలేదు. ఇంతకుమున్నే నే నీతనిం గాంచి మదీయపూర్వ పుణ్యమున నీసూనుడు లభించెగదాయని పరమామోదము నందుచుంటిని.

విష్ణు—శంకరుని కోపానలజ్వాలయే యీ బాలునిగా మారెను. ఆహా! ఏమి! ఈకుమారుని సౌందర్యమునయనపర్వముగనున్నది. సాగరా! కుమారుని నొకసారి యిటుదెమ్ము. ముద్దాడగోర్కెయయ్యె.

సాగ—(విష్ణుమూర్తి చేతికే గుమారునిచ్చును.)

(విష్ణుమూర్తి కుమారుని నెత్తుకొనినంతనే యాకుమారుఁడు రాక్షసరూపము ధరించి విష్ణుమూర్తిమీద కేగును.)

విష్ణు—ఆ! ఏమి! ఈమాయ. నిఖిలదైత్య సంహారఁడనగు నా యొద్దనా యీమాయ. ఇదిగో! చక్రముచేనిన్నిపుడే క్రుంచెదనాక! (చక్రము పకలనెంచును)

బ్రహ్మ—(వారిండి) కమలనాభా! నీచిత్తము నాయుద్యమము నుండి మఱల్చుము. ఈతఁడు వధాహ్లాండుగాడు. (రహస్యముగా) రుద్రుని రౌద్రాజ్వాలవలన జనించిన యీతనిని నీవు మడియించితివేని యహ్మహత్ముని మనంబు చిన్నబోవును. (పరమేశ్వరుఁ జూచి) పరమేశ్వరా! ఈతఁడు భవత్రోధానల జ్వాలవలన బ్రాంధుని

జలముచే ధరింపఁబడెనుగాన, జలంధరనామ ధేయబున భాసిల్లును.
(జలంధరుని జూచి) జలంధరా! సంగ్రామమున నీవెట్టివారినయిన
జయింపఁగల శక్తిఁ బ్రసాదించితిని. మాకరుణచే నీకలుభాగ్యంబు
నొదవును. విశ్వకర్మ మా యానతిని నీకై యీశాస్త్రమున నొక
పురము నిర్మించును. నీ వందుండుము.

పర—జలంధరా!

సీ. ధర్మబెయ్యత ప ధర్మముగాగ, నలుల బు
ధానురాగంబె సింహాననముగ

మునివరాశీన్ముఖం జామరంబుగన్యాయ
వృత్తియే కరమున గత్తిగాగ
నలులదిక్కులఁ బ్రాకు యశమె చేలముగాగ
ధర్మసంధతజయ ధ్వజముగాగ

రారాజు జోహాల్లు నీ రాజసముగాగ
తేజమే ఘనమైన దివ్యైగాగ

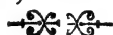
తే. గీ. లక్ష్మీనీయుంట నెవ్వడు లలి నసింప
నజును బ్రేమను నీకు బూర్ణమువీయ
శ్రీసతీరమణుండు రక్షించిమించ
ధరణి బాలింపు మాచంద్ర తారకముగ.

జల—దేవా కృతార్థుడనైతిని.

పర—(బ్రహ్మనుజూచి) భారతీరమణా! జలంధరునికై పురము
నిర్మించుటకు విశ్వకర్మనుత్వరగా నియమింపవలయును. (తక్కిన వారి
జూచి) మహేంద్రా! శ్రీహరి! ఇంక మన నిలవులకుఁ బోవుదము.
(సాగరుని జూచి) సాగరా! క్షకమేము పోయి వచ్చెదము.

[అందఱును నిష్క్రమింతురు.]

ఇతి ప్రథమాంకము.

స తీ తు ల సి

ద్వి తీ యాం క ము

రంగము:—(1) [తొందరగా జలంధరుడు ముందును. వెనుక నారదుడును బ్రవేశింతురు.]

జలం—

ఉ. ఇష్టములేని పెండ్లి యది • యేటికినాకును, నామెకెంతయో
కష్టము దోచియుండుటకు • గాదె తదీయమనంబు నిష్కడుక
స్వప్తముసేయ నీగతి నొ • నర్చెను దీని కతాన నాకునే
నష్టముగల్గునో యికను • నాపురికేగెద సత్వరంబుగక.

ఏమైనసేమి నేనామెను స్వీకరింప నశ్చడీ భయమేల? నా
చారిని నేనుబోయెద. (తొందరగా నడుచుచున్నాడు)

నార—అ! అ! జలంధరా! నిలుపుము. నిలుపుము (జలం
ధరుని సమీపించును.)

జలం—మునీంద్రా! సన్నాపవలదు.

నార—సమస్తమును దెలిసిన నీవిట్లుజేసిన నే నేమనగలము?
మ. గళమందుక వరపుష్ప దామమిడగా • గాంక్షించియున్నంతనే
పడియొక గ్రిందికి జారి యుండుటకు భా • వంబందు నిబ్బంగి నీ
వలుకబూని వివాహమొల్లననుచుక • బల్కుంగ భావ్యంబెయ్య
వలుకల్ విన్నను నెవ్వరైన నిను నే • బాసంచు శ్లాఘింతురే.

ఎట్టివారికైనను నొక సమయమున పొరబాటుగలుగుచుండును బృంద యుద్దేశపూర్వకముగాఁ బూలహారము నేలఁ బడ్డవైచినదని నీవు తలంచుట యెంత ను దోషము. అట్టి యుద్దేశమున్నచో నీగళం బునుఁ బూలహారముచే నంగీకరించుట కామె యే తలంచును?

జలం—మునీందా! నీ నేల యాలీలఁబలికి నాచిత్తమును నుఱివింపఁ జూచెదవు?

తే. గీ. శుభసమయ మిది యాగు నా • సుదతికెఱుక

లేక యున్నదె, యెఱిగియు • లేమి యిట్లా

నర్చుటదీ నాకు నీపుడమం • గళముగాగ

దోచకుండునె యిందునా • దోసమేమి.

చేత దాల్చియున్న పూలమాల జాతి క్రిందఁబడుట కది సూచియూ దారమా! అయినను నిప్పుడా లెర్దనభర్దనలేల? ఇట్టి యమం గళకార్యము జరుగుటఁజేసి యాబృందను, గ్రహించుటకు నాచిత్తము సమ్మతంపగు. ఇంక నాకన్యజ్ఞనిష్ఠు. నాపురమునకు మరలి పోయెదను.

సార—జలంధరా! ఏదీఁ జేసినను జగము మెచ్చనట్లొండవలయును.

శ్లో. గారిము నీపయిన్ నిలిపి • హృతలవాధుఁ నెల్లరన్ దిరి
స్కారమొనర్చి నిన్ను విభు • గా పరియింపఁగ నోరినట్టి యా
సారసనేత్రి కీగతి వి • చారము గూర్చుట ధర్మమానె ని
వారయవేల దీనిఁ బరి • యాచకమి యిటునేయ భూవరా.

ఆబృందకు నీయందుఁ జిత్తముండుట చేతనే కదా స్వయం వరార్ధమై వచ్చిన రాజుల సందఱను నొల్లక, నీగళంబుననే పుష్పదామము వేయనెంచె! అట్టిచో చేజాటి యీహాలదండ క్రిందపడి సంతమాత్రమున నీగతిని నాస్వయంవర సభను విడిచివత్తువా? నీయలుక మణిగుండలున కెంత విచారమునో కలుగఁజేసెను గదా! బృంద పరితాపము చెప్పఁ దరముగాదు.

మ. జలజాతాక్షినిఁ బద్మగంధి నవలన్ ♦ కాతోదరిన్ సుందరిన్
 విలసత్పూర్ణ శశాంక బింబవదనన్ ♦ విద్యుత్ప్రవాళాశ్రిన్
 గలకంఠన్ భవదీయ దాన్యశలనా ♦ కామన్ జగన్మోహినిన్
 గలికిన్ బృందను నేగ్రహించి సుయశః ♦ కల్యాణిఁ జేపట్టుమా.

జలం—తాపసోత్తమా! నీవెంత చెప్పినను నాచిత్తమా బృం
 దను గ్రహించుట కావంతయు నమ్మతించుటలేదు. ఇష్టములేని పెండ్లి
 వలన నెట్టిదొసంగు కలుగునోకదా! నాయందుఁ గరుణించి యీవిష
 యమున నన్ను జలవంత పెట్టవలదు.

నార—ఓయీ! వెట్టివాడ!

తే. గీ. శకునములు స్వప్నములు గ్రహా ♦ చారములును
 వినుము నీవంటివారినిఁ ♦ భీతిగొల్పఁ
 జాలవుఁ పిఱికిచాగల ♦ స్వాంతములనె
 కలఁచుచుండును నియ్యది ♦ తెలియవొక్కొ.

దీనివలన నీకావంతయు నశుభము గలుగదు. విశేషించి దీని
 వలన నీకు యశము గలుగుననియే నేను నొక్కి వక్కాణింపఁ
 గలను.

జలం—తాపసపుంగవా! నాగళంబున నలంకరింపఁబడదగిన
 పుష్ప హారము బృంద చేతినుండి జాటుటంజేసి, ముందేదియో కీడు
 నాకు ఘటిల్లునని చిత్తమున బెంగనాటికొనినది. అట్టిచోదీని నిప్పుడు
 సరకునేయక ముందు శుభంబే యొదవునని నీవు చెప్పెడు మాట.
 లకు నాచిత్తమున నెట్లు ధైర్యము నిలఁచును? ముందు వచ్చు
 శుభమేమో దెలియదుగాని, యిప్పుడు జరిగిన కార్యమును బట్టి
 మాత్రము కీడొదవునని తోచుచున్నది. ఇటువినుము.

తే. గీ. కానరానట్టి శుభ మొందు ♦ గలుగుననుచు
 కనులకును దోచు కీడెదు ♦ రొక్కనఁగలందె

తాతగట్టిన మేల్కావి, తప్పదుచు

నప్పనీరుచు ద్రాగెడి, మొప్పిగలఁడె.

నార—జలంధరా! ఇవి యన్నియు ననవసరమైన యుత్తరపరి
త్యుత్తరములు. బ్రహ్మచారన పుత్రుడనైన నావచనంబుల విశ్లేసిం
వుము అచమానమే నిన్న బాధించుచున్నది గాని మఱియొకటి
కాదు. నీవిష్పత్తి యకార్య మొనరించితేని లోకమునందు దలయెత్తి
మెలంగఁ జాలవు. ఇదియుంగాక విచించి కరుణాసూసాదిత మహా
పరాక్రమవంతుడనైన నీకేమిభయము! ఇంక బ్రతివచనము జెప్పక
వచ్చి బృందంగానుము (ఎదుటఁజూచి) అదిగో! చూడుము.

సీ. నలయితపరివార, జలదాంతరంబున

దీపించుకొమ్మించు, దీవయనంగ

నభిమధన నమ, యంబునఁ బ్రావిర్భ

వంబునందిన రమా, బ్రాన్వయనంగ

నఖిల భూవరవృద్ధి, దార్ధంబు విధిన్మజి,

యించి పంపించు మో, హినియనంగ

జనాధు డాయ హృ, న్నీరజంబుననెంచి

కుతుకంబుతో వచ్చు, రతియనంగ

తే. గీ. నలస్వయంవర రంగంబు, నందు విరుల

దండతోనిల్చి యున్నది, తన్వి బృంద

కాన నామె మదికి హర్ష, మలరునట్లు

శంక విడనాడి రమ్మింక, క్రూతలేంద్రీ.

మ. శరదాఖ్యాబ్జ దళాక్షి భూరివిమల, చ్ఛాయాకలాపంబుచే

నరవిందారి నలంకరించు గతిఁదా, నాత్మీయహస్తాగ్రభా

శ్చరి పుల్లాబ్జలతాంత దామకముచే, గై నేసి యాబృంద సు

స్థిరధక్తిన్ విను బూజనేయగను వే, చెల్లరమ్ము భూపాలకా.

ఇంక మనంబున మఱియొక విధమైనశంకఁ బెట్టుకొనకరమ్ము.

(చేయిబట్టుకొని తీసికొనిపావును.)

రంగము:—2 [మందిరమున—మణికుండలము-బృంద-జలంధరుడు]

మణి—(జలంధరునిఁ జూచి) జలంధరా! స్వయంవరమందిరమున నా తనూజవలన జరిగిన యపరాధమును మఱచిపోమ్ము. (ఇంచుక యూరకుండి)

ఉ. మామక భాగధేయగరి ♦ మంబున నీచెలిజన్మమందె, నీ
తామరసాయతేక్షణ క ♦ తంబున దావక బాంధవానుబం
ధామితవైభవంబు వెన ♦ నబ్జెగ్గతార్థుడ నైతినింక నీ,
శ్యామను గూర్చినేలు కొను ♦ మయ్య జలంధర భూమినాయకా!
(బృందను జూచి) అమ్మా! బృందా! భవదీయపూర్వపుణ్య
విశేషమున నీజలంధరుడు నీకుఁ బ్రాశస్త్యమండై నాడు. సకల మెఱిం
గిన నీకు నేనేమియుఁ జెప్పనక్కఱలేదు. అయినను వాత్సల్యమునఁ
జేసి చెప్పచుంటిని.

నీ. భయభక్తులను బూని ♦ పరమానురాగవై
చెలుపుని కన్ను న ♦ స్నలమెలంగి
చిత్తమందేవళ ♦ బత్తి పెంపొందఁగా
వృద్ధులకును సేవ ♦ వెలయఁజేసి
యావ్తబంధు జనాళి ♦ నాదరంబునఁ గాంచి,
మృదుభాషణముల న ♦ మృద మొసంగి
గర్వమింతయు లేక ♦ కరుణతో నతిధుల,
నిష్ఠమృప్తాన్న సం ♦ తృప్తిదేల్చి
తే. గీ. కరుణవీడక నత్యంబు ♦ మరువకుండ
నిట్టి సాధ్వీలోకంబున ♦ నెందు లేద
టండుఁ బ్రజలెల్ల వినుతించు ♦ నట్టిభంగి
సుభయకుల పవిత్రవగుచు ♦ నొప్పమయ్య.

మ. అనిశంబున్ రమణప్రియా చరణ కా ♦ ర్థాయత్త చిత్రబల్లె
యరువర్తించి జగంబులందున మహా ♦ ఖ్యాతిఁ బ్రవర్తించి రా

యనఘస్యాంతలు భూరిశాంత లనసూ యారుంధతీకాంతలం
 గన ! నీవట్లు సుకీర్తి తేకొనఁ దగుం గా భర్తృసేవారతిన్.
 మ. అద్యులటన్న మేల్ వ్రతము యన్నచు దేవతలన్న శాశ్వతై
 శ్వర్యములన్న నిర్మలయ శంబులటన్నను, బంధులన్న, స
 త్కార్యములన్న భాగ్య సుకృ తంబులటన్నఁగుమారి నీకు, నీ
 యార్యసుతుండె సర్వమని యాత్మదలంచి చరింపుమమ్మరో.
 చ॥ పతివయి జన్మగోత్రము యశంబలరింపుము మావధూటివై
 స్థితనిజవల్లభాలయము చెన్నువహింప నొనర్పు మక్కలా
 పతివయిప్రాణ నాధువర భావ కుతూహల మాచరింపు మీ
 గతి విలసిల్లినన్ వినుము ఖ్యాతివహింతువు లోకమందునన్.
 బృంద—తండీ! నీయుపదేశ వాక్యములు నాహృదయ ఫల
 కమున లిఖించుకొని యుందును.

మణి—(జలంధరునిఁజూచి)

నీ. జననమందిన దాది యనిని నెన్నఁచు,
 విడనాడి యెఱుంగని విదుర్మోహి
 పురమును నేఁబాసి యరిగినప్పడు నాదు,
 రాకకై వేచెడు రాజవదన
 యెండకన్నన నేమొ యెన్నఁడెఱుంగక,
 సౌఖ్యంబులందెడి జలజనయన
 కోపంబునొక్కింత చూపిన గన్నుల,
 సశ్రువుల్ నించెడి యతివమిన్న
 తే. గీ. మామకతనూజ యీసతి మాన్యచరిత
 భార్య యయ్యెను నీకు నే భంగిదీని
 నరసి రక్షింతు వోక్మపా కరుడవగుచు
 భారమంఘ నీయదే పార్థివేంద్రీ.

ఉ. ఆకలి గొన్నఁదానడుగ • దన్నము కుత్తుకయెండి యుండినన్
గైకొన బోదు దాహమును • గన్గొని పెద్దలె యివ్వగావలెన్
మాకును జెప్పదేమియును • మాన్యచరిత్ర సుశీల నామె నీ
నేకరణిన్ కృపారసము • నింపుచు నింపుగనేలెదో కదా.

జలం—(తనలో) నాకీతని పలుకులే వినబడు చుండుటలేదు.
పుష్పహార మీమె కరమునుండి పడినంతనే నా కీయవిద యందున్న
మోహమే పోయినది. ఆనారదుని వాక్యము నతిక్రమింప జాలక
యీమెను గృహించితిని. (ప్రకాశముగా) పృథ్వీ ఇంక మేముపోయి
నచ్చెదము.

బృంద—తండ్రి! నాధుని వెంటనరిగెదను. (విచారింపును.)

మణి—కుమారీ! చింతింపకుము. లొక్కై క వీరుండగు జలంధ
రుడు నీకు భర్తయయ్యె. నీభాగ్యము వర్జింపఁదరముకాదు. అప్పుడ
ప్పుడు నీకు శలవార్తల దెప్పించుకొనుచుందుము. మేమునువచ్చి చూచు
చుందుము. నీకెచ్చటనుండి కావలసిన యమూల్య వస్తువులును
బంపుచుందుము. నీపతియనుజ్ఞపడసి తీసికొని వచ్చుచుందుము.

జలం—రాజేంద్రా! ఇంక మేమరిగెదము.

మణి—శుభమగుఁగాక. పోయిరండు.

[అందఱును నిష్క్రమింతురు.]

రంగము:—3. [వనము - పృవేశము - బృంద]

బృంద—(తనలో) ఎంతభాగ్యముండిననేమి? ఎట్టిసౌఖ్యములు
గలుగుచుండిననేమి? అగ్నిహోత్రుని సాక్షిగఁ గొన్న సతి పతిచే
నిరాకరింపఁ బడినప్పు డివియన్నియు నిరర్థకములుగదా! అక్కటా
నాభర్త కృత్యములకు నేనేమని చింతింతును? బ్రహ్మ వరప్రసాదిత
మహారాజ్య బలసంపన్నుడనియు, సుగుణమూర్తియనియు దలంచి,

మనసార విరాహమాడితినిగాని యిట్లుగునని కలనైనఁ దలంప నైతినిగదా!

తే. గీ. ఎట్టిసాందర్యముండిన • నేమి? యెట్టి
భాగ్యములు గల్గిననునేమి • భర్తచేత
జూడగాఁ బడనట్టి యా • సుదతి బ్రదుకు
కానఁ గాచిన వెన్నెల • కరణిగాదె.

నానాధునకు నాయందనుగాగము లేకపోయినఁ బోవుగాక! పర పతులభంగము నేయు తలంపు మానుమని యెంత చెప్పినను వినడయ్యె. మనిచూశ్రమింబుల బ్రేవేళించి వారాశ్రమమున లేనితరిని దత్పత్ను లిలిమిం బట్టవలంచుచుండును. పరనారి కంటఁబడుట భయముగా నున్నది. ఈ చురుద్యోగమునుండి యీతని చిత్తము ద్రిప్పటకెంత ప్రయత్నించినను నాప్రియత్నము కొనసాగకయున్నది.

సీ. తనుజేరి నామీద • నెనరుంచుమని వేడ
వినడాయె, దాయఁగాఁ • గనుమ నన్ను
పరకాంత గపయుట • పాపమంచును నెంచ
డామిగాఁ నేనెంతో • డాసి పలుక
మహులనేచుట • మానుమంచును గోర
నూనడాయె ముదంబు • బూనుగాని
వరధర్మ పథమందు • వర్తింపుమని పల్కు
గొనడాయె నాపల్కు • గోపమూని

తే. గీ. ఎంత వేడినఁగాని కా • సంతయైన
మనసు కరుగదు నామీద • మన్ననోవి
భునకు; నేమిసేయుదు నేరి • బోవవేడు
దానఁ, బ్రోజేశ్వరుని మంచి • దారిఁబెట్ట.

ఇదియంతయు నేను తొలిజన్మమునఁజేసిన పాపమీవిధముగఁ బరిణమించినది. ఇతకును భగవదాత్మకు నవ్యథా జరుగ వేరకుకదా! శక్తిపంచనలేకుంక నాజీవితేశ్వరుని సమార్థమునఁ బెట్టఁజూచెదను.

(తె ర లో)

దేవీ! బృందా! బృందా!

బృంద—(ఎదుటఁజూచి) అదిగో! నన్నరయును నవమాలిక వచ్చుచున్నది.

నవమాలిక—(ప్రవేశించి) దేవీ! బృందా! నీవాడలజాకర పీఠంబున నుంటివేమోయని తలంచితిని.

బృంద—లేదు. ఇక్కడనే యుంటిని.

నవ—దేవీ! మన మొక్కింత కాల మీవనంబునఁ జరింతమా అటుజూడుము. ఉల్లంబులు రంజిల నెల్లడఁ గొల్లగ బూసియున్న మల్లెలును, మిగుల నువాసనచే నెగడుచుఁ జెట్లక్రిందఁ బడియున్న పొగడలును, మదనుని కరంబుననుండు బాకులోయనంబడు కేతకీపుష్పములును, మొదలగు నమస్త విరులును సంపూర్ణముగ పూచియున్నవి.

బృంద—(తనలో) నాచిత్తము వనవిహారమునకు నమ్మతించునా? నిరంతరమును నా మనోహరునిఁ గూర్చిన చింతయేగాని మఱియొక విధమగు చింతయేలేదు. అయినను నాఁగి తాప మీనవమాలిక యెఱుంగవలసి ఇట్టిది యొకగు వినవలసినది కాదు. (ప్రకాశముగా) నవమాలికా! ఆ పుష్ప సంతతులకేమిగాని యటుజూడుము. చిలుక ముక్కులచే నొక్కబడి, కెంపురుచులీచుచున్న దాడిమ ఫలంబులెట్లున్నవో ఆహా! వనరామణీయము కన్నులకు బండువైయున్నది.

మ. స్వనితాంతాహతికోర్వలేకను తరు • చ్ఛాయాపదేశంబుచే

త నరణ్యంబున డాగియుండు బహుళ • ధ్వంతంబులఁ రూపుమా

ప ననేకా కృతులన్ ధరించి యిసఁగి • వ్యక్త బ్రీకేశించెనో

యన శోణద్యుతితో ఫలావళులు నిం • డాకొ వహీజంబులన్

ఇదిగో! ఈప్రక్కకువచ్చి, నకలసురమునిరాజ పూజానిదానములును, మిళిందప్రజవిధానములును. స్వదర్శన ప్రభేదిత విరహిలోక ప్రతానమానములును నగు సూనంబు తెల్లు మహిత రుచుల నొప్పుచున్నవో చూడుము.

నవ—వానికేమిగాని యిటుచూడుము.

మ. చపలాక్షీ! ఘన సాధ్యుడైన నినునో ధన్ జూచి యుక్తాశ్వినీ కపుగీతంబుల నియ్యశోకతికా ధ వారంబునీకున్ బ్రవా శపు మాణిక్యమయంపు బాత్రికలఁగాం ధ క్షులదీర సూనప్రదీ పపుబిండునుచు మంగళారతులిడఁ ధ భక్తిప్రపత్తిక్రియా

బృంద—సఖి! ఆకాసారతీరమున నాబకప్రజ మెట్లండునో చూడుము.

నవ—దేవీ! పరాంగనల గవయఁదలంచి చడియఁజప్పడు గాకుండ, నిటునటు తాగులాడు విటకాఁడ్రీ చందంబున, మీనంబుల బట్టుటకై యాబకములు దొంగతనము సేయుచున్నవి.

[విష్ణుమూర్తి ప్రవేశించును.]

విష్ణు—[తనలో] ఈమెచెలికత్తె నన్నుఁదిలకించెనాయేమి? (పరికించి) లేదు. లేదు. (ఇంచుక యూరకుండి) జగద్రీక్షణకార్యదీక్షా ధుఃసంధరుడనైన నాకీబృందపై మోహము జనించుటకుఁ గారణము నేనే యూహింపఁజాలక యున్నాను.

తే. గీ. నకల భవనములశాసింప ధ జాలునాకు

బృందపై మోహమీరీతి ధ వెలయుటేడ?

జగము దీనిని విన్నచో ధ నగజ? హరియె

యిట్టి దుష్కార్య మొనరించె ధ నే యటంచు

చిత్తమును నీ యుద్యమమనండి మఱలించుటకెంత ప్రయత్నించినను మఱలకున్నది. (ఇంచుక యూరకుండి) బృందమహాసాధ్య.

నిరంతర పఠినేవాపరాయణ. జలంధరుడు విరించి వరసంజనితబల
గర్వోద్రేకుడై చరించుచున్నను, నామోహాతనిని దైవమువలె బూ
జించుచున్నది. జలంధరుడెట్టి దుష్కృత్యముల నేయుచున్నను నా
బృంద మంగళ సూత్ర మహిమమున నాతఁడేవిధమగు హానియు
జెందకయున్నాడు. నేనీబృందకు నాయభీష్టము దెలిపెదగాక! ఆమె
యందులకు సమ్మతించెనేని నామోహాగ్ని చల్లారుటయేగాక దుర్మితవ
రుడైయున్న జలంధరుడు మడియును. దీనం జేసి దేవతలకు హిత
ముజేసిన వాడనగుదును. అట్లుగాదేని బృందసాధ్వీశిరోమణియును విజ
యధ్వజముం జగంబున నిలిపిన వాడనగుదును. ఏమైనను బృంద సౌం
దర్యము నాచిత్తమును సంపూర్ణిగ నాకర్షించినది.

తే. గీ. కొమ్మగన్నఁ బప్పుకునైన • రిమ్మతెగులం

గలుగుననుమాట నాయందె • నిలచెనిపుడు

గాకయందైన నేనేడ • కలికికొఱకు

హృదయమున మోహమాని, చ • రించుటేడ

ఆహ! వైకుంఠ పురంబెక్కడ! ఈ జలంధరుని పురంబెక్కడ
బృందపైనున్న మోహము నన్నెంతదూరము కొనివచ్చినది!

బృంద—(చెలికత్తెనుఁజూచి) సఖి నవమాలికా! వనవిహార
మిక జాలించి గృహమునకుఁ బోవుదమా!

విష్ణు—(తనలో) ఈమె గృహంబున కరుగునాయేమి? ఈమె
వెంటనే జెలికత్తెయండఁగా నేనెట్లు సంభాషించుటకు సాహసించును?
నవ—బృందా! గృహమున కరుగుటకుఁ దొందరపడవేల?
ఆజాజిపువ్వులంగోడికొనివత్తము రమ్ము. (బృందతోనిష్క్రమించును)

విష్ణు—(ఎదుటఁజూచి) ఆహ! ఏమి! ఈమె సౌందర్యము
జగన్మోహనమై యున్నది.

మ. త్రిజగన్మోహన కాంతిగొల్పి, తనువున్ • దీపింప బ్రాభాతసి
రజ బంధుప్రభగూర్చి నెమ్మొగము నా • రాకానిశానాధు, న
క్కజమై నవ్వగజేసి, బృందనిటు లో • కంబందు స్పష్టించె, నా
యజనిర్మాణపుఁ బ్రాణిమెచ్చనగు వ • హ్వ మాననంబందునన్

నిజముగా స్పష్టికర్త తన నేర్పంతయు నీమె నిర్మాణమునందుఁ
జూపినాడు, అందుచేతనే చతుర్దశ భువనంబులయందుగల సతులకు
సౌందర్యమున దలకట్టె యున్నది.

ఉ. ఈ రుచిరాంగి విశ్వధర • ణీంద్ర పురంధులగూడ మించి, వి
స్తారము నందముండునని • ధాత వహూటి లలాటవాటి గిం
వారఁగ న్నాయనోవు నటు • లాటనె యీ జలజాక్షి కిట్టి యా
కారముగల్గె; గానియెడ • గల్గెనె వేరొక కాంత కెందునన్.
(వరికించి) కాంతామణి సౌందర్యమెంత చూచినను దనివివీరకున్నది.

సీ. పద్మాన్యవేణిహో • బ్రీతిగాక కాబోలు,
వల్మీకములఁజేర • ఘణువంక్తి
తరళాక్షి మోముతో • సరిరాక కాబోలు,
బహుళార్తి నుక్కిను • పద్మవై.
యింతి చందోయితో • నెవగాక కాబోలు,
గఘలువాసె నల ప • ర్వతపునమితి
కలకినెన్నడుముతో • దులగాక కాబోలు,
చేరె గుహలయందు • సింహతతులు

తే. గీ. పాలతిరుగులులకోడి కా • బోలనట్లు
తలలు వంచుకొని నిలిచె • దఱుణి పాద
ములకు సదృశంబుగాక కా • బోలు కముల
గణముఁ గోదయావాప్తి • గాంచియుండె.

ఈ యాకృతింగారచి యెట్టి వారైనను మోహసాగరంబున
బడుట నిశ్చయము.

తే. గి. కామ రహితుడయిన మోక్షు • కామియైన
నిర్మలాత్ముండె యైనను • నిపుణుడైన
నమిత వేదాంత విదుడైన • ననఘుడైన
నువిదగించిన మోహంబు • నొందకున్నె,
(పరికించి) అదిగో! బృంద చెలికత్తై పూవులంగోసికొని యా
మెతోనేమియో చెప్పుచున్నది. ఇంక నామె గృహంబున కేగునాయేమి!
(మరిలఱుచి) చెలికత్తెతో మరల నేమియో పలుకుచున్నది.

(తె ర లో)

నవమాలికా ! నీ వీ పూవులంగొని గృహంబున కరుగుము,
నేను భగవంతుడగు శ్రీమన్నారాయణుని పూజార్థమై ప్రత్యేకముగ
గొన్ని పుష్పములు సంక్రమించుకొని వచ్చెదను.

విష్ణు—(తనలో) అదిగో! ఈమె చెలికత్తైన గృహమునకుఁ
బంపివేసి, సుదీయ పూజార్థమై విరులం గోయ నీ ప్రక్కకు వచ్చుచు
న్నది. ఈమెంజేరి భాసించుట కిది యెంతయు మంచి సమయము.

[బృంద - ప్రవేశించును.]

బృంద—(తనలో) నవమాలికను గృహంబునకుఁ బంపితిని.
విష్ణునకుఁ బ్రీతియగు నా పుష్పములను గోసికొని నేచుగూడ సత్వరం
బుగ నరిగెడఁగాక !

(పూవులు గోయుచుండుచు)

విష్ణు—(తనలో)

మ. అకలంకోద్వల గాత్రీయై తనరు నీ • యంభోజపత్రాక్షి మా
మక సమ్మోహ కలావిశేషమును బెం • పంగానిటం జేరె, నే
నికసందేహమునంతయు విడిచి యీ • హేమాంగినింజేరి; మా
మక మోహంబెఱిగించి సమ్ముదమునం • భాస్విల్లగాఁ జూచెడక.
నేనీమె కింటబడెడఁగాక. (బృందయెదుటకు బోవుచు.)

బృంద—(విష్ణుమూర్తి విజూది తనలో) ఎవ్వరీ పురుషుడు ? శుద్ధాంత కాంతనగు నే న విహరించు నీ వనంబునఁ బ్రేరేపించెను. చెలికత్తెయగుడ గృహంబునను బాసితని. (ఇంతకు యాపలకుఁబోయి) ఆహా ! ఈ మహాత్ముని తేజము వనంబునయు బ్రేరేపింపఁజేయుచున్నది ఈ దివ్యపురుషుండెవ్వఁడోకదా ! ఆలోచించిమాడ నీ మహానుభావుఁడు త్రిమూర్తులలో నొక్కఁడై యుండఁను. మదీయ పురాకృత సుకృతంబునందేసి శ్రీహరియే యిట్లు సాక్షాత్కరించి యుండెనని తలంతు (ఇంచుక యూరకుండి) నా హృదయమున నదియొక విధముగు భయముగూడ జనించుచున్నది. ఏమైనను బరపురుషుడగు నీతనితో నెట్లు భాపింతును? నేనిక సత్వరముగ గృహమున కరుగుటయే మంచిది. (పోబోవును)

విష్ణు—(ఎక్కడై) బృందా ! నిలుపుము. వినియు.

బృంద—(ఇంచుక భయమునటిచి) ఈ మహానుభావుఁడెవ్వరోనన్ను నిలువరించినాడు. ఇప్పుడు నే నేమిసేయుదును ? (ఆలోచించి) ఈ పుణ్యమూర్తి యెవ్వరో యరసెదఁగాక ! ఇంతమాత్రమున నాశీలమున కేమి భంగమొదఁచెను ? (ప్రకాశముకా)

మ. కమలాకాంతుడవో ! ప్రభాకరుడవో • కామారవో భారతి

రమణీనాథుడవో శశీషణివా తా • రాధర్థవో, నీదు తే

జము నిండెన్ దిశలెల్ల, యెవ్వడవు, యీ • చందంబునన్ వచ్చినావుమహాత్మా ! కరుణ వచింపుమునిలు • బాల్యరక్తబార్ధించెదన్.

విష్ణు—తరుణీమణీ ! ఇప్పుడు నీవు చెప్పినవారిలో నొక్కఁడను.

తే. గీ. భక్తమానసవీరి ని • వాసభూమి

భక్తరక్షణ కార్యంబు • పరమ హితము

నఖిల దేవతాతేతి నాకు • నాస్తనఖులు

గాగ జలగుచ్ఛంబునను • కంబుకంఠి.

స తీ తు ల సి.

చ. మనమున సంతతంబును స • మంచితభక్తినిబూనుచున్ దురం
తనిరతినన్ భజించెడి బు • ధప్రకరంబున కిష్టవైభవం
బును ఘటియించుచుండుఁ బరి • పూర్ణకృపారసధారణిల్లుచున్
ఎనరువాపత్రినేత్రి నను • భావమునందు గ్రహింపకుంటివే

బృంద—(తనలో) ఈతని పలుకులు మర్రిగిర్భితముగనున్నవి.
ఈతని జగదానందకరంబగు రూపముజూడగా శ్రీమన్నారాయణుడని
తలంచెదను. మదీయ సుకృతంబునజేసి, యీ పుణ్యపూర్తి సన్నగృ
తార్థరాలుగాఁ జేయ నియ్యెడకు విచ్చేసియుండును. (ఆలోచించు
చుండును)

విష్ణు—ఓ కటిలకుంతలా! ఆలోచించుచుంటివేమి? ఎవని
పూజార్థమై యిప్పుడీ పుష్పములను నీవు గ్రహించుచుంటివో, యతని
గ నన్నభావింపుము.

బృంద—(సంతోషముతో తనలో) నేను నా పుణ్యము పండి
నది. ఇమ్మహాత్ముడు సాక్షాదీందిరా నాధుఁడు. (తనలో)

సీ. ఫాలార్థచంద్రపైఁ • బ్రాపించు నీలాభి,
కోటినా నెగడు ముం • గురువాని

రమణీయలావణ్య • రసనరసిజనించు,
తొగలు నాశనకు శం • దోయివాని

కఠితుండముల నేలి • పరమభక్తులకు సం,
తత మభయమిడు హ • స్తములవాని

వజ్రపంజరనిభం • బై సంతతంబును,
సిరికాట పట్టెన • యరమువాని

తే. గీ. లఖిలలోకములకు మూల • మైనవాని
కలితభక్తరక్షణ దీక్ష • గలుగువాని
నిఖిలమునిజన సన్నతి • నెగడువాని
నాదినారాయణుని గంటి • నా రిదీర.

ద్వి తీ యా ౦ క ము.

(ప్ర)కాశముగఁ గరములుమోప్పి)

సీ. కలశవారాని యే • లలిత చరితునకుఁ

బావనంబైన ని • వాసభూమి

వేయి జింహ్వాలుగల్గి • వెలయుశేషాహియే,

ధీరగుణుండు ని • ద్రించుచున్న

విడనాడ కెప్పుడు • వెంటనేయుండెడి

పక్షిందుగ్గఁ డెవ్వని • వాహనంబు

నకలంజనతతి కై • శ్వగ్యమ్ము నొసగెడి,

యిందిరాజులజాతీ • యెవని దేవి

తే. గీ. వర సురలుమును లెవ్వని • వందిజనులు

భక్తరత్న మెవ్వని • పరమహితము

నట్టి, లోకైకనాథుని • నమలచరితుఁ

కాంచఁగఁటిని కన్నుల • కటపుదీప.

దేవా! శ్రీమన్నారాయణా! పరమనిష్ఠాగ రిష్టులైన ఘోరతపం
భానర్చు మునీందుల కయినను లభింపని నీదివ్యమంగళ విగ్రహసంఘ
ర్షనము నేడునాకు లభించినది. జగద్రీతుండవగు నిన్నుబూజించు
కృమిమఁగూడ దెలియని యజ్ఞానురాలను నన్నెట్లు రక్షించెదవా!

విష్ణు—సతిమణి! బృందా! నేను భక్త సులభుఁడను. నీపైన
నాకున్న యనురాగమే యిట్లు నాత్మార్కరింపఁ జేసినది.

బృంద— దేవా! లక్ష్మీకళతా!

మ. సరసీజాత భవాది శంకరులె, న • శాంతంబు నేవింపఁ బె
ల్లరవై మించు మహాను భావుఁడవు నీ • విబభంగి నన్నులగనన్
వరకారుణ్యము బూని నీదు నిజరూ • ప స్ఫూర్తితోవచ్చుట
ద్దిర భాగీరథి చౌటినేల పయిస • ర్ధిన్ బాటినట్లెకదా.

విష్ణు—చకితాక్షీ ! ఇంకు నీవున్న విమతించవలసిన పని యేమియునులేదు, నిరంతరము నీచిత్తము న్నాపైన నిలిపియున్న దానవ గుటంజేసి భక్తభావంబున నీకు నేను గట్టుబడితిని. భక్తులెవ్వరును నన్నింత సులభముగా వశముజేసికొని యుండలేదు.

బృంద—మహాత్మా? నాపై నీకు నిట్టికరుణ జరించినదిగాని, నిరాహార్యులై వాయుభక్షణ నేయుచు మహారణ్యములందు పరమ నిష్ఠనుబూని ఘోరతపముజేసిన తాపసోత్తములకంటె నేనెక్కువ దాననా?

విష్ణు—(తనలో) నెమ్మదిగా నాహృదయమీమెళుకె దెలియ జేసెదఁగాక! (ప్రకాశముగా) బృందా! నన్ను గట్టివేసివది నీభక్తి పాశమొక్కటియే కాదు.

బృంద—కేవలమూఢమతినగు నేనెట్లు భక్తురాలనని చెప్పుదును? అర్తురక్షణ! ఇందు నీకరుణా విశేషముతప్ప హాతిమొకటి లేదు.

విష్ణు—అదియును గాదు.

బృంద—దేవా! ఇక నేనేమని చెప్పగలను?

మ. వనజదళేక్షణ! విమల • భక్తజనావన! నీదుదివ్య ద.

ర్యనమున మత్కరోర కలు • మ పృథ్వీరంబు దొలంగెజన్మపాగానే పసత లభించె నిప్పుడు, న వార్య • కృతార్థతగంటి మత్పురా తనకృత పుణ్యమెట్టిదొ క • దా! నిను జూడగఁగంటి మాధవా.

విష్ణు—శశివదనాగ్నినన్ను వీక్షించుటంజేసి నీవు కృతార్థురాల యితివి! నిన్ను వీక్షించుటచేతనేను కృతార్థుడ నగుదును.

బృంద—(తనలో) ఈ దేవాదిదేవుఁడెట్లు వచించుచుండనేమి (ప్రకాశముగా) జగత్కల్యాణమూర్తివగు నీవు నన్నిట్లుబులు కనగన

విష్ణు—

ము॥ అతివా! సందియ మింతలేను విను స • త్వంబిద్దిలక్ష్మీసతీ
పతి నైయుండి సమస్తలోకములు బెం • పజాలి బృందారకుల్
కుతుకంబూరుచు భక్తిమై గొలుచనై • కుంతంబునం దుండు, నే
సతిమోదంబున వచ్చినాడ నిటునీ కై యొక్క కార్యార్థమై.

బృంద—చుహత్యా! నీవాక్యము నాకెంతయు వింతగొలుపు
చున్నది. దేవాదేవుండ వగునీవు నాకడకుఁ గార్యార్థినై వచ్చితివని
పలికిన నేమనఁగలను?

విష్ణు—హరీమణి! ఇది నిశ్చయమే! నేను నిన్ను యాచించుటకే
వచ్చితిని

బృంద—సమస్త యాచక జనచోరచందురీకవగు నీ హరుల
ను యాచించువాడవా! ఇట్టి వింతగలదా!

సీ॥ రత్నాకరము నీను • రమణీయ వాసంబు

జీవనంబెంతయో • చెలగుచుండె

ఇందిరాదేవి నీ • హృదయ మంచుననిలె

ధనమునకేమియు • దఱుగులేదు

భూదేవి రెండవ • పూబోడి యగునీకు

గోరిన పంటల • గురియుచుండు

నిఖిల బృందారకుల్ • నీయాజ్ఞ నుందురు

వలసిన దంతయు • భక్తినిచ్చి

తే॥ గీ॥ అట్టి నీవేడ! యొరులను • యాచనంబు

సేయుటేడ! నీవాక్యముల్ • చిత్రమయ్యె!

నెందుకీరీతి బల్కితో • యింతయైన

కారణ మెఱుంగ కుంటిని • గమలనాథ.

విష్ణు—కుందరదనా! నేను చెప్పినమాటయు దనత్య మావంత
యును లేను. నామనంబున నొకవిషయమైన కోరిక యొకపుటజేసియే
నీకడ కరుదెంచితిని అక్కార్యము నీవలనఁ జక్కబడవలయును.

బృంద—(తనలో) భగవంతుడగు నీశీమన్నారాయణునివాక్యముల యందద్ధము నాకుఁదెలియట లేదు! ఒకవేళ నన్ను బరీక్షింపఁ తలంచి యేదియేని నెరవేర్చుట కవశ్యమైన కోరికఁ గోరడుగదా! (ప్రకాశముగా) దేవా! జగత్కర్తవగు నీకోరిక దీర్చుటకుఁ దగినంత శక్తురాలనా? నాయందుగరుణ యండుటంచేసి యిట్లువచించెదవుగాని, కాకున్న నేనెంతదానను. అయినను గృహంతరంగుండవై భవదభీష్టమెట్టిదో యానతిచ్చితివేని, నీకరుణకుఁ బాత్రునై యశమందు భాగ్యము నాకుండునేని, చేయఁజూచెదను.

విష్ణు—బృందా! నాయభీష్టము కీవు దీర్చఁదలంచినవో దీర్చఁ గలవు; కాని చెప్పుటకు నాచిత్తమే యొక్కింత వెనుదీయుచున్నది.

బృంద—మహాత్మా! భక్తులయందట్టి సందియము నీకుండఁగూడదుకదా!

విష్ణు—[తనలో] ఇంకఁ గాలహరణం బొనరింపక నాయభిప్రాయ మెఱిగించెదగాక! యోషామణీ! నన్నియ్యెడకు నాకర్పించి గొని తెచ్చినది నీసౌందర్యమే కారణము,

తే. గీ. జగములందున నున్నట్టి • సతులలోన

నందమున మేటి వగుచును • నలరునట్లు

గలిగి నిన్ను సృష్టించె నా • కమలభవుఁడు

భవ్యభవదీయ భాగ్యంబు • బలుకవశమె.

బృంద—(తనలో) ఈజగత్కర్త నాసౌందర్యమును గూర్చి పలుకు చుండెనేమి? (ఆలోచించుచున్నది.)

విష్ణు—

మ. అనుమానింపక తెల్పుచుంటి విను ము • ద్వంద్రదాదశింబాస్య; నీ
ఘనసౌందర్యమె తెచ్చె నియ్యెడకు, జి • క్కంగట్టి నన్నిట్లు, నీ
వసుమానింపక డెందమందు మడభీ • ప్తావాప్తిఁజేకూర్చెదో
విని దోషంబిది యంచు లోఁడలఁతావో • బింబోష్టి యేమండవో.

తే॥ గీ॥ సకల జగములు రక్షింపఁ జాలినట్టి
 నేనె నీదు రూపముగాంచి యెలత! మోహ
 మంది, భవదీయ రక్షణం బందవచ్చి
 నాడ, నెట్లాదరింతువో నాతిమిన్న.

బృంద—(తనలో) అక్కటా! సర్వ జగన్ని యామకండును
 యీ భగవంతుడు నన్ను మోహించెనుగాదా! ఇట్టి వింత యీశుని
 విషయమున మున్నెన్నఁజైన వినియింటినా? శ్రీమన్నారాయణుం
 డగు నితఁడెక్కడ? నామాస్య యువదనగు నే నెక్కడ? నన్ను
 గామించుటేమి? (ఁచుకయూరకుండి) భగవంతుడుగు నీతఁడు మదీ
 యపాతిప్రత్యము పరీక్ష నేయదలంచి యిట్లుగోరియుండునని తలంచె
 నను. నేనుమహానభావునకు నేమని ప్రత్యుత్తరమిత్తును? (అలోచించి)
 కానిమ్మ. నాభక్తిజూపుచు నెప్పుడెగా నిట్లుబలికెదగాక! (ప్ర)కాశ
 ముగా)

సీ. శ్రీమద్విశుంతపు యీనిలయుండవై
 ధర్మపద్ధతివీడి తనరుటేమి
 అక్షీణలక్ష్మీక యీటాక్షదీక్షుసంయుక్త
 నిట్టికోరిక మది నెంచుటేమి
 పదునాల్గుభువనముల్ పాలించుమేటివై
 యారీతిఁ బరిసతి గోరుటేమి
 సకలభక్తజనర యీకుడవై, నెలతకై
 మోహంబు నీభంగి బొందుటేమి

తే॥ గీ॥ చిత్రముగదోచె నీదగు చిత్రవృత్తి
 నాగుణమా బరీక్షింప, మ నంబునందు
 దలంచి, యీవిధంబునను బల్కియందు
 పంతెగాని నీవేడ యిట్లుగుటేడ.

భవనశాసనఁడవైన నీవు నాచిత్రము బరీక్షింప నిట్లు గోరితి
 వని తలంచెదను. కాకున్నచో, నీవేడ? యిట్లుబుద్ధిని బూనుటేడ.

ఃస్థు—ఓరమణిశిరోమణీ! నేనెట్టివాడనై ననేమి? నీ సౌందర్యమునాచిత్తము నాకర్పించినది.

శా. యోషా! దోషమటంచులోదలపకే , యోగీంద్రమోక్షప్రదున్ భాషేశాది సురస్తవాభరణ వి ♦ భ్రాజిష్ఠునిన్ నన్ను; సం తోషంబండగ జేయుమీ, యదియె సం ♦ తోషంబు నీకిచ్చు నీ కీచన్మాత్రము నిందరాదవని, లే ♦ నేనేను రక్షింపగన్.

బృందా! ఈవిషయము నీవు సందియ మందవలదు. నీయశమున కావంతయు భంగమురాని మార్గము నేరిరసెద.

బృంద—(తనలో) ఆహా! ఏమి యూహిత! ఈతడు నిశ్చయముగా నాపై మోహమునందియే యిట్లు వచ్చినాడు భగవంతుండగు నీతనికే యిట్టిబుద్ధిపుట్టినచో నెవ్వరుమరల్చగలరు? వినయవాక్యముల చేత నీతనిచిత్తమును ద్రిప్పివేసి యిమ్మహాత్ముని 'యసుగ్రీహ'మునకు బాతురాలనగుటకుఁ బ్రయత్నించెద. (ప్ర)కాశముగా)

మ. అకటా యేమనిపల్కువాన నిను దే ♦ వా! నన్నునింజైన నెంచక కామించితివయ్యయో యిదిజగం ♦ బాలించినన్ సంశయింపక నిన్నున్ హరియే పరాంగనకునై ♦ భావంబులో నిట్లు రోయక మోహంబును జెందెనేయనుచు నిం ♦ దాడంగనూహింపదే.

నీవు మహానుభావుడవు. సకలస్మష్టి స్థితిలయంబులకును గారణుండవు.

మ. అమలమనీష నిన్ గొలుచు ♦ నమ్మహితాత్ములు పుత్రీమిత్రవర్గముపయి మోహమున్ విడిచి ♦ రాజలియోగులు నౌచునుండగా భ్రీమఁగొని నీవె యిట్లు బర ♦ భామరతంబున కానజెందెదే సుమహితసద్గుణాభరణ ♦ చోద్యమునీచుచరిత్ర మెంతయున్.

ఏమహనీయుని కీర్తనోగ్రీకచమున వితతారిషడ్వర్గ లతికావి తానముడెగునో, ఏశుభప్రభుని చిత్తవార్క ప్రభలచేత సంసార

తమస్వప్నాత మడంగునో, ఏదేవ దేవుని సేవాదవానలశిఖలు విషదృశా
టవిని దహింపజేయునో, ఏమహాపురుషుని భజనాంజనముచే నపవర్గ
నిధిగానిపించునో, యట్టియాదినారాయణుండవగు నీవిట్టి కార్యము
సేయుటకుద్యోగించిన నేనేమనఁగలదాన? పుండరీకాక్షా! ఒకవేళనీవు
నాచిత్తవృత్తి సరయదలంచి ఇట్లు బలికితివేమో! నీవావిషయమున
సందియమందఁ బనిలేదు. పతిపదాంబుజసేవయు, భగవంతుండవగు
త్వత్పదసేవయుఁ దప్ప, నన్యనుఖమేమియు గోరను. కావున నా
యందుగృహబూని నీచిత్తమును మరల్చుకొని, నీభక్తురాలిగ నన్నును
గ్రహింపుము.

విష్ణు—

మ, అతివా! సందియమందనేమిటికి ను ధ్యత్వీతి విష్ణుండే యీ
గతి, సామాన్య తలోదరీమణిని నొక్కర్తై మదింగోరి, యం
చితమోదంబునజేరి వేడగను, వా సింబాండగా నెంచకీ
గతి వాక్రుచ్చెడి మోహనాంగికలదే కల్యాణమెందైనను
శశాంకవదనా! బృందా! ఇది యధర్మకార్యంబని చిత్తంబున
దలంపవలదు. మదీయాభీష్టము దీర్చుటవలన నీకుదుర్యశము గలుగునని
తలంచవలదు. నాచేతఁజేయఁబడిన యెట్టి కార్యమైనను ధర్మముగనే
ప్రకాశించును. ఇదియంగక నీవునాకోరిక దీర్చితివేని, నిన్నుఁగూర్చి
మహాతపంబాచరించిన మహానీయులైన నందరాని దివ్యపదంబున
నిన్నునిల్పెదను.

బృంద—

సీ. లళిలజీవులను నీ వాడింపుచుందువు

తోలుబొమ్మలగతిఁ దోయజాత

కనుకట్టు గట్టెదు గారడీమనుబోలె

మిథ్యాప్రపంచమ మేయచరిత

జక్కలవాడవై జనుల వివేకంబు

బాపుచుండెదవు దై వతలలామ

వేషములో వేతువు • బృందారకులో వేడ
 బహువిధంబున నీవు • భవ్యతేజ
 తే. గీ. మోహనూనద వొకరిపై • మోహమంద
 జేతు వింకొకరి నిట్లు • జెలగుచుండు
 నీమహామహిమఁ దెలియ • నీరజాన
 నాదులకునైన శక్యమా • హరిముకుంద.

దేవా! నీయభీష్ట మధర్మమైనదని చెప్ప సాహసించినందులకున న్నుమన్నింపుము నేను పరమసాధ్వినీ. పతిపదాంబుజ నేవయేనతికి భూషణమని యెఱింగినదానను. ఒకరిని సంతోషింపఁ జేయుటకుఁగాని లేక స్వాధ్యము నపేక్షించిగాని నేను సాధ్యునై యుండు దాననుగాను. పతిసేవ పడతికి దై వచింతనకంటె నెక్కుడు మహిమగలదని నేను గు డైఱింగితిని. అట్టిచో నేనధర్మకార్యమాచరించితినేని నాయాత్మ తిరు గ విముక్తి పొందుట కసాధ్యమగునంతటి స్మారనరకమునఁబడ గల దు. నాసాఫ్లేత్వముచే నిదివఱ కార్జించిన యశముమన్ను గలిగియును సతికి బతివ్రతత్వమే సర్వసంపదల నొసంగును. అదియే సర్వాభీష్ట ఫలప్రదము. అదిగో సకలాఘ విమోచనము. అదియే సజ్జన స్తవనీయ ము. అదియే సంతోష కారణము! వేయెల? అదియే మోక్షసామ్రా జ్యసాధారోహణమునకు నోపానము. కావున నామనం బట్టి మధర్మో ద్యోగమునఁ బ్రవేశ పెట్టి లోకులు నన్ను నీచముగ జూచునట్లు చేయ కుము. భగవండా నీపాదకమలములకు నమస్కరించు చున్నాను. నా యందుఁ గృపాంతరంగుడవై నీబుద్ధినిమరల్పుకొని, బృంద మహాసా ధ్వియను యశోడిండిమము జగమున మోగజేయుము.

విష్ణు — (తనలో) ఆహా! అమృతోపమానములగు నీమెవాక్య ములు నాకెంతయు మోదము గొలుపు చున్నవికదా. సంపూర్తిగ నీమెచిత్తమును శోధించినఁగాని విడువరాదు. (ప్రకాశముగా) బృందా!

నారాయణుండనగు నేనునిన్ను జేరియిట్లువేడ, వలదని నిరాకరించుట నీకు ధర్మమా?

మ. తరుణి యేమి వచింతు నీకీపుట సం • తాపంబునుంగూర్చి యా
స్మరణ డుగ్గొండయివేడి తూపులవరిం • పందచ్చితాస్త్రాలి జె
చ్చెర బాధింపఁగ నిల్లురచ్చితిని రా • జీవాక్షిని నేవ్వఁగఁ
గరుణన్ జూడుము నన్ను, నీకుచు యశః • కల్యాణముల్ జేకురున్.

బృంద—మాధవా! నాహృదయము నీకు విశదపఱచితిని. ఇంకను నీయనవర ప్రసంగముతో నేమిచని యున్నది? చతుర్దశభువ్వు నాయకుండనగు నీకుఁగూడ మరనావస్థయేరా? మరచుండు నీతన యుడే నదా!

పిష్టు—బృందా! మన్మథుండు తన ముంతైన నేమి? వాడు తన వారిని జెరవారిని నొక్కతీతిగనే చూచును. నీవిషయమున నాతఁడు నన్ను (దండ్రి) నగుదుననియైన భావింపక బాధించు చున్నాడు. ఒక్క మదనుండే నాదు. నాకుటుంబమున మిన్న నారందఱును నాకు విచారముచు గూర్గువారే!

సీ. నాశ్రేష్ఠపుత్రుండు • నలు మొగంబుల వేల్పు

శాస్త్రత కార్యముల్ • నలుపుచుండు

రెండవ పట్టిమా • రుండు స్త్రీ పురుషుల

మోహ సాగరమున • ముంచుచుండు

నిందిరాదేవి నా • యిల్లాలు నిరతంబు

జంచల వృత్తి జ • గించుచుండు

భూమిదేవి ద్వితీయ • పూజోడి, యెప్పుడు

నిలచినచోటనే • నిలచియుండు

తే. గీ. వసతిరత్నాకరంబు, మేల్ • నాపుసాము

వాహనము పన్నగవిరోధి • భళిర నాదు

చిత్రసంసార కష్టంబు • జెప్పనశమె

తెలియకున్నదె నాకథ • కలిగియున్న.

బృంద—దేవా! ప్రస్తుత విషయమును గూర్చిన సంగతి కా
జుగాసి, చెప్పుచుంటిని.

సీ. అనిదేవియె నీకు ♦ సఖుల భారకుడన్న

విమలయశంబును ♦ గొలుడగలిగె

లల గమాదేవి నీ ♦ యాలియై భక్తమం

దారుడనెడి బిరు ♦ దంబు గూర్చె

భారతీరమణుండు ♦ పట్టియై గొప్ప సం

సారి యనంబడ ♦ బేరుదెచ్చె

పరమపావని దివ్య ♦ వాహిని పుత్రియై

కలుషనాశనుడన్న ♦ ఘనతః గొలిపె

తే. గీ. నిజము దలపోసి చూడంగ ♦ నీకు నీదు

పరిజనము దెచ్చు ఖ్యాతియే ♦ ధరణినిండె

నీవు దామోదరుండవు ♦ విశ్వయముగ

తెలియదా నీదు చరితంబు ♦ జలరుహాక్ష.

పంకజనాభ! మహామహులైనను దుర్లభంబైన నీ దివ్యమూర్తి
గళవిగ్రహ సందర్శనము నాపురాకృత భాగ్యంబున లభించినది.
నేను విగతకల్మషునైతిని. నీవు నాచిత్తిమారయటకో, లేక యుద్దేశ
పూర్వకముగనో, తెలిపిన నీయభీష్టమును మనంబునుండి బారదోలి,
దాసురాల నగు నాగృహంబునకు నే డతిధివిగమ్యు. నాశక్తికొలది
బూజించి కృతార్థురాల నగుదును.

విష్ణు—(తనలో) ఈరమణీమణి యెన్ని వాక్యములయిన బలుకు
చున్నది గాని, నాయభీష్టమునకు మాత్రము సమ్మతించకున్నది. ఈ
మె హృదయము నిష్కళంకమైనది. ఈమెకు నాయందున్న భక్తి
వర్ణనాతీతము. (ప్రకాశముగా) తరుణీ! నేనడిగిన దొకటియు నీవు
చెప్పున దొకటియుగ నున్నది. నా కేమి సరియైన ప్రత్యుత్తరమి
చ్చెదవు? కాలహరణమునకు నాచిత్తమొకింతయుఁ దాళదు.

మ. సరసీజాక్షిరొ నాకు నీ విపుడు పూ • జల్ సేతు నన్నందుకే
బరమా మోదముగల్గె; గాని వినుమా • భావోద్భవుడేయు
కర బాణంబులకోర్వలేక నినుఁగాం • తుండేరి యాచించు నీ
హరినిన్ నన్ను నలంతిగాఁ దలచి యి • ట్లాడంగ నీకర్ణమే.

బృందా! నీవునన్నుఁ గరుణింప వేసి విరహాగ్నింబడి మృగ్గుట
నిశ్చయము. నేనిట్లయితినేని, సర్వజగత్తోభముగూడ తటస్థించును.
ఇందులకుఁ గారణము నీవేయగుదువు, కావున నన్ను గటాక్షించి
కృతార్థురాల వగుము. నాకుఁ బ్రీతిసేయుట సర్వజనంబునకును ప్రీతి
సేయుట యగును.

బృందా—ముకుందా! నీవెంత చెప్పినను నాచిత్తమధకోద్ధోగమునఁ
బ్రేవేళింపదు. భువనశాసనుఁడవయిన నీవిట్టి దుష్కార్యము
సేయదలంచుట యధర్మమగును.

నీ. అఖిల జగంబుల • నజనిచే సృష్టింప,

నొసరించు మహిమ యే • యూరుజేరె

భూరి చతుర్దశ • భువన శాసనమహా,

దక్షత యేమూల • దాగియుండె

అశ్రాంత పరమ భ • క్తైఘసంరక్షణ,

విరుద మేమహానీయు • దరికిఁజేరె

అమల భక్తముని గ • ణామర పూజితో,

దార పరీభావ మె • దడఁగియుండె

తే. గీ. ఆదివారాయణాఖ్య మెం • దలరియుండె

విశ్వ సన్నత గుణమెట • వెలుగుచుండె

వీనినెల్ల మఱచి యవి • వేకి కరణి

సాధ్వినగు నన్ను గోరుడే • జలజనాభ.

ముకుందా! మహోన్నతపదవి సధిష్ఠించియుండిన వాడవగుటం
జేసి నిన్ను జగములెల్ల భగవంతునిగాఁ గొల్చుచున్నవి. నేనును నీ
యందు నిర్మలమైన భక్తిఁబూని చఱించుచున్నదాననే. ఇట్టి యధర్మ

కార్యమునందు నీవు ప్రవేశించితి వేని, నీ మహోన్నత పదమునకు భంగము గలుగును. భక్తరక్షణ కార్యము మఱి, యిట్టి యధర్మ వర్తనో ద్యోగమునఁ బ్రవేశింపఁ దలంచిన నీతో నీ విషయముగు ప్రశంస నేయఁజాలను గావున నేను గృహంబున కరిగెదను. దేవా! నే నిట్లు బలికితినిని యాగ్రహింపకుము. నీదివ్య నామస్మరణ మాత్రము నాచిత్త మెప్పుడును నెడఁబాయదు (పోబోవును)

విష్ణు—(తనలో) ఆహా! ఈమె నిశ్చలహృదయ మెంతయు నుతి కర్మ మైయున్నది (ప్రకాశముగా) బృందా! బృందా! నీవునన్ను మాహాసాగరమున ముంచి యరిగెదవా?

ద. అరుగగనెంచెదే జలరు • హస్తీహృ నన్నిటు మోరమోహసా గరమున ముంచివేసి త్రిజ • గంబుల కొఱ్ఱగు నేను నిన్ను నీ కరణిని వేడుచుండఁ గనఁ • గా మదనెంచక మంతగా, నిరా దరణవహించునే? భగవ • దార్చన యిట్టిదే భక్తిరాలికిన్.

కుందరదనా? నేను నిగ్గులుండనయ్యు, గుణము గలిగిన వాడై ప్రకాశించుచుండును. నిష్కేహమున నుండినను సమస్త జగంబుల మోహంపఁ జేయుచుండును. రమణీ! నీచే నిరాకరింపఁబడి నేనెట్లు మరలిపోవుదును? శ్రీహరి నగు నేను నీవిషయమున మనోరథ సిద్ధిపం దక పోయినచో నాప్రభావమే ముండును?

బృంద—ఏమీ మాధవా! భగవంతుండవగు నీవు నీమహిమ పరదా రల గూడు నిమిత్తమే వినియోగింపఁబడఁ దలంఁదివా? అక్క ట్లా, ఎంతసాహసము నీ హృదయము జగంబెల్లఁగ లేకపో నుగదా.

సీ. తమకంటె నిన్నియు • త్రముడని కాదె ను

రలు దైవముగ నిల్వ • గలిగినారు

నరేఘండనిగాదె • నకల భక్తసమితి

భూరి భక్తిని నిన్ను • బాగడినారు

ఘనమైన పడవిని • గనికాదెలావన

(శ్రేష్టులు నికొకాడ • జేసినారు

అవ్యయుండని కాదె • యభి సవన కార్య

ములయందభోక్తగా • నిలిపినారు

తే. గీ. నీచిచే గాన త్రిభువన • విభజవనగ

దుర్లభపదంబు చేతికి • దొరికెనీకు

గాన నిలుపుకొనంబాడు • గౌరవంబు

నిట్టిదుష్కార్యముల పొంత • కేగుచేసి

నిజపదచ్యుతి బాంచెను • నీరజాక్ష.

ఈవిధమున భాషించు నీయెదుట వేనింక నిలువనోప.

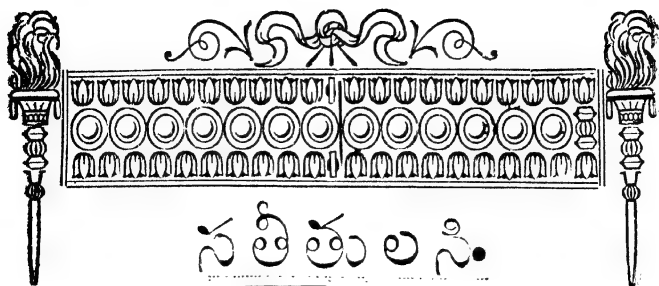
(నిష్క్రమించును.)

శిష్టు—బృందా! బృందా! అరుగుచుంటివా? భగవంతుడ
సగునామెడల నింత నిరాదరణమా! (తనలో) ఈమెసాశీల్య పాతివ్ర
త్యము లెవ్వతీయములై యున్నవి. నెమ్మదిగా నీవిషయమై యోచిం
చెదరాక.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

తృతీయాంకము

రంగము!—[గాలవాశ్రమము ముందు జలంధరుడు—ప్రవేశము.]

జలం—(తనలో) గాలవుని సతీయగు చారుమతి సౌందర్యవతులందెన్నికగన్న కాంతయని వినియెటినేగాని, యెన్నడును వీక్షించి యుండలేదు. ఇప్పుడు నే నెట్లయిన యీ ముని యాశ్రమంబును బ్రవేశించి యాకాంత నరయవలయును, నా యుద్యమమున కనుకూలముగ గాలవు డాశ్రమమున లేకయన్నచో, నాభాగ్యము పండినట్లే. (ఎడఁటఁజూచి) ఎవ్వరో సుడితీవఁది యిట్లునచ్చుచున్నది. యెవ్వరై యుండును? చారుమతిదేయై యుండునా? (పరికించి) నా యనుచరలు చెప్పిన మాటలఁజట్టి జూడఁగా నీమెయే చారుమతి యగునని తోచుచున్నది.

(తె ర లో)

అమ్మా! చారుమతీ! భగవదారాధనకుఁ బుష్పములఁ దెచ్చుటకు నీవుగూడ వచ్చెదవా? (ఇంచుక యూరికఁడి) ఏమనుచున్నావు? నాభూషణమున లేడు గావున నీవు పొయిరన్నియో? సరే! నేను పోయివచ్చెదను.

జలం—(విని తనలో) ఆమెయే చారుమతి. ఆమె నాకృముఖ బట్టి చూడగా గాలపుకాశిమమున లేచనితోచుచున్నది. నాయుద్యమమునకీ నమయమెంత ముదగియున్నది. భూకాలుండవగు నే నాశిమమునఁ బ్రవేశించుట కేవిధమయిన యభ్యంతరమును నుండదుకదా ? (పరికించి) ఈమెసౌందర్య మద్వితీయమైయున్నది. మునిపత్నుల క్లిషి సౌందర్యముండునాయని సంశయించితిని. గాని యీమెను జూడఁగానే యా సంశయము వాసినది.

శా. బౌరా కన్నులతీరు, చక్కదనమా • హా! మోముచందంబు నయ్యారే! నీలములనై వాసించు కురుతా • రా, మిహారంబు, మజ్జారే! చన్దనయద్దిరా! తను విలా • సస్ఫూర్తి వహ్వరై; యీ నారీరత్నమజోలు నుండరినిఁ గా • నన్ జాల లోకంబులన్.

తే. గీ. కొమ్మ గాదది ముద్దుల • గున్నగాని
కలికిగాదది మదచుచే • చిలుకగాని
కాంతగాదది రతనాల • బంతిగాని
భామగాదది సౌందర్య • సీమగాని.

ఈ తరుణి శిరోమణి వాలుచూపులఁ జూచెనేని, మదనుండే తన విలునమ్ములు నేలబడవైచి యీమెకు దాసుఁడు గాక యుండునా? ఈతలోదాసి వీక్షించినంతనే, యీ యనంగుఁడు తన పుష్పశరంబుల నాపై బఱపసాగినాడు. కానిమ్ము నే నీ యబ్జక్షింశేరి మదీయ మనోరథం బెఱిగించి కృతార్థుఁడనై యీ కాముని గర్వ ముడంచెడఁగాక! (ఇంచుక నడచిచూచి) అదిగో! ఆమె బిందెగైకొని జలార్ద్రమై కాజోలు నదికరుగఁ దలంచుచున్నది. భళిరా! ఈమె సౌందర్య మిప్పుడు సంపూర్ణిగ గాఁపించుచున్నది.

శు. కన్నుల కర్వదీర సిత • కంజదళంబుల మంజువైఖరిన్

గన్నుల; జంద్రసారము ము • ఖంబున, బింబముడంబు వాతెఱన్
బన్నగరీతి కీల్బడను • పల్లులసారు శరీరశోభలన్
గ్రొన్ననగుత్తులన్వేలకుఁ • గొన్నవిలాసముచేత చన్దవన్.

దిన్నని దివ్యచంపకము • తీరు కొలేరగు నాసికంబు నం
 డెన్నగరాని సొంపుఁదల • కింపుఁబరాగములన్ వహించి, రా
 జన్నగభాశభశ్యమును • నన్న మొసర్చుచు విస్వగుచ్ఛేభుల్
 బన్నినపానడంజలుగుఁ • బయ్యెద గుత్తు పురై కకవ్వలం
 టన్నెరయించి, మధ్యనిక • టంబునఁగాంచి ధరించి, మంచిరా
 కన్నెలతీవిమించి, కరి • కంకణముల్ పడరించి, భద్రముల్
 చెన్నడఁగింకిణీరవవి • నిర్మల శైలిసతికృమించి, చం
 చన్నితరావలోకన ర • సభ్రమచే హరిఃస్థాసించి, య
 య్యన్నలమిన్న బిందెగొని • యానదికేగెడు నీరుదేరఁగన్.

(పరీక్షించి) లేదు. లేదు. మరల శేకారణముచేతనో బిందె
 నక్కడబెట్టి యామె యిట్లేవచ్చుచున్నది నేను నెమ్మదిగా నీమెకంటఁ
 బడెదఁగాక (ఇంచుక ముందునకుఁ బోవును)

[చారుమతి - పోవేకించుచు]

చారు—(తనలో) పుష్పముల కొఱ కఱిగినమైత్రీయి యింక
 నురాలేదేమికారణమో!

(జలంధరుఁడు - చారుమతి చూచుకట్లు ముందుకు వచ్చును.)

చారు—(జలంధరునిజూచి యించుక వెనుకకేగి తనలో) ఓ
 హో! ఈతఁడు జలంధరుఁడు. ఇవ్వ డీతడియ్యెడ కరుదెంచుట కేమి
 కారణమోకదా!

జలం—[చారుమతిని సమీపించగా నామె వెనుక కేగుటజూ
 చి] తాపనపత్నీ! నన్నజూచిననీవు భయమందెదవేల? నేను పెర
 వాడనుగాను జలంధరుఁడ. మునీంద్రుఁడశ్రీమమున నున్నవాడే?

చారు—(తనలో) మునిపత్నినగు నేనీతనితో మాటలాడినందు
 వలన నేమిదోషము సంభవించు ; (ప్రకాశముగా) నృపాలా! వారాశ్రీ,

మమునలేరు. నమిశ్శుశ ఫలహారార్థమై యిగినాగు. ఇప్పుడే యరు
దెంచి భూపాలుండనగు నిన్నుఁ దగిన విధంబున గౌరవింతురు.
అంతవరకును నాశ్రమమున విశ్రమించియందుము.

జల—(తనలో) అహా! ఈయనతీమణి మృదుమధురభాషణ
ములు నాకెంతయు సంతసము గొలుపుచున్నవి. నేను నెప్పుడిగా నా
యభిప్రాయ మెఱింగించితినేని, యీ మెతప్పుక సమ్మతించుననియే తోచు
చున్నది. (ప్రకాశముగా) యోహమణి! నీయాదరంబునకు నేనెం
తయు సంతసించితిని. కాని యొకవిషయమున మాత్రము నిన్నుఁ
జూచిన నాకుమిగుల విచారము గలుగుచున్నది.

చారు—రాజేంద్రా! నీవునన్నిజూచి విచారించవలకు. ఒక
వేళ మేము తాపనులముగదా నిన్నుఁ బూజింపలేమని నీవనుమాన
మొందఁ బనిలేదు. తపోగర్వితుడగు మిన్నాధుఁ డేదెంచి, భవత్పరి
తారంబునకును, నీకును గూడ విందు లిడగలఁడు.

జలం—

ఉ॥ విందులొసంగనేల, యర ♦ వింద దక్షేక్షణ నాకు మీర లా
నందము మీఱ నిప్పుడు మ ♦ నంబున సంశయమెల్ల వీక్షినే.
నిం దరుడెంచు తారణము ♦ నింపుగ జెప్పెదనీకు, దాని, నీ
వుండగ నాలకించి కృప ♦ బోచెదవో మర్జిత్రావకండవో.
మ. సురనారీమణులన్ భుజంగనతులన్ ♦ త్రోణేశశుద్ధాంత సుం
దరులన్ గాఢవంశకన్యకల, గం ♦ ధర్వాంగన శ్రేష్ఠులన్
జర మోదంబున గంటిగాని, వినుమీ ♦ క్షింపంగలేదెందు, నీ
సరియకాకాంతను, నిశ్చయంబిదిసుమా ♦ శీతాంశు బింబాననా.

చారు—(తనలో) ఈతడవసరములేని ప్రసంగములోనికి దిగు
చున్నాఁడు. ఈతని గుణములను గూర్చి మున్నొకసారి నేను విని
యన్నాను. అయినను భూపాలుడగుదా? ఆశ్రమమునకు వచ్చి
నప్పుడు గౌరవించక పోవుట యుక్తముగాదని భాపించితిని.

జం—రమణీ! శిరోమణీ! త్రిదశగంబులను సమ్మోహసాగరం
బున ముంచజాలిన సౌందర్యముగల నీవొక బడుగు దావసినిగైకొని
కష్టములనుభవించు చుంటివికదా! నీసౌందర్యమును గూర్చి నాచారు
లవలన నింతకు మున్న నేకసారులు వినియుండి, యెప్పుడో నిన్నొం
టిగఁజూచి సంభాషించు భాగ్యముగలుగ కుండునా యని వేచియుం
టిని. అయ్యది నేటికి లభించినది. ఆలస్యము చేసినచో మోసమగు
ను. గావున నొక్క మాటలో చెప్పెదను.

మ. వనజాక్షీ నినుఁ జూడగానె వినుమా ♦ పంతంబులుకొబూని, చం
డనిశాతాస్త్ర పరంపరల్ దనువు నిం ♦ డన్ జాలగీలించి నె
ట్టన హంసాది ఖగార్భటుల్ జొనిపివే ♦ డ్కన్ మన్మథుడుండె; నీ
వనుమానింపక నన్ను నేలుకొని భా ♦ గ్యశ్రీలతో దూగుమా.

రమ్మ. నీభర్త రాకమునుచే నాపురంబునకుఁ బోవుదము.

చారు—(తనలో) అక్కటా! ఈస్వపాలునకు నన్నుఁ జూడగ నే
యెట్లదుర్బుద్ధి పుట్టినది. ఇప్పుడు నేనేమి చేయుదును? మునికన్యకలు
కాస, నాధుఁడుగాని యాశ్రమమునలేరు. కానిమ్ము—నేనీతనికి
సామవాక్యములఁ వలికి హృదయమును నా దురుద్యోగమునుండి
మరలించెడఁగాక! ఈలోపుగా తాపనకన్యలు గాని నాధుఁడుగాని
రాకయుండునా? (ప్రకాశముగా) రాజేంద్రా! నీవు స్వపాలుండ
వనుటచే గౌరవించక పోవుట యుక్తముగాదని తలంచి సంభాషించి
నందుకు మూకుఁ గలుగు ఫలమిదియూ?

ఉ. వాలన శీలమున్ విమల ♦ భావము కన్పడ భూతలంబునుం

బాలనసేయు భూతతుల ♦ భంగులెఱిగియు నిట్టిరీతి దు

శ్శీలుండవై ఏరాంగనలఁ ♦ జేరగ నెంతవె ధర్మమానె, లో

కాళి హసింపదే నిమగ్ధ ♦ రాధిప! బుద్ధి మరల్పుమీ వెనక.

జలం—అన్నలమిన్నా! ప్రపంచమున నేనొకరిని ప్రేమింపెట్లు
వాడునుగాను. నాచిత్రము నీయందుఁజిక్కినది. నాయభీష్టమునీకెఱిగిం

చితిసేని నీవు తప్పక యంగీకరింతువని తలచివచ్చితిని. (నిమిటఁ జూపుచు)

తె. గీ. అదిగో పరివారి మున్నది • యచట; రథము
నదిగో యెక్కుమా యిక సంత • యాటు విడిచి
మత్తురంబును జేర్చు; • నా మగువ వగుచు
సౌఖ్యములఁ బొందెదవుగాక • జలజనయన.

చారు—(తనలో) ఆశ్రమమున నానాధుండ లేని సంగతి
నెఱింగియే యీతిఁడు నాయెడల దోహద్యునిఁ బూనివచ్చినాడు
హా! పరమేశ్వరా! నన్నీ దురాత్మానిబారినుండి రక్షింపుము (ఇంచు
క యూరకుండి) దుష్టచిత్తుడగు నీతిఁడు నేనేమి చెప్పినను వినఁడు.
వీనితోఁ గొంత పఱకుఁ గాల యాననము సేయుచుంటినేని
యింతలో నాచెలికిఁ దైగాని నాధుఁడుగాని వచ్చును. (ప్ర)కాశముగా
జలంధరా! నీ వీశ్వరుని నయనంబుల నుండి వెలువడిన కోపశ్వాస
వలన జనించితివి. నీకుఁ దెలియని పరమధర్మము లెందునులేవు.
ను. చతురంబోధి పరీతభూపలయ రా • జన్యాన్వయోత్తంస సం
తతి నేవింపఁగఁ జక్రవర్తిరయి వ • న్యగ్రాసదీతా శృశీ
ః కృతగాత్రిన్ మునిపత్నినీగతి ధృతి • శ్రీహీన చిత్తుండవై
సతిగాఁగమ్మని కోరుచుంటివకటా • శ్లాఘింతురే విఁ జనుల్.
మ. షీతిలోలేరె సతీమణుల్ నవవయ • శ్రీరూపలావణ్య జృం
భిత లోభూనర, నీకుఁ గోరఁగఁదలం • పేయున్; నీవట్టివో
వ్రతనై నాంలు గట్టి తాపనకుటీ • రక్షోణియొదిట్లు సం
తలమున్ భర్తనుగొల్పుచున్ దనరునన్ • గామించుటల్భర్మమే.
జలం—రమణీ! కాముకులకుయైక్తాయైక్త విచారణమండదు.
(ఇంచుక యూరకుండి) ఇంక నేను కాలహరణమునకు దాళఁజాలను
(ననిపించుచునాఁడు.)

చారు—(తనలో) ఈతడంతకంతకు మీదకు వచ్చుచున్నాడు. ఇచ్చట వీనిదుష్కృత్యమును నారించువాడెవ్వరునులేరు. (ప్రకాశముగా) భూపాలా! ఇది నీకు ధర్మముగాదు. నేను తాపనపత్నిని సాధ్యిని. పరాంగనారతము పాపమని యెఱింగియు నిట్టి దురుద్యోగమునఁ బ్రవేశించుట నీకేక్రినిఁ బ్రాణములకుఁగూడ హానిసంభవించును. నామాటవిని నన్ను నీసోదరిగ భావించి వచ్చిన దారిని బొమ్ము. ఇట్టిదుర్వృత్తిం బ్రవేశించి, సాధ్యముల నోటినుండి నెలువకు శాపాక్షర మహాగ్ని జ్వాలల కాహుతుడవు గాము.

జలం—తరుణీ! నన్నీరీతి భయపెట్టఁ జూడకుము. కామించి వచ్చిన నన్ను నీయంతట నీవాదరింతువేమో యని యింతవఱకుఁ గాలహరణమున కోర్చితిని. ఇంక నేనోర్వజాల నేనేనిన్ను జలవంతముగరథముపైఁ బెట్టుకొని కొనిపోయెదఁ—(పట్టుకొనఁ బోవును.)

చారు—(కోపముతో) బేరా! ఏమి! నీసాహసము, తాపన పత్నినగు నన్ను బలవంతముగ, గొనిపోయెదవుగా! నీకు వివాహకాలముసమీపించినది. (నాథుని నుద్దేశించి) హా! నాథా! దుశ్శీలుడగు జలంధరఁడు బలవంతమున నన్నుఁ గొనిపోవ తలంచుచున్నాడు. సత్వరముగవచ్చి నన్నురక్షింపుము. హా! మైత్రేయీ! ఈ సమయమున నీవైననున్నచో నీదురాత్ముడిచ్చటకు రాకయిండునుగాదా!

[తె ర లో]

ఎవ్వఁడదురాత్ముడు! ఇదిగో వచ్చుచున్నాను.

జలం—(ఎదుటఁజూచి) అక్కటా! కార్యమునకు భంగమైనది అదిగో! గాలవుడే వచ్చుచున్నాడు. ఇంక నేనిచ్చట నిలచియుండరాదు. మరియొక సమయమున నీమెనెట్లయినఁ గొనిపోయెదగాక.

(తొందరగాఁ బోవును)

చారు—(తనలో) అబ్బా! గండము గడచినది. ఈనీచాత్ముడు నాథుఁడు వచ్చుచుండుటఁ జూచి యీప్రదేశము విడిచినాడు. లేనిచో నాకెటిహాని సంభవించి యుండునోకగా!

గాలవుడు—(ప్రవేశించి) ఎవ్వడా దురాత్ముడు!

చారు—నాథా! వచ్చితివా! ఈసమయమున నీవురానియెడల నే నెట్టియాపదను బొంది యందునోదా!

గాల—అదియేమి?

చారు—జలంధరుడు...

గాల—ఈదురాత్ముడు నేడు మన యాశ్రమమునకు వచ్చెనా యేమి? పరచారీ హరణచూసనుడగు సాతను నీక్కోరనియై జేసి యుండలేడుకదా!

చారు—నీరాక యా హానిని దప్పించినది. అతడొశ్రమమునకు వచ్చి యనినమాటలన్నియు సావకాశముగఁ జెప్పెదను.

గాల—చానికి వినాశకాలము సమీపించినది. రమ్ము

(నిష్క్రమింతుడు)

రంగము:—(2):—[జలంధరుని మందిరము:—ప] నేళము జలంధరుడు!

జలం—(తనలో)

ను. అకటా! యేమియొనర్చువాడ నిప్పుడ • య్యబ్జ తిప కాగ్రీచే తికిఁ జేకూరియుఁ దప్పిపోవుటను రా • జీవాక్షి పుత్రుండు, మా మకతైర్యం బెడలింప నాగెను నికం • బద్మాక్షి నెబ్బంగిఁ జే తికి లభ్యంబగు నట్లుజేసి మదనో • ద్రదేశంబు వారిం చెడక.

అనాడు గాలవుఁ డాసమయమునకు రాకయున్నచో చారు ముతని నాగ్రహమునకుఁ జేర్చియే యుండును. (ఇంచుక యూరకుండి మించిన దాని కిప్పుడు యోచించి నందువలనఁ బ్రయోజనమేమియు న్నదిగి ఎట్లునునను సమయమువేచియుండి, చారుమతిని బంధించుకొ నిరమ్మని భటుల కాజ్ఞాపించితిని గదా!

[బృంద - ప్రవేశించును.]

బృంద--(జలంధరుని నమిపించి) ప్రాణేశ్వరా ! నేడింతక్షిప్తా
లోచన తత్పరుడవై యుంటివేమి? కారణమెఱుంగదగుదనా?

జలం—ప్రతివిషయము నందను జోక్యము కలిగించుకొనవల
దని యెన్నిసారలు చెప్పిన నీవేల వినవు?

బృంద—నాథా! ఆగ్రహింపవలదు. రాజకార్య వ్యవహార?
మైవో నేనాతెరువునకు రాను-కాని, నీచిత్త వితరాలోచనయందు
మగ్నమై యున్నదని తెలియచున్నది.

జలం—మనస్సులోపల యూహ్యగూడఁ గనిపెట్టఁ దగినంత
నమర్థురాలవు.

బృంద—నీవెంత పరివారణమును గూర్చి కాకున్నచో
నాకు బెంగయుండదు.

జలం—అదియైన మాత్రము నీకేలశంక?

బృంద—పరివారణము పాపమునకు మూలమని.

జలం—నీకుఁ దెలిసిన మాత్రము ధర్మములు నాకుఁ దెలియవా?

బృంద—ఆర్యపుత్రా! నేనట్లుఁ జెప్పటకు సహసింపఁగలనా
సర్వమెఱింగి యుండియు నేకారణముచేతనో నాకుఁ జింతఁ గూర్చు
చుంటివి.

జలం—నేనేమి నీకుఁ జింతఁ గూర్చితిని?

బృంద—

సీ. మనసార నీవాద • ఘనసేవఁ గొమ్మించు,

నెన్నడైనను నాకు • విచ్చినావె

ముదమూర నెప్పుడైన • మృదుమధురవచో

సరణినాకును జూపఁ • జాలినావె

నీనె నైవంబుగా • నెంచియుండిన నాకుఁ
 బ్రేమ యొక్కింత • చూపించినానె
 యన్న నాక్షిగఁగొన్న • యతివ యంచును నన్ను
 గానంత కరుణతోఁ • గాంచినావె

తే. గీ. యకట! నీకు నధ్ధాగినై • యగునాకు
 తాపమునుగూర్చ నీకును • ధర్మమగునె
 నీకుదెలియని ధర్మంబు • లోకమగును
 గలదె నీకునేవచ్చియింప • గలనెనాథ.

జలం—ఇప్పుడులేని పివాహము సౌఖ్యమున కాకరముకావని
 నేను తొలుతనే తలంచితిని.

తే. గీ. అం న్యయంవర సమయంబు • నందు సతిన
 నాగళంబున హారముక్ • వైవభోయి
 క్రిందఁ బడకేసినప్పడే • కుందరదన
 భూరివై రాగ్య ముందితి • బూర్ణముగను.

బృంద—నావలన గలిగిన యా నేరమునకా నీవ్ని నన్ను
 నిరాదరించుట!

జలం—రమణీ! అప్పుడు నేను పివాహ మక్కఱ లేదనియే
 పలికితినికాని, యానారదుఁడు బునాతపఱచుటచేత నిన్ను మెడకుఁ
 గట్టుకొంటిని.

తే. గీ. గంగిరెద్దుకు మెడలోన • గంతయట్లు
 గట్టుకొంటిని నినునేను • శాంతమిన్న
 యిచ్చడేమి చింతించిన • నేమిఫలము
 ననుభవింపంగ వలయును • నజానివారిలు.

బృంద—ప్రాణేశ్వరా! నామూలమున నీకు గలిగిన విచార
 మేమియున్నది? పరదారాగమనంబు వలదనియు, తాపనుబాధించు
 ఉత్తగదనియు, జెప్పటయేకదా నావలన దోషము! నీశ్రేయమును
 నేను గాక మరెవ్వరు గోరుదురు?

సీ. పరిసతీమణులపై • భ్రాంతిని వీడుమా,
 యంచు వచించ నా • లిందిన వె
 మునిపుంగవుల నేచఁ • బోవలదంచును,
 జెప్పమాటను జెపి • జేర్చినావు
 అమరసంతతిగాంచి • హసింప దగదంగు,
 నెంతచెప్పిన గుర్తు • నెఱిగినావె
 “ధర్మమే జయ”వను • తాత్పర్యమును బూను,
 మనిచెప్పనానుడి • నరసినావె

తే. శీ. యట్టివన్నయు వచియించి • యెవగుకతిన
 నీకున్నానైననూయ జ • నించెగాదె
 గాకయండిన నాయఁడు • గలిగినట్టి
 దోషవేమి నీకును దోచ • దో! ఇశేశ.

మనోహరా! ఎంతభాగ్యముండిననేమి! ఎట్టి భోగములుండిననే
 మి? ఘోర విపదాంబుధి దరించుటకు నాపయు, సంతాపదావాగ్నికి
 ఘనదృష్టియ, బాపారణ్యమునకు నాలిత్రింబును, మోక్షసంధాన
 కర్తయునగు పతిసేవకు దూరమైన సత్ప్రదేశేల?

[తె ర లో]

ఈదురాత్ముల బానిసుండి చన్నరక్షింనాపుణ్యాత్ములులేరా!

బృంద—(అలించి)స్త్రీయార్తరవము వలెనున్నదే!

చార—(జలంధరునుద్దేశించి) హా! నరపాలా! ఎంతదమ్మ
 ర్యముజేరాంచితివి? ఇట్టిదమ్మార్యమునందు వర్తించకున్న నిన్ను
 గాలుడింకను గొనిపోవక యుండనేమి సత్ప్రతా నిరోములు
 నీవిధంబున జేయుటకేనా నీవుజన్మించినది?

బృంద—[తనలో] పాపము ఈమెయెవరో సాధ్య. నాధుని
 దురంత కృత్యములకు వేరలేకఁడనగదా! [ప్రకాశముగా] పాణ్డే
 శ్వరా ఈమెయెవరు?

జలం—ఎవరా! అన్ని నిషయములు సీకే కావలయును. గాల పునిభార్య.

బృంద—అక్కటా! ఎంత ఘోరము ఎంత ఘోరము! తాపసి పత్నియగునీమె మెడల నిట్టి కృత్యమునేను సాహించుట ధర్మమా?

చారు—(బృందనుజూచి) అమ్మా! బృందా! నీవును నాడ దానవుగదా నీభర్త మొన్న మాయాశ్రమమునకువచ్చి నన్నెన్నో మాటలాడి తుదకీరోజున నిట్లుజేయించినాడు. ఈతఁడెవ్వడో సాధ్వీమణుల శాపముచేతనే యంతమందును.

బృంద—(జలంధరునిజూచి)

చ. పరసతులెల్ల దల్లులని ♦ భావములోఁ దలపోతమాని, యా పరమ పతివ్రతామణి, న ♦ పారగుణాకర నిట్టి భంగినిన్ బరిభవమున్ బొనర్చుటది ♦ భావ్యమె, శ్రేయమె, చాలునింక నీ తరుణిని దల్లిగాఁగనుచు ♦ చాపసి నన్నిధిఁజేర్చఁగాదగున్.

ఇట్టి కార్యములే, గౌరవనాశనమునకును, బ్రాణహానికిని గారణములగును.

చారు—(బృందనుజూచి) తల్లీ! అట్లుజెప్పి నన్నురక్షింపుము

జలం—(బృందనుజూచి)

మ. అలినీలాలక యిట్టికార్యముల చా ♦ యన్ జేరి యిబ్బంగినిన్ బలుకం జెల్లునె నీకు, నిర్భయత, నీ ♦ పద్మాక్షిపై నాకు ను జ్వలమోహం బొదవంగ దెచ్చితిని, నీ ♦ వ్యాజైన వాంఛఁగా దలఁపుకొబూని చరించినే, మదిని వం ♦ తంగుండనీ కేటేకిన్.

బృంద—నాథా! ఆగ్రహింపకుము. సాధ్వీమణుల నీవిధంబు నేయుట తగదని చెప్పటకు సాహించుచుంటిని. నాకు, నీపదాంబుజ నేవ యొసంగలేదని ధైర్యము చింతింపనుగాని, యిట్టియకార్యము నా యెదుట జరుగుచుండ నేను సహింపఁగలనా? తుదకీకార్యములు బలవంతముగ నాప్రాణముదీయును, ప్రాణేశ్వరా! ఏమో పలికితి నని తలంపక, యీమెను విడిచిపెట్టెడు. (చారుమతిని సమీపించి)

తల్లీ! నీవు చింతింపకుము. నానాధుఁడొనర్చిన యపరాధమును సైవుము. నిన్ను మీయాశ్రమమునకు సుఖముగాఁ జేర్చించెదను. రమ్మ (చారుమతిని దీసికొని లోనికిఁబోవుచు)

జలం—(తనలో) గాలవుఁడు వచ్చుటచేత నీచారుమతి యిప్పుడు దప్పించుకొనినది. ఇప్పుడు బృంద యడ్డుపడినది. ఈభటు లీమెను బృంద యెఱుంగునట్లు దెచ్చుటచే నిట్లయినది.

నేన—(ప్రవేశించి) మహారాజా! న రదమునీంద్రిఁడవచ్చి యున్నాఁడు.

జలం—(తనలో) ఈనమయఁబున నీతఁడేయరుదెంచెనోకదా (ప్రకాశముగా) మునీంద్రిన శభ్యంతరమేమున్నది? శీఘ్రముగా లోనికిఁ బ్రవేశపెట్టుము.

నేన—చిత్తము (నిష్క్రమించి వెంటనే నారదుఁతోఁ బ్రవేశించును)

నార—(తనలో) ఈజలంధరుని దుష్కృత్యము లంతకంతకు హెచ్చుచున్నవి. తక్కిన విషయము లెల్లున్నను బరదారాగమనము, అందిలో మునిపత్నులను భంగమొనరింపఁ దలంచుట యెంతయు ఘోరముగ నున్నది. కానిమ్ము ఈతని దుష్కృత్యమునకు నేనుదోడ్దేశంకరునితోఁ గయ్యము సంభవించినట్లు జేసెదను దానంతేసి కలువా భోక్తృనగు నాకు సంతోష మొదవుటయేగాక, త్వరలోన దుర్మార్గుడడుగంటుటకూడ సంభవించును.

జలం—(ఆననమునుండిలేచి) మునీంద్రి! వందనములు. ఈపీఠంబు నలంకరింపుము.

నార—(ఆసీనుఁడై) జలంధరా నీకు గుశలమేకదా?

జలం—మునీంద్రి! నీకల్యాణమునఁ గుశలముగనే యుంటిని. (ఇంచుక యూరకుండి) మహాత్మా! నీరాకచే నెనుధన్యుడనైతిని. ఇప్పుడు నీవెచ్చటికిఁ బోవుచు నిచ్చటి కరుదెంచితివో యానతిచ్చెదవా?

నార—నేనిప్పుడు కైలాసమునుండి వచ్చితిని.

జలం—కైలాసమున విశేషములేమి ?

నార—నే నక్కడ కరిగిన సమయమునఁ బరమేశ్వరుఁడులేడు. గంగా
పార్వతు లేకారణముననో గలహించుచుండిరి.

జలం—పరమేశ్వరుని తీతకాలమంతయు నానవతుల కయ్యమువారిం
చుటకే సోచుచున్నది. ఇంతకును గలహకారణ మేమో
నీకుఁదెలిసెనా ?

నార—కలహకారణమేమో నాకును దెలియలేదుగాని పర్యవసానము
మాత్రము దెలిసినది. గంగ పార్వతికినీవాకనిచే బట్టిబడుదు
వుగాక యని శపించినది.

జలం—మునీంద్రా! తాను మహాసాధ్వినని యాపార్వతికి మిగుల గ
ర్వమున్నది.

నార—ఈసంగతి నీవుగూడ గ్రహించితివికదా! ఆమెకొకసారి గర్వ
భంగము కావలెను. (ఇంచుకయూరకుండి) జలంధరా!

తే. గి. అరయఁ బిచ్చకపై న బ్ర) • హృస్త్రిమన్న
పగిది, మానుల భార్యలఁ • బల్కిఁబట్ట
దలఁచుచుండెద విదియేటి • దర్శగుణము
బలముగల్గిన నా'నతి'ఁ • బట్టుమయ్య.

ఇట్టి కార్యము నీవు చేయఁజాలితివేని నీయశము చతుర్దశభువ
సంబులయందును నిండును.

జలం—తాపసోత్తమా! ఈసంగతి మంచినపయమునందే చెప్పితివి.
నేనప్పుడు పార్వతినిబట్టితినేని యామెకు గర్వభంగమగుటయే
గాక, గంగ యిచ్చినశాపము గూడ నిజమగును.

నార—జలంధరా! మాటలవలనఁ బ్రయోజనములేదు.

జలం—నారదా! నేను మాటలఁజెప్పువాడనుగాను.

జి! ఏనిదెయే యానతిని • నింపు దలిర్పఁ బట్టితెత్తు; శ్రీ
జానియు భారతీపతియు • శంకరుడున్ మఱి దేవబృందమున్
బూని రణంబుఁజేసినను • బూర్ణపరాక్రమశౌర్యవృత్తినిం
గానఁజేసి యొర్చెద జ • గంబునఁ బ్రాకఁగమద్యశోలతల్.
ఇష్టాడీమాటలతో నేమిపనియన్నది? వార్వతినిఁ బట్టితెచ్చి.

వప్పును నీవే చూచెదవుగాక!

నార—నీవు తలంచుకొన్నచో నెంతటిపనియైనఁ జేయగలవు - కాని
శంకరుడు లేని సమయముఁజూచి యాకార్యము జేయుము.
ఈవిషయమై నేను బ్రేరేచితి నని యెక్కడను జెప్పవలదు. ఈ
సంగతి యతిరహస్యముగా నుంచుము. నేనుపోయివచ్చెదను.

జలం—ముసీంద్రా! వందనములు.

నార—(ఈవలకువచ్చి) ఈయద్యమమున నీతఁడు ప్రేరేపించెనేని రు
ద్రుని కోపానలజ్వాలలకు భస్మమగుట నిశ్చయము. అట్లుగాక
బృంద మంగళసూత్రమిహిమంబున నీతఁడు బ్రదికెనేని య
ప్పు డింకొకమాగ్గము జూడవచ్చును. (నిష్క్రమించును)

బృంద—[ప్రేరేపించి] నాథా! నారదుండు కాబోలివ్వుడు పచ్చినాడు.

జలం—అవును. (ఇంచుకయూరకుండి) చారుమతినిఁ బంపివేసితివా?

బృంద—ఇరువురు నేవకులను, నొకచెలికత్తెను నామెకుఁ దోడిచ్చి,
గాలవుల క్రమాపణ కొరకొనమని చెప్పిపంపితిని. నాథా!
ఇంక నీ వెప్పుడును నిట్టి యకార్యము లాచరించ జలదని నా
ప్రార్థన.

జలం—నేనొనర్చుచుండు నిట్టి కార్యములన్నిటికిని నీవు విఘాతము
గలిగించుచుంటివి.

బృంద—నాథా! నాబ్రదుకు నీకంతకష్టముగ నున్నచో భయదీయహ
స్తాలంకృత కృపాణముతో నాకంఠమును దెగవేసి సుఖపుము.
అంతియెగాని యిట్టి యకార్యములకు నేను సమ్మతంపను.

జలం—(కోపముతో) సరే, ఇప్పుడీచర్చ యెందుకు? నేనిప్పుడు కైలాసమున కరుగవలయును.

బృంద—పరమేశ్వరుని సందర్శించుటకా?

జలం—కాదు. కాదు. మహాసాధ్వినని చెప్పుకొనుచుండు. పార్వతికి గర్వభంగ మొనర్చుటకు.

బృంద—(తొందరతో) ఆ! ఏమిది! పార్వతికి గర్వభంగమా!

జలం—అవును. అందుకు సందియమేమున్నది?

మ. అమరుల్ భీతిల, సిద్ధయక్షగణ మా + హాకారముల్నేయ, శ్రీ
రమణుండున్ హరుడన్ విధాతయును సం, గ్రామంబునన్ నిల్చిదు
ర్దమశౌర్యంబును జూపినన్ విడువకే + రాజద్బలాటోపతన్
గమనీయోజ్యలదేహ నాసతిని వే + డ్దన్ బట్టి తోడ్చెచ్చెదన్.

బృంద—(భయము పడించి) హా! నాథా! ఈబుద్ధి నీకేపుట్టె
నా! ఎవ్వరైనా బోధించరా! లోకమాతయగు పార్వతీయేడ! నీవేడ!
ఆమెకు గర్వభంగ మొనర్చుటేడ? ఇట్టి యకార్యము నేయుట.
యాత్మనాశనమునకుగాదా! నాథా! ఇందుకు నేనేమిని వగతును?

తే. గీ. శక్తిరూపిణి యైన యా + సాధ్వీజేర

నెంచు టదిచూడఁ ఫలమందు + నెంచి యెగసి

యగ్నిబడెడి మిడుత చంద + మగుగాచె

వలదు నీకిట్టి కార్యంబు + వలదు వలదు.

తే . గీ. నీదు జన్మకు మూలమా + నీలగళుని

దేవి యైనట్టి సతిని బం + ధింపఁడలచు

తెంత దుష్కార్యమో మది + నెంచినావె?

తల్లి కడుపుకై గొట్టంగఁ + దలంచు నెవడు.

పాశ్చేష్వరా! నీకస్తము నాయద్యమమునుండి మరిన్ని సుఖంపుము.

జలం—తరణీ ! నీవు నాకెట్టిభయమును గొలువవలదు. నేను తలంచిన కార్యము నెంతేమటకును నిద్రించు వాడనుగాను. నీ పీ విషయమున మారు బలుకకయిండుము.

బృంద—హా ! నాథా ! ఇదియేమి సాహసము ?

సీ. వరదేవతాకృపా • బ్రాహ్మ భూపాలనై

శ్వర్ణభోగంబులు • చాలలేదో

మహనీయమణిమయ • మందిరాంగణవాస

సౌఖ్యసంతోషముల్ • చాలలేదో

సకలసామంతరా • జన్య సమూహంబు,

నలుపుచుండెడి సతుల్ • చాలలేదో

అతిలోకనిర్మల • ప్రతిభావరాక్రమ,

శౌర్యసాహసములు • చాలలేదో

తే. గీ. పరుల గాంతలబట్టెడి • వాపమునకు,

దోడు; పార్వతిదేవిని • గూడఁ బట్ట

సాహసించుచు నుంటివి • శౌర్యవృత్తి

నమ్మహదేవి మహిమంబు • నరయలేక.

నాథా ! ఈ ప్రపంచమంతయు నాకు నీతోడనే యున్నది.

నాయందు నీవు కరుణించక నీ పదసేవకు నన్ను దూరముగఁ జేసినను నిరంతరము నీ సేవ హృదయమునందే నే యుచు సాధ్వినై యుంటిని. అట్టిచో నీవిష్వసు నతీదేవిని బట్టవరిగి నాకు దురంతచింత గూర్ప వలదు.

జలం—నేను నీయెదుట నున్నంతవఱకును నేదియో యనవ సరమైన సంభాషణ నేయుచునేయుందువు. నేనిదే కైలాసమునకేగి, సమయము వేచియుండి సతీదేవిని బంధించుకొని వచ్చెదనుగాక ! (నిష్క్రమించును.)

బృంద—హా నాథా! నాథా! (పరికించి) ఇంకెక్కడ నాథుడు!
 ఈతడు నామాటలు పెడచెవింజెట్టి శైలతనయార్థమై యిగి
 నాడు ఇప్పుడు నేనేమిసేయెదును? ఎవ్వని నేడుకొందును? ఈతడెట్టి
 యకార్యము సేసెనేని తినినెత్తుని కోపాగ్ని జ్ఞానలండబడి భస్మము
 గాకయుండునా! అక్కటా ఈతడెట్టి సాహసకార్యము సేయనెంచెను
 (ఇంచుక యారకుండి) ఇప్పుడు నేను విచారించుచున్నద వలన
 బ్రయోజనములేదు. నేనుగూడనరిగి నాథుని యత్నమును గసిపెట్టుచు
 నా శక్తికొలది వారింప బ్రయత్నించెదఁగాక.

[సిమ్మమించును]

ఇది తృతీయాంకము.

మధునికోపానల జ్వాలలకాహుతికాగోరియే నన్ను నేడిట్లు బట్టటకు
సాహసించితివి.

పలం—నుదతిమణీ! ఈ యనవసర సుభాషణతో నేమిషని
యున్నది? నేనొకమాటఁ జెప్పెదను వినుము.

సీ. ఆవాస మెన్నంగ ధ సతిభయంకరమైన

భూతంబు లుండెడి ధ పేతభూమి

ఆహార మెంచంగ ధ సన్మలెవ్వరు దరి

జేరగాఁ జాలని ధ ఘోరవిషము

వాహనంబు దలంపఁ ధ బరిహాసముచ సేయ

నిరతంబు దలయూచు ధ వృషభ మూర్తి

బిచ్చమెత్తగ నెంచి ధ వేడ్కమై హస్తంబు

నక ధరించినది యా ధ నలువ శిరము

తే. గీ. పాములే సగలు, హితులు ధ ప్రమధగణము

గాగ జరియించుచుండు నీ ధ కాంతుండేమి

సౌఖ్యముల నీయఁజాలును ధ సారసాక్షి

రమ్ము పోదము నాదు పు ధ రమ్మునకును.

జాగుసేయక లెమ్ము, (నమీపించును.)

సతీ—తులువా! దూరముగానుండుము- పరమేశ్వరుని మహామ
హిమ లెఱుంగక యిట్టి యకార్యమును జేయవచ్చితివి. నిన్ను నేనేదగ
ము జేయగలుగుదును గాని, నాధునియాజ్ఞ లేక పోవుట చేతను, నీభా
ర్యయు, సాధ్యశిరోమణియునగుబృందంజూచియఁగరుణించితిని. ఇంత
వఱకును చాపసుల నేచుచుఁ దత్పత్నులఁ బలిమిబట్టుచు నాడ్జించిన
ఘోరపాపము చాలక నాకడకుఁగూడ వచ్చితివా?

జలం—సతీమణీ! నీవు నన్నిట్లు తృణీకరించి పలుకవలదు. నీ
సౌందర్యమున కీశ్వరుఁ డెంతయఁ దగనివాడు.

తే! గీ! ఉవిక జన్మనిని సుఖంబు • ల్లాక్ష్మీకీర్తి
బడుగు బోగికి భాగ్యపై • బరిగిశేరి
రాత్రి ముఖమునఁ జంద్రితా • రావ్రోగ్గ
యెన శరణి మహిమ • కగున చెప్పెను.

ఈమాటలతో నీమిచ్చయొకసమ స్పృహగల్గి. నాపురమున
నన్నునుండి సుఖంకొచ్చుకా! (చమిపించును.)

నతి—నీ రాత్రు ప్రయాణింపి. ఇంచునకాల మిచ్చట నిలచి
యందును. పరవశ్చ నీ మహిమ నీనుచటియును?

జలం—అదిగో. హిమ శైలియకేమి?

క॥ తనవు నింక రాక్షసు, పు

ట్లనఁ గొని దేరికివీడ • గంబరత నెరుం

గనగును, భిసమను మాటయు

గనరా దితిని మహిమంబు • గాననె జగతికా.

శ్రీకంఠాకి గట్టిపెట్ట నీతలిరిండ్రిలు నీకెంతయు కనుగూ
న్చి. నిరంతరమున మణిసాధంబులయందు మెలగు నీచరణములాత
నితో పితృవనంబున మెట్టుట కెట్లోప్పుచుండివి?

క॥ శ్రీచందనాస్పదములగు

నీచనులు శృశాసహాళి • నెగడుటకంఠాకా

నీచం బొందు గలుగునె యా

హ! చలరాక్షిరొ సుఖంబు • నట్టిది యానే.

నతి—ఓరీ! దుర్మతి! బీదయ, నవధేతువును శృశాస సంచారి
యుఁ జగత్పతియునగు శివుని మహత్తత్త్వము నీబోటి మందు లె
ఱుంగజాలరు. (ఇంచుక యూరకుండి) నీతో నాకుఁ బనేమి? (ఇంచుక
నడచును.)

జలం—శైలతనయా! నాబాఁజడిన నీవెచ్చటి కరిగెదవు? ని
లుపుము నిన్నిప్పుడే నాపురికిఁ జేర్చెద. జలంధరుఁడు పట్టినపట్టువిడు
చునాడుకాదు. (సమీపించి పట్టుకొనబోవును)

సతి—(పరమేశ్వరుని సుద్దేశించి) హా! పరమేశ్వరా! నీవెచట
నుంటివి ఈజలంధరుఁడు దుర్మార్గుడైనను బట్టదలంచుచున్నాడు. న
త్వరముగ వచ్చి రక్షింపుము.

జలం-

ను! జలజాక్షి భవదీయనాథుఁడగు నా ధీ శంభుండె యేతెంచి యు

ద్వలదర్శంబున నిల్వనిమ్మిహుడుమ ధీ చౌర్యంబునన్ సంగర
స్థలిన్ వానిని చూపుమాపి సురబృం ధం బెల్ల భీతిల్లగా
బలిమిన్ గొనిపోదు నాదుపురికిఁ బల్కాటలింకేటికిన్.

(పట్టుకొనబోవును.)

సతి—(తప్పించుకొని అటునిటుజూచుచు) ఓరీ! కలుషాంధకా
రసమిత్త హృదయా! దూరముగానుండుము.

జలం—హిమగిరితనయా! నేను రుద్రునికి భయమందుదు ననత
లంచితి వేమో (దగ్గరకుబోవును)

(తెరలో)

చేరీ! పార్వతీ! పార్వతీ! ఇదియేమి, నిన్ను బట్టదలంచుచున్న
యాదురాత్ము డెవడు? పరమేశ్వరుడీ ప్రాంతము సందె యున్నవాడు
అతని కెరింగించెడఁగాక నీవు భయపడవలదు.

సతి—(తనలో) ఇంక భయములేదు. ఈదురాత్ముడు నాధుని
కోర్కీధా నలజ్వాలల కాహుతియగును.

జలం—(తనలో) ఓహో! ఈమె చెకకత్తె యీప్రాంతము
సందె యున్నదికాబోలు. ఈవార్త శివునికెఱింగించిన నాతడు రాగలడు

ఇప్పుడు నేనేమి నేముచును? (అలోచించి) శివుఁడొక్కడేకాదు. అతనికిఁ దోడింకెవరైన రానిమ్ము. సతినీ మాత్రము విషవకయుండుచు గాక! సాధ్యమగునంతవఱ కితఁడు రాకమునుపే యీ కాలము బంధించుకొనిపోయెదను. (సతినెఱవీరించి) లెమ్ము, లెమ్ము. ఇంకఁ గాలపారణమునకు నాచిత్త మోర్వదు.

సతి—దుర్మతీ! నీకుఁ గాలము సమీపించినది. ఉండుము.

(తెరలో)

మ. సురముఖ్యుని వనియ్యమైన సతినికా • సాంవార బంధింప, నే దురితాత్ముండు జలంచె, వానిని జగ • ద్రోహిన్ నిమేషంబులో సురబృందంబు నుతింప శూలమున ని • ద్రోహ జావగాజేతు, ని ర్భరమత్కోపనవానలంబును సహిం • పన్ శక్తుఁ డెవ్వఁడగున్.

పర—(ప్రపద్యమును జదువుచుఁ బ్రవేశించి యిటునటు జూచుచున్నాడు.)

పార్వ—(పరమేశ్వరు నుద్దేశించి) హా! నాథా! దుర్మార్గుడగు జలంధరునిచేఁ జిక్కిన నన్నురక్షింపుము.

పర—(జలంధరునిజూచి) ఓరీ! దుర్మతీ! నీనా! ఇట్టి సాహసకార్యమునకు సాహసించితీవి.

ఉ. భామిని నీవిధంబునను • బట్టగ నెంచిన నిన్ను మామనో

ద్దామ కుర్రుఁగిని కాహుతిగఁ • దప్పక చేసెద జూడు మిట్లు సా ధ్యమణు లెల్లరున్ మదుల • భీతిని వీడి చరింపఁగా, ముని

స్తోమము గూర్చఁ డీలెనను • చున్ ముదమందగ దుర్మదాధమా

(నమీపించి) ఓరీ! జలంధరా! ఇంతవఱకును నీవు చేయుచుం

డిన దుష్కృత్యములనుగూర్చి నేను వినియ, నెవరు జేసిన చాపము వారే యనుభవించుతురని యూరకుంటిని. ఇప్పుడు నీనీ తుమారక్షోశి

భృత్కృత్యకను గూడ బట్టటకు సాహసించితిమి కా ! ఇంతకును నిన్నన
వలసిన బని యేమిలేదు. నాకారణంబున జనించిన నీ వనామకుఁ
డవై యండకుండ, నిన్నొక రాజుగాఁజేసి, వరంబులిచ్చి సందుకు
మాకుఁ గలిగిన ప్రతిఫల మింతియేకదా !

తే. గీ. ఎటుకమాలిన వారల • కెంత మేలు

గూఁచిన దానిఁ దెలియంగ • లేరు జగతి

బిడ్డయని యెంచి మెడమీద • బెట్టకొనిన

దేహవంతయు వెఱచుగా • దే ! దురాత్మ.

జలం—(రవేత్వరునిజూచి) శంకరా ! నీవాక్యము లకిచ్చట భో
యము వారెవ్వరును లేరె, భాగ్యభోగింబులు లేక, జోగివలె నిరంత
రమును బ్రేతభూమిని విహరించు నీకీ సౌందర్యవతియగు చెలవాగ
యేల? ఈమెను నాకొసంగుము ఎట్లయినను నీవహిమచలాత్మజను
గొనిపోవుటకే వచ్చితిని. నీవు మాటలతో నొసంగవేని నిన్ను రణం
బున నిర్జించియైన దోడ్కొని పోయెదను.

పర—భీ? మాతృద్రోహి ! కట్టి యవ్యక్త ప్రాణంబులాడకుము.

మ. సమదాటోప పతంగవుంగవవిభా • స్వదీర్ఘ చంచూసమ

క్షమునం దల్ప పణావిద్యంభణసట • త్కాకోదరంబట్లు శౌ

ర్యమదోద్రేకుడవౌచు నన్నిపుడు జ • న్యక్షోణినిందాకఁ జ

త్తమునం దెంచితివే దురాత్మ గాకనీ • దర్పంబు వారిం చెడక

నా పరాక్రమమును గూర్చి నీవిదివట కెన్నడును వినియండ

లేదు కాబోలు?

జలం—వినియుండకేమి ?

మ. గరిమన్ నిన్నెదిరించు వీరువరుడౌ • క్కండ్లెన లేకుంటచే

సదారన్ భవదీయశౌర్య మనివా • ర్యంబై సుఖీబృఖ్యభా

స్వగ సంస్తానీత కర్తవ్యై కిడు బ్ర)కా • శంభయ్య; నింకా జలం
భరుమోలక భవదీయ చికిమయ్య న్య • ర్థంహ సునానల్లభా.

ఈ జలంభరుడు రాజాధిరాజై విలసిల్లుచుండెనని యెఱుగవా
యేమి?

పర—ఓరీ! నిన్న రాజాధిరాజు నని గర్వింపచుంటివా? ఇటు
వినుము చిత్రాభరణపటస్థితి బ్ర)కాకించుట యు, జానురానిలావృత్తిని
గనుట యు, మదోన్మత్త కామమున విజృంభింపుటయు, మాంసవృధానము
న సంపాదించుటయు, వాన్యభవంతో స్వారి వెహించుటయు, బహుల మారంబు
గాఁ నటించుటయు, వనచారివాక్యములు విని తెలయునుట యు, జాబ్బు
ను ననెడుటయు బానేష్టించుటయునుండుటయు, గాజ హతుడవైన వీకే
యుండలేదు. ఇదియున్నియు గరిగెద్దనకుఁగూడ నున్నవి ఓరీ గర్వ
చిత్రా! వివేకజ్ఞానరూపిడవైన నీవు రాజు వైననేమి కాకు
న్ననేమి?

సతి—(ప్రమేష్యునితో) నాథా! దుష్టచిత్తుడగు వీనితోఁ గా
లయాపనమే?

జలం—విడమే వృధావచనములతో నేమిపనియున్నది? (పర
మేష్యునిజూచి) ఓయీ! పితృవనవిహారీ! నేనీ శైలసుకను దోహ్దాని
పోవుటకు నీవు సమ్మతించువా? లేక రణంబునవిల్చి నాతోఁ
బోరెదవా?

పర—(పోవయుఁగొ)నురాత్మా! ఏమిరా పీలితిని? (త్రిశూ
లముచే బాడువఁబోవును.)

జలం—(తప్పించుకొని) రమ్మ! రమ్మ!
ఉ. ఆనావరామ కాధ్వరము, నందు మదీయభుకోద్వలత్సదా
నాహతచాపముక్తలికి • తామ్రురహిణికి నిన్ను నిప్పు వా

జ్యాహతిగానొనర్చుచు ర • యంబున నీమెను గొంచుబోదు ము
త్యాహసవికృమకృమము • శౌర్యము జూడుము భూతనాయకాః
పర—(కోపముతో) నీతో రణముగూడ నేయవలయునా ?

మ. తరుణి సాధ్వినీ లోకమాతను, నురేం • ద్రస్తుత్యపాదాంబుజా
బరిభావింజంగఁ బావమానసుడవై • భావించుటేగాక, సం
గరముజేయఁగ నెంచుచుంటివె భలీ • కష్టాత్మ నాతోడ, భీ
కరశక్తి బాలియింతు నిన్నిపుడెలో • కంబుల్ ముదంబందగ్గఁ
దుర్మదచిత్తుండవగు నిన్నింకను బ్రతుకనిచ్చితినేని, లోకముల
కపకారము జేసినవాడనగుదును. ఇదిగో! శక్తిని బ్రయోగించి నీప్రా
ణముల హరించెదఁగాక.

[అంత తొందరగా బృంద ప్రవేశించును.

బృంద—(పరమేశ్వరుని పాదములపైఁబడి)

శే. గీ. శంకరాయ భక్తజన న • శంకరాయ
కంధరాయ మహానీల • కంధరాయ
పురనిశాచర శర్కశ • పురహరాయ
పార్వతీరమణాయ తు • భ్యంనమోస్తు.

మ. వతసర్వామృశీర్ష నన్మృతం సం • తానంబునా వేని కాం
తితతుల్ భానుని మించుతేజమున సం • దీపించుచుం డెవ్వి. సం
స్తుతనానామునిభక్త మానసగృహ • స్తోమంబులఁ దివ్యైలై
నుతినింగాంచెను నట్టి నీ పదములన్ • గొల్తున్ సదా భక్తితోఁ
పరమేశ్వరా ! సర్వాంతరాశానువర్తీ ! పుణ్యమూర్తి ! బుధ
తానిలోలా ! భవదీయపాదారవిందస్మరణము, ఖగేశ్వరఁ డహివ్రా
తమును హరించు చందమున, సమస్తపాపములను నశింపఁ

జేయును. ఆరనైన నేను నీ కరణంబువేడుచుంటిని, నీవు కోపమున గన్న దెఱచి చూచితివేని, యీతఁ డెంతవాఁడు? నా నాథుఁడు నద్గుణమూర్తియని నేను చెప్ప సాహసింపను. నాసాధ్వీత్వము దిలకించియైన నీతనిని రక్షించి నాకుఁ బ్రతిభిక్షఁబెట్టుము.

తే. గీ. అతని జన్మంబునకు గారణం బనఘ ! నీవు

గానె నీకటాక్షంబునఁ బాదె యిట్టి
వైభవంబునుబొందుచు వరలుచుండె
నీవు పెట్టివదీపంబు నీవె యార్ప
దలచు టియ్యది ధర్మమే లలితతేజ.

(పార్వతినిఁ జూచి) హే! జగజ్జననీ! భవస్మహామహిమ నఱుంగలేక నీయెడల నకార్యము నేయనెంచిన నా ప్రాణేశ్వరునిఁ గాపాడుము. (జలంధరుని సమీపించి) నాథా! ఇది యేమిసాహసము? జగజ్జనని యగు నతీంద్రునిఁ బట్ట సాహసింపితిని? ఒక్కసారి మహేశ్వరుఁడు కోపదృష్టితోఁ జూచెనేని లోకములాగునా! చాలుఁ జాలు సాహసము, తొలుతఁజేసిన సాహసము చాలకయే దేవాది దేవుని మహితకరణఁ గాంచగోరి మునీంద్రులు పరమనిష్ఠాగరిష్ఠులై తపము నేయుచుండురో యిట్టి భగవంతుఁడగు నీలగళునితోఁ గయ్యముగూడ నేయనెంచితివా? నాకు వైభవ్య దుష్టాలంకారము గూర్చఁదలంచి యిట్టి సాహసోద్యోగమును బూనితివని తలంచెదను. ప్రాణేశ్వరా! ఇంకనైనఁ జేసిన యపరాధమును మన్నింపుమని యీ పురాణదంపతులను ప్రార్థింపుము.

జల—రమణీ! ఈ సమయంబున నీవిక్కడికేలవచ్చితివి? నాయుద్యమమున కేలభంగమొదవించెదవు? రణమున కీపురహరుఁడేగాదు. చతుర్దశభువనములును నొక్కపెట్టననెత్తివచ్చినను వెనుదీయవారము గాను పొమ్ము.

పర—బృందా! గురుద్రోహియగు నీతనికి నాతోఁ గయ్యమొనర్చుట కిచ్చఁబనించినది కాబోలు. రానిమ్ము మదీయ కోపాగ్ని కింధనమగుఁగాక!

బృంద—శుమారభృత్కన్యకారమణా! నన్నుజూచియైన నీ
వాగ్రహంబును విమవుము. పుత్రుడవరాధ మొనర్చిన దండ్రీ రక్షిం
చవలయును గదా! ఈతడేమి? నీతోఁ గన్యమొనర్చుటేమి?

నీ. భక్షింపవే లోక . పరితాపమును వాన

నాభీలహలహా • బానంబు

రక్షింపవే మార్త • రక్షాయను నీను

పనముల సేవించు • భక్తసమితి

శిక్షింపవే సుర • శ్రేణికి సౌఖ్యము

నమరజేయఁగ ద్రిపు • రాసురులను

వీక్షింపవే సార్వ • విశదార్థమై భస్మ

మైపోవునట్లు ర • మానుమారు

తే. నీ. నన్ను రక్షింపవే యింక, న • నాధనైన

బ్రతుకజాలను గాన నా • భర్తచేసి

నట్టి దుష్కార్యమొనక • మాత్మలోన

భక్తజనమానసోన్మాద • పార్యతిక.

సతి—(పరమేశ్వరునిజూచి) నాథా! జలంధరుడు నామెడల
దుష్కృత్యము సేయవలంచినను, సాధ్వియగు బృందనుజూచి, యీత
నిగరుణింపవగును

పర—(బృందనుజూచి) బృందా! నిన్నుజూచి, నీనాథునిరక్షిం
చకదప్పదమృత్యు. (జలంధరునిజూచి) జలంధరా! ఇట్టి యవివేకకార్య
ములనింక నెన్నడును సేయవలంపక ముండుము. బృందమంగళసూ
త్రమే సేమనిన్నుఁ గాచివదని తలంపుము. పొమ్ము.

బృంద—ధన్యురాలవయితిని పార్వతీ పరమేశ్వరులారా! ని
రంతరమును మీరవ్యవహరించేన నాహృదయంబునఁ బాదుకొనియుం
డునట్లునుగ్రహింపును.

సతి—సాధ్వీ! పోయిరమ్ము శుభమగుగాక! (పరమేశ్వరుని
గాంచి) ప్రాణేశ్వరా! ఇంక మనమరుగుదము.

(ఇరువురును విష్ణుమూర్తులు.)

బృంద—నాథా! నేజెప్పినమాటలు విని పరమేశ్వరునిబట్టఁ దలంచివచ్చితివి. పరమేశ్వరున కాగ్రహము పూర్తిగావచ్చినచో నా గతియేమగును? చాణోశ్వరా! ఇంకను నీచిత్తమునిట్టి యధర్మకార్యములందు బ్రవేశపెట్టదు నాశుజితసూర్యక కరుణింపుము. రమ్మ.

జలం—(తనలో) ఆనాడు యనిపత్నియగు చారుమతిని భంగము నేయఁదలంచ, నడ్డుపడినది. నేడీ పతిజేవి విషయమునగూడనట్లే చేసినది. ఇది బ్రతికియున్నంత వఱకు నా యుద్యమము లన్నిటికిని భంగముదగ్గుచునే యుండును. కావున కేమా మోహాయముననో, నీవీరి గడతేర్చవలయును. (అలోచించి) సరే! ఇందుకు మంచియు పాయమే తోచినది. ఈపర్వతముపై నున్న చిత్రముగఁ జూపుచు, నామూలకుఁ దోడ్కొనిపోయి దీనిపై నుండి సముద్రమునఁ బడునట్లు దోసి వేసెదను. (ఇరువురును నిష్క్రమింతురు)

[రంగము. (2) కొండపై జలంభరుఁడు-బృందముఁ బ్రవేశము]

బృంద—నాథా! ఆలోచించుచుంటివేమి?

జలం—(తనలో) చిత్తమున నున్న కోపమానగతియు బయలుపెట్టరాదు. (ప్రకాశముగా) రమణీ! ప్రకృతిసౌందర్యమునకద్భుతమందుచున్నాను. ఇటుఁజూపెను. చిరత్నరత్నమను నిశ్చేణికా శ్రేణీ బ్రమదాభ్రతపోత్తుంగ శృంగంబులెల్లున్నవో గంటివా? ఆకింద భాగమీక్షింపుము. ఘుమ ఘుమ పరిమళించు నితాంత వాసంతికా మల్లికాచవల్లికా మశల్లికల నల్లిబిల్లిఁగొని, మననకదంబున నద మదంబులగు త్రిశబ్దవీణిపట పటంబున కప్రమత్నంబున బ్రాప్తిచిన సంకేతనదనంబులు దనకు పొవలెంత చిత్రముగ నున్నవో!

బృంద—నాథా! ఇటుఁజూపెను. తమచక్కదనమునకువిద్యాధరీకాంతల మక్కువ బడజేయుచు, దమకటచిన యురగసంతతులఁబాఱువైచి. వానిని మాటిమాటి కక్షీణపక్షివిక్షేపణంబుల నడచియు

అంచూపుటంబులఁ బొడిచియుఁ బగుష చరణాగ్రంబుల నడిచియు,
ఖరనఖరంబులఁజేరియు, దీప్తినికెరుకతో విఘ్నగతులఁజెలంగు బద్ధిణ
గణము లెట్లున్నవో!

జలం—నహజ సాందర్యమునకేడియు సాటిరామకగా! అహ
నంబునగల మృగసంతతులపై నొకసారి దృష్టిఁబఱపుము.

సీ. గండభేరుండముల్ • గడురంపు లిడఁజూచి

సత్వరంబుగబాటు • శరభచయము

శరభంబులేగెడి • చప్పుడు వినవచ్చి

తరులచాలున డాగు • హరిగణంబు

హరిగణధ్వానంబు • నాలించినిశ్చేష్ట

త వహించినిలచు మ • త్రగజసమితి

మల్లసామజముల • మార్గంబునీక్షించి

శీఘ్రంబుగాబాటు • చిటురగండ్లు

తే. గీ. చిటుతగండుల చప్పుడు • చెవికిఁదగల

చెరుగు చెంగునదాటు కు • రంగతతులు

గలిగిమిగుల చిత్రంబుగా • జెలగుచున్న

నమ్మహావనిగంటి వా • యబ్జనేత్రి.

ఇంకను మనమామూలముండి చూచినచో మఱితచక్కగ
గానిపించును. రమ్మ. (ఇంచుక నడచుచున్నారు)

బృంద—(క్రిందకుఁజూచి) ఈపర్వతాగ్రమునుండి, సముద్రము
వలె చూచినచోఁ గన్నులు తిరుగుచున్నట్లుండును.

జలం—తరుణీ! ప్రభాకరబింబము జలములయందెట్లు ప్రతిఫ
లించుచున్నదో చూచితివా?

బృంద—(సముద్రమునుఁ జూచుచుండును)

జలం—(తనలో) ఇదియే సమయము.

[బృందను సముద్రమునఁ బడునట్లుద్రోయును.]

బృంద—హా! (అనుచు సముద్రమునఁ బడుచున్నది.)

జలం—నేగలంచిన వనియైనది. (నిష్క్రమించును)

[తెరలేచును]

సముద్రము:—[బృందజలములలో నిటునటు గొట్టుకొనుచు నుండగా విష్ణుమూర్తి-ప్రవేశించును.]

బృంద—(జలములందుండి) నారాయణ! నారాయణ!

విష్ణు—(జలమునందున్న బృందనుజూచితనలో) అక్కటా! దురాత్ముండగు జలంధరుఁడీ బృందయెడల నెట్టిదుష్కృత్య మొనర్చినాడు! నేనిప్పుడీ మెనురక్షించెదఁగాక. (జలములలో దిగి) సాధ్వీమణి! భయమందకుము. ఆర్తరక్షకుఁడనైన నేను నిన్ను రక్షించుచున్నాను.

(బృందను దీసికొని యెడ్డునకు వచ్చును.)

బృంద—(విష్ణుమూర్తినిజూచి) శాశ్వతసౌఖ్యము నందుటకై విధి పేరణమున నిందుఁబడిననన్ను రక్షించితివేల? మహాత్మా! కరుణామయుండవైన నీవెవ్వరవో యెఱుంగవచ్చునా?

విష్ణు—బృందా! ఇంతలోనె మఱుచా!

తే. గీ. ఏను నీహృదయంబున • నెపుడునిల్చి

యుంటి; నీవునామదిగోన • నుంటి వెపుడు

నఖిల భక్తులహృదయంబు • లందు నరుల

నన్ను నెఱుంగకుంటివె నీవు • నాతిమిన్న.

బృంద—[తనలో] ఓహో! ఈతఁడు శ్రీమన్నారాయణుఁడు. మున్నొకసారి యీమహానుభావుండు తనదగత్కల్యాణరూప సందర్శనము నాకొసంగి, మదీయగుణవరీశ్వరత్వమెన్ను మోహించినట్లునట్టిం.

చినాడు భగవంతుడు భక్తజన మానసంబుల ననేకవిధంబులఁ బరీక్షించుచుండుచుగదా! (ప్రకాశముగా) అర్తరక్షామణి! భవదీయ దివ్యమృగశ విగ్రహమొకసారి దర్శించియుండియు, నేడజ్ఞానంబునం బడి కనుగొనలేకపోయినది. మన్నింపుము.

మ. కలనైక సులభంబుగాను భవదా • కారంబు దర్శింప, నా నలినప్రదీప్తవ ముఖ్యదేవతలకై • నక నేడు మల్లోచనో త్వలముల్ ధన్యతగాంచి మించగభవ • ద్భద్రదాయి తాన్వేందుమా డలి వీక్షించితఁ గ్రమ్మరన్ వినుల పు • ణ్యంబెట్టిదో మాధవా.

నమఃప్రమునబడిన నేను ప్రాణముల బాసియుంటి కేని నీసాన్నిధ్యమునఁ జేరియుందునుగదా! పన్నేల రక్షించితివి

విష్ణు—భక్తరక్షణము నాయుద్యోగమేకదా! (2వలో) ఈమె జలంబునబడుటకుఁ గారణమడిగిన నేమనిచెప్పినో (ప్రకాశముగా) నారీ మణి! నీవీడలరాసిం బడుటకుఁ గారణమేమి?

బృంద—భగవంతా! నాభాగ్యతప్రార్థనను చెప్పటకంటె వేతేమియుఁ జెప్పజాలను.

విష్ణు—పతి నిరాదరణమే కారణమని యూహించెదను.

బృంద—(చూటలాడకయుండును.)

విష్ణు—నిరుత్తర మంగీకారసూచకమా!

బృంద—దేవా! ఇప్పటి యనవసరమైన సంగతియేమి?

విష్ణు—బృందా! నీభర్తచేసిన యకృత్యము నీవు చెప్పకదాది నచో నాకుఁ దెలియదనుకొంటివా?

బృంద—సకలాంతర్యామివగు నీకుఁ దెలియనివిషయమేమున్నది?

విష్ణు—నీయందట్టి నిరాదరణభావము వహించిన పతినిఁ బట్టుకొని యేలప్రాకులాడెదవు? జగన్నియూమకుండనగు నాయభీష్టము దీర్చి తుభంబుల బడయదలంపవేల?

బృంద—లోకేశ్వరా! నా హృదయమిది నీకుఁ దెలిసియున్నది. ఇంకను నన్నేల పరీక్షించు దలంచెదవు?

ఉ. దేవుడవైనగాని మతి • దేవుని యబ్బవునైనగాని; నా
భావమనగ్రహమున • వర్తిలనెంచదు నేను నేల నీ
వీవిధి బెక్కభంగులను • నేల పరీక్షను నేతు వయ్యల
క్షీవర! భర్తృసేవ సతి • కిన్ నకలార్థము లిచ్చుగాదోకో!

విష్ణు—పోనమ్మ. బ్రాణదాముచేసినందులకు నాకేమి యపకారము నేయదవు?

బృంద—మహాత్మా! ఉత్తమపురుషు లెప్పుడును నుపకారమొనర్చి ప్రత్యుపకారము గోరరు. భావనాభ్యసనండ వగు నీకు నేను ప్రత్యుపకారము నేయఁజాలినదాననా! నీపాదారవిందసేవపై నిరంతరము నాచిత్తము దగిలియుండునట్లు మాశ్రమనుగ్రహింపుము.

విష్ణు—అట్లయిన నీవిప్పుడు నాయాజ్ఞ ననుసరింపుము.

బృంద—అధర్మముగాని దెట్టికార్యమునైన నజేసెదను.

విష్ణు—నీవిప్పుడాబృందాననంబున నుండుము. నీనాథుడతనంతతానే నీకడకు రాగలడు.

బృంద—కతిపదసేవ చిత్తమునందుఁ జేసికొనుచు, భగవదాజ్ఞ ననుసరించెదగాక !

(నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—(3) వైకుంఠము—విష్ణుమందిరము మందు:—

ఇంద్రుడు—గాలవుడు—ప్రవేశము.

ఇంద్రు—మునీంద్రా! గాలవా! జలంధరుడు నీయు దుష్కృత్యములు నానాటికి హేచ్చుచున్నవిగాని తగ్గుటలేదు. ఇంక నెన్నార్థి ట్లోపికఁ బట్టగలము?

గాల—అతిని దుష్కృత్యములన్నియు శ్రీమన్నారాయణుడు చూచుచుండియు నిట్లు శాంతిపహించి యుండుటకుఁ గారణమూ హింపజాలక యున్నాను.

ఇంద్రు—తాపసోత్తమ! “అడుగనిదే యమ్యయైసను జెట్ట” దనుసామెత నెఱుంగవా? (ఇందుక యూరకుండి) ఇప్పుడుదానింగూర్చి యోచింపనేల? భగవంతుఁడగు శ్రీహరికి జలంధరునిగూర్చి విన్న వింతము. కరుణాసముద్రుఁడగు నాతండ్ఱు చేసినను సరే.

గాల—(ఎదుటఁజూచి) భగవంతుఁడు మందిరమున లేడాయే మి? అయినను నిట్లు బిలచిచూచెదఁగాక?

(ఎదుటఁ జూచుచు)

సీ. మా మొఱులాలింపవు • మహనీయ వటపత్రీ

సీమపైన్దిరకుఁ • శేరినావొ

కరుణజూపింపవు • కమలాలయాదేవి

నెడబొయ్యజాలక • యెనఁగినావొ

కాపాడనెంచవు • నీపదంబులభక్షిఁ

జింతించు వారికిఁ • జక్కినావొ

రక్షింపజూడ వే • రాక్షసాధమునైన

నాలంబునఁగూల్చు • నరిగినావొ

తే. సీ. కాకయుండిన వారీకి • గలుపచిత్తుఁ

డె జలంధరుఁ డొనరించు • నట్టి కూర

కార్యములఁ గాంచుచుండియు • గాననల్లు

పై చియుంటివి యిదియేమి • జరుగుమాత్ర.

ఇంద్రు—అడుగో! శ్రీమన్నారాయణుడు మనకుదర్శనమొనంగుటక్రింద నచ్చుచున్నాడు.

(విష్ణుమూర్తి—బ్రవేశించును.)

ఇంద్రు—(విష్ణుమూర్తిఁజూచి) లక్ష్మీకళత్రా! వందనముల ర్పించు చున్నాను.

విష్ణు—మహేంద్రునినకు శుభమగుగాక! (గాలవునిజూచి) మునిందా? వందనములు. (ఇంచుక యూరకుండి) మహేంద్రా! (గాలవునిగాంచి) తాపసోత్తమా! ఈయాననము నధిష్ఠింపుడు.

(అందఱును నాసీనులగుదురు.)

విష్ణు—అమరలోక విభండవగునీవును తాపసోత్తముడగు నీ గాలవుండును నేదియో యొక్కచిశేష కార్యముండి యేతెంచిరనితలం చెదను నేను మీయెడలఁజేయవలసిన కార్యమెద్ది?

గార—ఇందిరారమణా! సర్వము నెఱింగియుండియు మాచే వివేకగోరి యడిగెదవు? జలంధరుని దుష్కృత్యములలో నీవెఱుంగనివేమున్నవి?

నీ. ఆలింపవదియేల • యాశ్రమంబులఁజొచ్చి
నంయమిందులఁబెట్టు • శ్రీమలనెల్ల
అరయకుంటివదేల • యజ్ఞనాటికలెల్ల
నేలమట్టముకేయు • నీచగుణము
జాలిబూనవదేల • సాహసంబున లోక
ములనేచుదుర్మార్గ • ముఁదిలకించి
చెవిజేర్చవదియేల • శ్రీహరీ యనినేను,
తాపన సతుల యా • ర్తారవంబు

తే. గీ. అన్నియును జూచుచుండియు • మిన్నకుంటి
వేల? జలంధరుఁ దున్న • వేల? నీవు
గాన మాకు లోకముల ర • త్తుకుఁడెవండు?
శ్రితజనావసశీలల! • క్షీకశత్ర.

నారదుఁడు—(ప్రవేశించి విష్ణుమూర్తినిజూచి) నిజమే నిజమే! జలంధరుని దుష్కృత్యము లపారముగనున్నవి.

తే. గీ. తపకుఁగల్గియకాననియైన • దలఁవకుండ
శంభురాణిని బట్టంగ • సాహసించె

యిట్టి కార్యంబు చేసిన • హీనునకును
వరమునీచు)లకన్న లే • పాటివారు
గొప్పయోడల లోగొన • గొట్టు మీను
నకుఁ దలప తెప్ప లరయ జం • నకలుగావె.

ఇంద్ర—నారాయణా! జలంధరఁడు తాపసాశ్రమము లందుం
బ్రవేశించి చేయుచున్న దుష్కృత్యముల నడింప నలశికాదు. ఈ
మధ్య తనదుండగము • మరలొకము పై నఁగూడ బ్రారంభించినాడు.
అమర కాంతలనుగూడ బంధింప మొదలిడినాడు. ఒక్కడయ్యను
సంగరమునకు వెనుదీయఁడు. పరాజితుఁడుగాడు.

గాల—తాపసాశ్రమములఁ బ్రవేశించి మునిపత్నుల బల్కిం
గొనిపోవుతఁగిని ముసులికలుకవొడమి బృంద సాధ్వీత్యమునకు భయ
మందిశపియింపఁ జాలకయన్నాడు. ఇంతకుమున్ను సాధ్వీయఁగు బృంద
యాతఁకడ నున్నప్పుడు శక్తియున్నంతివఱ కిట్టి యకార్యమాలాజరుగ
కుండఁ జేయఁచుండెను. ఇప్పుడాసాధ్వీ దురాత్ముఁడగు జలంధరునిచే
సముద్రమునఁ ద్రోయఁబడి, నీచే రఝింపఁబడి బృందావనమునుండి,
నీయందఁ జిత్రముఁజేర్చి క్రూరుఁడైనను దనపతి కెవ్వరివలనను హని
కలుగకుండుగాక యని నిరంతర తపోవ్రతమై యున్నది.

ఇంద్ర—భగవంతా! ఇంకీసీవాజలంధరునివిషయమై ప్రయ
త్నించకపోయిన, సాధ్వీమణులమోనరక్షణమునకు మార్గములేకయుం
డును.

కృష్ణ—వ హేంద్రా! జలంధరుని దుష్కృత్యములన్నియు నేనా
రయుచున్నయుంటిని. బృంద సాధ్వీ. ఆమె సాధ్వీత్యమున కొక్కింత
భంగము గలుగఁచో జలంధరుఁ డేహానియఁబొందడు.

ఇంద్ర—దేవా! సకలమరముని జనార్ధమై నీవీ కార్యభర
మునుబూనవలెను.

కృష్ణ—(తనలో) ఇదియనొకమేలే. (ప్రకాశముగా) లోకహి
తార్థమైయిక్కార్యంబునకుఁ గడంగెదనుగాక! (నారదునిజూచి)నారదా!

ఈవిషయమున నీవుగూడ నాకుఁ గొంత సహాయము నేయవలసి యున్నది.

నార—భగవదాజ్ఞ శిరమున దాల్చుచున్నా.

విష్ణు—నీవరిగి జలంధరుని బరమేశ్వరునిపై యుద్ధమున కరుగఁ జేరేసింపుము.

ఇంద్రు—ఇట్టికార్యములన్న నీమహాత్మునకు సంతోషమే కదా (ఇంచుక యూరకుండి) దేవా ! ఇక మాకాజ్ఞ నిమ్ము.

విష్ణు—శుభమగుగాక !

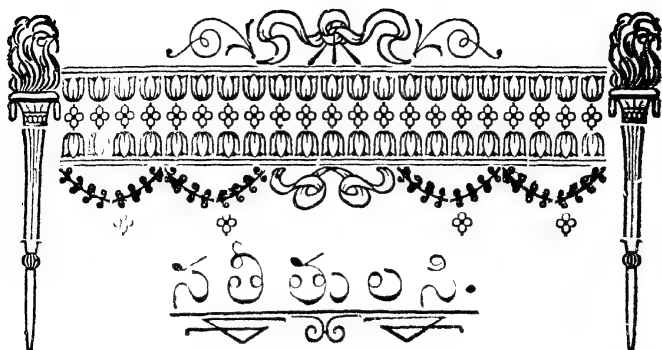
(గాలవుడు—ఇంద్రుడు—నారదుడు—నిష్క్రమింతురు)

విష్ణు—(తనలో) నేను జలంధరుని దేహముతోడ బృందనుజేరి వంచించవలయును. (అలోచించి) కానిమ్ము. తుదకీయద్యోగ మెట్లు పరిణమించునో చూచెద.

(నిష్క్రమించును)

ఇది చతుర్థాంశము.

సతీ తులసి. పంచమాంకము.

రంగము:—[బృందావనమున బృంద విచారముతోఁ బ్రకేశము]
 బృంద:—[తనలో] ఆహా! విచారాక్రాంతచిత్తులకు నిద్రరా
 దుకదా! అకదా! నాస్థితికేమని చగుతును! నాకిట్టిగతి సంభవించు
 నని కలనైఁది లంచుంటినే. నాప్రాణశ్వరునకు నన్మాగ్గము నవ
 లంబింపుటకు చెప్పటచేత నేనెంత విరోధి నయితిని. లోకమాతయగు
 పార్వతిని బ్రతుకు సాహసించి, రుద్రునికోపానలజ్వాలల కావలతియ
 గుటకు సాక్షియైయున్న యాతనిని రక్షించినందులకుఁ బ్రత్యుపకార
 ముగ నన్ను జలరాసిం బడదొచ్చెను గదా! (జలంధరుని నుద్దేశ
 శించి) హానాథా!

నీ. పరకాంతగూడుట • పాపమందును దెప్పి,
 తినిగాని మఱియేమి • జెప్పలేదు
 మునిపత్నులగుగాంచి • మోహమందుట గూడ
 దంటిని నింకేమి • యనఁగలేదు
 వరమనీంద్రులఁగాంచి • పరిహాసమొనరింప,
 వలదంటి నొండేమి • పలుకలేదు
 భవదీయ పదనేవ • వాంఛించితి నటంచు,
 వేడితి మఱియెద్ది • వేడలేదు
 తే. గీ. కటకటా నీకునై యింత • కిష్టపడెను
 పాధినిగను నాకునీగతి • సాగంతమందు

దూఖమును గూర్చుటేగాక • తోయరాసి

గ్రోచినాడ వేమందు నీ • దుష్కృతికిని.

అనాడు జలరాశియందు నీవునన్న ద్రోసి నప్పుడు భగవంతుండు గుశ్రీమన్నారాయణుడు నన్ను రక్షించియుండనిచో నాకీహుళారమేయుండదు. ఆచుహాత్ముడను ననేల రక్షించెనాయని చింతించుచుంటిని. నాహ! మొన్న నారదుడు నాకడకునుండెడి నీహానర్పుచున్న దుష్కృత్యములు గూర్చి చెప్పిన విని కేసంతయు విచారించితిని. నేనేమి నేయునును? ఇంక దేవత లందరును నీవు నలిగి యేమి నేయుదురోకవా! నీవునన్ను జంపినను, విడిచినను, నీవే నాకు గతియని తలంచి మొన్న నారకండునుండెడి నీనగురులోకమున కిదిగి యుంటివని చెప్పి నీకడకు రానున్న నన్ను వారించెను. ప్రాణశ్వగా నీవు సన్మార్గవర్తనకడనై నీపదజేసి నాకీజన్మంబును నొప్పుదురా? ఆభాగ్యము నేను నోచుకొని యుంటినా? (ఇంచుక యూరకుండు) నన్ను జంపదలంచిన నీవు నన్ను గడువెంటువా? నీచే నిరాకరింపఁ బడిన నేనెన్నాళ్ళింక యిట్లు బ్రతుకుదును? కాని, కడవించి యున్నంతవఱకు, నా హృదయమున నీ నేనయు, నిష్కళంకతయు మఱువకుండ నున్నంతవఱకు నీ కేవిధమయిన హానియు నెవరివూ నను గలుగకుండుగాక! (దిక్కులుజూచి) ఇంక నెప్పటికి దెల్లవాని నోకదా! (ఆకాశమువంక జూచి)

మ. తనచే బోషణసేయఁగాఁబడెడు ప • ద్మక్రేణిబాధింతు, వీ
వని, భావిం చిదె వచ్చె నీపముకి నెం • ద్రేసం జనంజెల్లు నీ
కని ప్రేమంబును బూని వార్తజలజా • తారాతిక్రొడెల్పవ
చ్చినచందంబున వేగుచుక్క యుదయిం • డెఁ బూర్వభాగంబునన్.

మ. ధరణిన్ జూడఁ ద్రికాలజోధమున కా • ధారంబు మక్కితన
స్వరమే యానుగదా మదుచ్చరిత శ • బ్దం బల్పమేయంచు గు
ర్భరగర్వం బెఱిగించుభంగిఁ బ్రియమా • రకగుక్కుటశ్రేణిభా
స్వరలీన్ వశిగూయసాగె నదె వి • శ్వగామధామంబుల్.

(ఆకాశమువంక జూచి) అదిగో! రేచిల్వచెలి యుదయాచ

లేంద్రోవల్లికముమీద బ్రత్యూషపర్వ సమయంబున విడిచిపోయిన
నిర్మోకమునునట్లు తూర్పుదిక్కునఁ బాండిమద్యుతి జనించినది. ఇంక
నేను సూర్యోదయము కాకపూర్వమే కాలకృత్స్వముల నిర్వర్తించుకొ
నిస్సానముఁజేసి భగవదారాధనయందఁ జిత్తమును ప్రవేశ పెట్టె
దనుగాక? (నిష్క్రమించును)

(విష్ణుమూర్తి జలంధరరూపముతోఁ బ్రవేశించును.)

విష్ణు—[తనలో] నారదుని ప్రేరేపణమున జలంధరఁడు శివు
నితో యుద్ధమున కరిగినాడు. ఇప్పుడు వారిరువురకును పోరు ఘోర
మైయుండును. [అలోచించి] ఇంకఁనేనాలోచించనేల? ఈవేషముతో
బృందం జేరెదఁగాక! తన భర్త దుర్మాస్థుఁడయినను నాతని పద
చింతనము హృదయమునందు ఓడువనిరంతరము నాతని క్షేమమునే
నోరు పరమసాధ్యుని నెన్నివంచింపఁగలనో తెలియరాదు.

(ఎదుటఁ జూచి) అదిగో! బృంద.

శే. గీ. జాగరాదుణిలోచనా • బ్లిములతోడ

దంతపదశోభితామలా • ధరముతోడ

పిరుదులంబెడు మేలైన • కురులతోడ

నలరబృందమోమును జూడ • హర్షమొదవె.

ఈమె యిప్పుడే స్నానమాచరించి భగవదారాధన యందఁ
జిత్తము జేర్చుటకుఁ దలంచుచు సూర్యోదయమునకుఁ గాబోలు
నెదురుచూచుచున్నది. [పరికించి] ఆమెయిట్లేవచుచ్చుచున్నది. నేను
నెమ్మదిగా నెదుటఁబడి నాయుద్యోగమున వర్తించెద. ఆహా!

శే. గీ. అఖిలలోకనాథుండ • నైననేనె

యొక్కయువిదపై నమ్మోహ • మూనియిట్లు

దేవహితమనువంకపై • దెలివిమాలి

వచ్చితినితలోదరిన్ • వంచనంబు

నేను; జనము లీకార్యమీ • క్షించిపన్న
నైకొనకయుండె యాదర్శ • కంబుగాగ
కంచయే చేసుమేసిన • గలదెదిక్కు.

[బృంద బ్రవేశించును.]

బృంద—(కాశమునంకఁ జూచుచు)

సీ. ఉరుమహోదయధరే • శ్వసుండు ధరించెడి,
మహానీయతోటీర • మణి యనంగ
బలభిత్తు మారుని • పాచ్చపైగట్టిన,
వింతైన పనడంపు • ఒంటియనగ
బ్రహ్మపతిరణి, శ్రీ • రామకై యొత్తిన
దివ్య నీరాజన • దీపమనగ
దొలిదిక్కు పూబోడి • యళికి బాగమునంగ,
దీపించు కాశ్మీర • తిలకమనగ

తే. గీ స్వతరుణారూణకాంతులు • భాసిలంగ
సకలజగముల నానంద • జలధిముంచ
నాత్మహోషల బావించి • యా పయోజ
మిశ్రించడగొ పూర్వాద్రి • మీదఁదోచె.

(ఇటునటుజూచి) ఆహ! ఏమి! ఈ పులుగులయొక్క విచిత్రగతులు!

సీ. లేమావిచిగురును • లేను నోటనుబెట్టి
ముదమునఁ దాదను • భూరిపికము
జంటబాఱుగలేక • సంతసమ్మున, చాల
మధువునరసెడి ప • ట్పదమిధునము
మాటికిమాటికి దన • బోటిని బిల్చుచు,
మించువార్ష మునఁజ • రించుశుకము
విడచిన నే హాని • యడరునో యని మెడ
మెడఁగల్పి తిరిగెడి • మిధునయుగము

తే. గీ ప్రకృతి నింక నుండిన జీవ • రాసులెల్ల
కలిత దాంపత్యసౌఖ్యంబు • గాంచుచుండ

నా పురాకృతకర్మము • నకు మనంబు
సందు నేమని పంతు ని • త్కైతి నేను

విష్ణు—(తనలో) ఇదియే మండినమయము. (తొందరగా బృహదను సమీపించి)

మ. తరుణీ! నీయెడ నేనుజేయు నపరా • ధంబెల్ల మన్నించి, స
త్కరుణావర్షము నాపయిం గురిసి, నీ • క్షాంతిలోఁజేర్చి నా
వెరపుఁ మాన్పును; బుద్ధివచ్చెను హహ • విజ్ఞానమబ్బె; నిరం
తరమ౯ శీర్షమునందు దాల్చెద భవ • ద్వాక్యంబుల౯ సుందరీ..

మ. గతజలనేతుబంధమున • కై తలపోయట పాడిగాద; దు
ర్మతినయి నేను నిఁ బలుతె • అంగుల బాధలు పెట్టినాడ, నీ
మతి సవియెల్లబోవిడిచి • మానిత సత్కృప నాడరించి; యం
చితగతి నేలుకొమ్ము సర • నీరుహఁగి విశాలలోచనా..

బృంద—(తనలో సంతోషమతో) ఆహా! నేడెంతయు సుంద
నము. భగవదనుగ్రహముహాస, నా నాధునకు నా యెడలఁ గరుణ
జనించినది. ఈతఁడు తా నొసర్చిన యశ్వశ్యములకుఁ బశ్చాత్తాప
మందుచున్నాడు. ఈతని పదసేవ నాకు లభించుటంజేసి నేను కృతా
ర్థుకాలను. (ప్రకాశముగా) ప్రాణేశ్వరా! ఎన్నొళ్లకు నాయందు దు
యవచ్చినది. విన్నుఁ గరుణించుటకు నే నెంతదానను?

శా. రాకాచందుగ్ని రాకకుఁ నిశచకో • రంబట్లు చండాంశు కో
భాకారంబునకుఁ సరోడమటలే • యత్యాశతో, నెప్పు నీ
రాక౯గోరుచు నున్నదాన నిట; న౯ • రక్షింప భావించి యా
హ! కారుణ్యముబూని వచ్చితివి ధ • న్నంబయ్యె జన్మంబిల౯..

స ధా! ఇప్పటికైన నా యందు కరుణగలిగినది. నీవు నా
యందు నిష్కరుణవహించి నీ పదసేవకు నన్ను దూరమఁగఁజేసినను,
నేను నీ పాదసేవ మరిచియుండలేదు నా యెడల నీవు గినుకవహించి
జలరాశిందోయ శ్రీమన్నారాయణుని యనుగ్రహమున బ్రదికితిని..

లేకున్న నే నీపాటికి స్వర్గసౌఖ్యము ననుభవించుచునే యుండును. ఇంతకును నీ చరణంబుల గొలిచి కృతార్థురాల నగుటకు గాబోలు బ్రతికియుంటిని.

విష్ణు—(తనలో) ఈమె నన్ను జలంధరునిగనే భావించినది. ఇంతవఱకును నా ప్రయత్న మనుకూలముగనేయున్నది. (ప్రకాశముగా) ఊ నీవు మహాపతివ్రతపు • నిర్మలధర్మ వివేకశీల స

ద్భావము నీదుసామ్యు; జన • మద్యను నిశ్చను నేనె యట్లు దు
ర్భావముఁబూని హింసలకు • బాహునరించితి; వానిసైచి; మో
దావహాఽత్తమూని చరి • తార్థునిఁజేయుము నుందరీమణి.

బృంద—మనోహరా! నీ కరుణకు బాతురాలనేగాని విను
తికిఁగాను గడచినదానికి నీవుగాని నేమిగాని చింతించినందువలన, బ్ర
యోజనములేదు. ఇంక మనమో సంగతి మరచిపోవలయును

విష్ణు—

మ. జలజాతీ! భవసీయనాక్యములనే • స్వాంతంబునం దెంచకే
పలుభంగుల్ నినుహింసఁబెట్టితి బరా • బ్ధాతాక్షులం బట్టితి
గవిత్తోగ్ర) పృథసంబులన్ విబుధులన్ • గార్పించితిన్; దాపసా
వలి బాధించితి వానినన్నిధిఁగటా • బంధించి తత్పత్నలన్.

ఇది యంతయు నట్లుండ ముక్కంటిచే భస్మముగాకుండ నన్ను
రక్షించిన మహాసాధ్వీశిరోమణివగు నిన్ను సముద్రమునఁ గూలవైచి
తిసి. ఈ వాపములన్నియు నన్నేవిధమునఁ గట్టికుడుపునోకదా!
(విచారమునఁజేయుచు)

బృంద—మనోహరా! వాపమొనర్చి బశ్చాత్తాపమునొందు
వారా వాపము ననుభవించరని యార్యులు చెప్పుదురు.

విష్ణు—భయాకలితచిత్తుడనగు నన్ను నీ భుజపంజరమున జి
క్కించుకొని వెఱపు మాన్పుము. (కొగలించుకొనుచున్నాఁడు).

బృంద—జీవితేశ్వరా ! గతించినసంగతులఁ దలంచుకొని యేల
విచారించెదవు ?

తే. గీ. నీవరిష్టంగసౌఖ్యంబు • నిక్కముగను

వర్ణనముసేయఁ గవికైన • వశముగాద

టంచు, బలుకంగ నగుఁగాదె • యట్టియెడల

పదములుండునె నాకుఁగ్గి • బద్ధనయన.

[జలంధరుని శిరము వారిముందుఁ బడును.]

బృంద—(తొందరగా విష్ణుమూర్తి చేయి విడిపించుకొని జలం
ధరుని శిరముజూచి) హా ! ఇదియేమి ? (మూర్ఛిల్లును.)

విష్ణు—(తనలో) ఈ వ్యాపారము తుద కేమగునోకదా,

బృంద—(విష్ణుమూర్తినిజూచి) హా ! కపటనాటకసూత్రభారీ!
ఎంతమోసముజేసితివి ? (భర్తశిరమునుబట్టుకొని) హా ! (రాజేశ్వరాః
నీ వీ ప్రపంచమును విడిచిపోయితివా ?

ఉ. అయ్యయో జీవితేశ, యిటు • లైతివె ! యిందుల కేమిసేతు, నా
కెయ్యది యింకదిక్కు; మఱి • మివ్వరివేడుదు; రక్తసిక్తమై
యియ్యెడ నీశిరంబకట • యీ దశబాండఁగ గాంచియుండియున్
ప్రాయ్యలుగాకయుంటి లల • నల్ కఠినాత్మలుగారె యూరయన్.

హా ! మనోహరా ! నా యెడల నీవు నిష్కరుణవహించి నన్ను జూసి
నను, నీ పదసేవయె జేయుచు, నా సుమంగలత కేవిధమగు భంగము
రాదుకదాయని తలంచితిని. వంచకుడైన వారి భవనేయాకృతిఁదాల్చి
వచ్చుట యెఱుంగక నీవేయని భావించి నీ పదదాస్యము లభించెదా
యని యెంతయో సంతోషించితిని అక్కటా ! నీకిట్టి దుర్దశ గలిగించిన
దెవ్వరోకదా ?

విష్ణు—రణమున ముక్కంటిని దాకుటచే నీగతి బొందెను.

బృంద—(భర్తనుద్దేశించి) జీవితేశ్వరా ? ఇంక నే నెంత విచారించిన నేమిప్రయోజనము !

సీ. ఐశ్వర్యమిచ్చిన • హరుడాది దేవతల్
భవదీయ చరణసే • వకులటంచు
నీ యశ్వత్థములకు • నిత్యంబు భయమందు
దాపసేందులు పాలి • కాపులంచు
సాధ్వీశిరోమణుల్ • సంయమిందుల పడం
తులు వెలసతులతో • దుర్బలంచు
భారతీనాథ కృ • పాల్బంధకము
శౌర్యబలములు శా • శ్వతమటంచు

తే. గీ. గర్వమునుబూని యట్లు లో • కములయందు
మిన్నమన్న నెఱుంగక • మేనుమఱచి
తిరిగినందుకు బాప మీ • కరణి నిన్న
గట్టి కుడిపెను తప్పునే • కర్మఫలము.

సీ. నిరంతరు దేవతల్ • నిఖలమానవులకు
బూజాహ్నులను బుద్ధి • బూసలేక
యచట ధర్మంబుండు • నచటనే జయముండు
ననెడి వాక్యంబును • సరయలేక
తాపసోత్తములను సఁ • తాపింపజేయుట
యే నాశనంబని • యెంచలేక
సాధ్వీమణి తిర • స్కారమే పంశంబు
గడతేర్పుననుమాట • గాంచలేక

తే. గీ. గర్వమునఁ జరించినందుకు • గలుప మిట్లు
బండి కారణంబయ్యె భ • వస్మృతికిని
నిందు కేమనిపగతును • నేడిదిక్కు
నీవు జేనట్టి యీ బ్రదు • కేలనాకు.

నీ. పరసతీసంగమ • వాఁచయొక్కటి చాలు,
 సత్కులంబెల్ల భవం • సౌభుసేయ
 సంయమిశ్వరతిర • స్కార మొక్కటిచాలు,
 నకలభాగ్యమాల నా • శనముసేయ
 తగసాధుజనుల సం • తాపమొక్కటి
 కలితపుణ్యము లడు • గంటజేయ
 దేవదూపణ దురు • ద్వేష మొక్కటిచాలు,
 నిమిషంబులో • పల నీరుసేయ
 తే. గీ. సక్కటా యివియన్ని నీ • యందు నమరి
 యుండుటంజేసి యిట్టి చే • గొందనయ్యె
 వగచినందున కేమి లా • భంబుగలుగు
 కర్మఫలమిట్లు నిన్నును • గట్టికుడిపె.

ప్రాణేశ్వరా! నేనొక శోకముమాని ప్రార్థనైతి నై నిన్ననుసరించి కృతార్థురాల నయ్యెదగాక! (విష్ణుమూర్తికిఁ జూచి) శ్రీహరీ! నీవు నన్నిట్లు వచించెదవల కలనైనఁ దలకచియుండలేదు. నా చిత్తవృత్తి నెఱింగి యుండియు నిట్టి యకార్యమున కేల యుద్యోగించితిని ఇదియా నీధర్యరక్షణము!

చ. అనిశము దీననంతిని • నారసి, వారల కోర్కెఁగిర్చుచున్
 మనుచుటా; దుష్టదైత్యులర • గంబున శౌర్యమునకొనఁగించుచున్
 ఘనమతి దేవతాతతిని • గాచుటా; యొక్కట యిట్లు సాధ్యునై
 న ననుఁ గుయుక్తిమానహర • గంబూనరింపగ • నెంచిటోహరీ
 దీనీవలన శ్రీహరి, పరాంగనాహరణమానసుడని వచ్చునింద
 కన్న, మఱియొక లాభ మేమి యండఁ దలంచితీవి.

విష్ణు—నారీమణీ! నిఖిలజగజ్జేగీయమానంబగు భవదీయ సౌందర్యమునకుఁ జిక్కితి నను సంగతి నీ వెఱింగి యుంటివి. అది యట్లుంచుము. పోస్తెత మీ కార్యము నిఖిలామరమునిజనార్థమై నాచేఁ చేయఁబడినది. తానసపత్నిల బరిమిం బట్టుచు, దాపనులకు సంతాపముగలుగఁజేయఁచు, దేవతలకగుండ బాధకలిగించుచున్న నీ నాధుడిని.

తవఱకును నీ సాధ్వీత్వమువలన నేకీమను బొందకయున్నవాడు.

తే. గీ. చాన! నీ మది నొక్కింత ధీచంచలతను

గలుగఁజేసి నేని ము ధీకంటివలన

నాలమున నీదు నాధుండు ధీగులుననుచు

నిట్టిమాయఁ బన్నితి దేవ ధీహితముకొరకు

గినుక నొందకు నాపైనఁ ధీగీరవాణి

జగద్ధితార్థమైన నొనర్చిన యీకార్యము నింద్యముగాక యుండుగాగాక! సాధ్వీమణి వగు నీయశమన కావంతయుఁ గళంకముండకుండుగాక! నాకు నీయంగుఁ బ్రీతియుండుటంజేసి నీవళులలోఁ దిబులచేఁ బూజింపఁబడెదవుగాక?

బృంద—మాధవా! పరాంగనల వచించుటయేనా నీవు దేవ హితము కొఱకు నేయుకార్యము ఇదియేనా! నీధర్మసంధత! ఇదియేనా! నీభక్తరక్షణము! నాభర్తృమృతికే దుఃఖంతునా? నీకొనర్చినయకార్యమునకే వగతునా? ఎట్టిదుష్కార్యముజేయుటకు సాహసింజితివి! సాధ్వీయనిమొక్కింతయైనఁదలంపనైనైతివికదా! దేవహితార్థమైపరాంగనలమానభంగమొనరింపదలంతువుగా! ఆహ! ఏమి! నీభవనపరిపాలనదక్షత! నీకీ యాధిపత్యము లభించుటయధ్వంసంబునందు కర్మమునకు పటిరాద్రీవాసము లభించినట్లును, బాహణముల మ్రొగు పారావతమునకు రత్నరాశి లభించిన చందముననుగ్రామతటాకాం తరంబున వర్తిండు కొంగకు మానసరోపర విహంగ మమన మాడ్కించి, ముఱుగుడుబొందు లఁదినుజంబుకంబునను మత్తసామదము తలమెడను జేకూరిన కరణిని నున్నది. (కోపముతో) నాధ్వీనగు నామెడల నట్టి యకార్యమాచరించి, మదీయాగ్రహంబునకుఁ బాతుండనైతివి. జాబ్బల్యమానదాఽజ్ఞుల లశ్రిమంబుగ హరింపవచ్చును. కఠినసంజ్వర ధుర్యకాకోలగుళికలు మ్రింగవచ్చును. నానాజగజ్జల నాశనప్రక్రియోజ్ఞుల మృత్యువుతోనైనను జెనంగి గెలువవచ్చును. యమదోషప్రకాండదీప్యచ్ఛిండదండంబునైనను విలువవచ్చును. కాని సాధ్వీమణుల కా

గ్రామము గలిగించి తదీయ శాపవాక్యాన్ని జ్ఞానబంధు బడకుండ నెవ్వరును దప్పించుకొనజాలరు.

విష్ణు—(తనలో) ఈమె నాకు శాపమిచ్చునా యేమి?

హ. విరిబోడీ! యిటు లాగిహింపనగునే • బృందారకుల్ వేడ నీ కరణింజేసితి వాకిణి హతముగా • గన్ దీనిచే నీ మనో మారుడ్డిల్లెన్ విను మెందు నొక్కనికిఁ గీ • డై నన్ లభించు మహా క్కీకిన్ మేలిది నీవెఱుంగవొకొ లో • కంబండు నీ మార్గముల్.

బృంద—యిటుకందా! ఆవ్యక్త వాక్యంబులచే నేలసమర్థింపజూచెదవు! నాకు బతి వియోగముంగూర్చి దుఃఖ మొదలించినందులకు నీవు దీనికిఁ దగినఫల మనుభవించక పోదువా? ధర్మముదప్పి చరించినపిదప నీవు భగవంతుడవైనవేమి? మతేవ్వలైనవేమి? ధర్మసంరక్షణార్థమై నూనవతులను భంగమొనరించదలచుటయీ నీగుణము సాధ్యమగుట కాగ్రహం బొదవెనేని వారించుట కెవ్వరుజాలదురు! నిశ్చయమైనసాధ్యకాగ్రహం బొదవెనేనియొక్క పెట్టున ననుస్తజగ త్రవళమునుసంభవించునట్లు జేయగలుగునని తలంపుము. నీవొనర్చిన కార్యము నా హృదయమును దహించువేయుచున్నది. కానిమ్ము ఇందులకుఁ బ్రతిఫలముగా నీవు సాహసించుటై యుండుము.

విష్ణు—హా! హతోస్మి- (రాయిగా మారును)

బృంద—(దేవతల నుద్దేశించి) ఓ, యింద్రాది దేవతలారా! రణమున మదీయనాథుని గెలుపజాలక యిట్టికవటము వన్ని కలుషం బార్జింపఁదలంచి శ్రీహరిని నాకడకు బంపిన దుష్టచిత్తులగు మిమ్ము నీరుగ జేసినను నాకోపము చల్లారదు. మాధవుని నొక వేషధారిగఁజేసి యీవంచన నాటకము బ్రదర్శింప సాహసించితి.

[ఇంద్రుడు బ్రహ్మతో ప్రవేశించుచు.]

ఇంద్రు—[బృందనుగాంచి] సాధ్యమణీ! వచ్చింపుము. దేవతల యెడల నెట్టిసాహసమును నేయవలదు.

బ్రహ్మ—[రహస్యముగా] మహేంద్రా! రోహవేషంబున నీ సాధ్వీకర్తృత్వయగుకుండుని భాషాణముగా జేసినది. మనము నెమ్మదిగా నీమెనుబ్రనన్ను రాలుగఁ జేసికొనవలయును లేకున్న భర్తృసంతాప వీడితయగు నీమె యేమిచేసినను జేయగలదు.

ఇందు—[బృందసుజూచి]

నీ. వసియింపుమంచును • వక్షఃబునిచ్చిన,
పతివీడి యంగుదు • బరగులత్నే
యర్థశరీరంబు • హుడీయఁ; జూడక,
చండీయై చరియించు • శైలతనయ
మొగమునం దుంచినన్ • మగనిని వీడి దో,
వడ్డనన్నిధినిఁడు • చాన వాణ్
నెత్తి నెక్కించుకొ • నిన నాథు నిడనా
పంకమున హరిలు • ననితిగంగ

తే. గీ. నీకు సాటిరారంచును • నిక్కముగను
జాతి జెప్పెద వేయొ • సాధ్వీ నీదు
దీప్యమహిమంబు గనులకుఁ • బెల్లముయ్యె
హరినిసిలగాగ గావించి • యలరినావు.

బృంద—[ఇందుని జూచి] ఏమి! నీసక్కవినయము! అందినజట్టు ను, నందకున్న గాళ్ళు బట్టట యచ నామెత నీయందు నిజమగు చున్నది. భగవంతుండగు లక్ష్మీకళత్రిని సన్నవంచించు దురుద్యోగ మున నర్తించనీవే ప్రేరేపించి, వడీయ శాపమునకుఁ బాతుండగు నట్లు జేసితివి. తాఁ జెడిన కోతి ననంబెల్ల జెటిచె నన్నట్లు మొదటినుండియుఁ బరాంగవల పండించు మాయోపాయ దురంధ రుండవగు నీ విట్టి యుపదేశములనే యొరులకుఁ గూడ జేయు చుండువు.

ఉ. మారునిబారికోడి యభి • మానము గోల్పడి గ్రామకుక్కుటా
కారముఁ బూని కూతనిడి • గౌతమపత్నికై జూచునీలకున్

జారుడవై దురంతమగు • శాపమునొండ సహస్రయోని సం
భారముమెనిపైఁ గనిన • పాపరతుండవు నీవుగావొకో.

మ. కరుబంతాధిప డివ్యరత్నమకుటా • గ్రస్తాపనీ భూతభీ

తికరోద్దీపిత శాసనుండవు మహా • ధీరుడవై యుండి జం

కకపాపంబున కింతయేచిగమలా • కాంతున్ సమం జేరి పం

చకమున్ శేయుమటంచుఁ బాపితిక; దుష్టాత్ముండ వీచారయన్.

ఇందు—(తనలో) నే నేమియుఁ జెప్పకపూర్వమే యీమె
నన్ను నిందించుచున్నది. ఇంతటితో నూరకొనునో లేక, నన్నుగూడ
శాపశస్త్రముఁ జేయనో.

బ్రహ్మ—[బృందంజూచి] సాధ్వీమణి! ఆగ్రహింపకనాపలుకు
లాలింపుము. నీకు చెలియని, భర్తమెందును లేడు. పుండరీకాక్షుం
డిట్టి కార్యమును దాపనజన సంతాప నివారణార్థమై చేసె నను
సంగతి నీ మెఱుంగుదువు. నిరంతరమును మాధవుని చిత్తమును
సేవించు నీవే యద్దేవాదిదేవుని నీలీలశిషింపనగునా? ఆతఁడు లేకున్న
జగములగతి యేమగును?

బృంద—దేవా! భారతీరమణా! అభ్యర్థివ్యోగమున బ్రవే
శించి నాభర్తమృతికి గారణమై నాకు వైధవ్య మొదవించి నప్పుడు నా
కీజగమా తో నేమిపనియున్నదని ఎవరు త్రివ్యుకొన్న గోతిలో వారే
పడుదురు. నాధ్వినగునన్ను సంచింపదలంచి మఘరూద్రుం డట్లు
శాపమునందె దీనికెవ్వరేమి సేయుదురు?

[లక్ష్మీదేవి -- పరీవేశము.]

లక్ష్మీ—(తనలో) బృందకడుకు వచ్చునాధుని, డిట్టి కార్యము
సేయవలది యెంతచెప్పినను విక పచ్చి తుదకు సాధ్వీమణి యగు
నామె శాపంబునకు బాలయ్యెను. అక్కటా! ఇప్పుడు నే నేమి
సేయుదును? (పరికించి) బ్రహ్మేంద్రులు గూడ భయమంది, యీమె

తో సంభాషించజాలక యున్నవిధము తోచుచున్నది. ఇది నేనే యామెను వేడుకొందుగాక. (బృందను సమీపించును.)

బృంద—దేవీ! పద్మాలయా! భగవంతుని యెడల నేనుమహా పరాధ మొనర్చితిని. నన్ను మన్నింపవలయును.

లక్ష్మి—బృందా! నీవు సాధ్యవి, సాధ్యలోకతిరస్కారమువలన నా నాథుఁ డట్లయ్యెను. జరిగినదానింగూర్చి తలంపక, నాయందు గరుణాంతరంగవై పతిభిక్షుఁడైబ్బము. శ్రీవారి లేనివైకుంఠమున నే నెట్లుందును? అదియట్లుండ నకలజగంబులును సంతాపసాగ రులున మునుంగును.

బృంద—అమ్మా

చ. వసజభవాదీదేవగణా • వందితుఁ డి పరిహారుఁ డత్పదా
ర్చనమునకంటె వెందు నిత • రంబగు కృత్య మభిప్సితోపసా
ధన మది లేదు నిక్కమిది • తల్లి! నమస్త మెఱింగియుండియొక
వసదధాత్య నీగతి నొ • సర్పితి జేర్చితి నీకు దుఃఖముకొ.

జననీ! నామూలమున నీకుఁగాని జగములకుఁగాని సంతాప మొదవనేల! నాభర్తా శిరముతో నగ్నిం బ్రవేశించెడగాక! అంతట నీ ప్రాణేశ్వరుడు నిజరూపము ధరించును. (బ్రహ్మేంద్రులనుజూచి) పితామహామహేంద్రులారా! నేననలప్రవేశ మొనర్చుటకు దగిన యత్నము గావింపుడు.

(బ్రహ్మేంద్రులు - నిష్క్రమింతురు.)

బృంద—(లక్ష్మిదేవిం జూచి) జననీ! నాకనుజ్ఞనొసంగుము. సాధ్య మణులకు భర్తయైనవము. కావున నేను పతిమార్గము ననుసరించుచుంటిని.

లక్ష్మి—సాధ్య! సాధ్వలమని గర్వింపు నారీమణులను దలతెత్తకుండ చేసి, నన్నును, ననజాతను, భారతినిగూడ మించిన నీపవిత్రచరి

త్రము, మహామహీమయు నసమానము. అమ్మా! సాధ్వీకేపతిభక్తికి మించిన పుణ్యముకంటె బ్రహ్మచర్యమున మరియొకండు లేదు. సాధ్వీప్రభావమునకు సాటియైనదిలేదు. తల్లీ! నీచరిత్రము నారీ మణుల కెల్లరకు నాదర్శకమగుగాక!

బృంద—(పాపాణమై యన్న విష్ణుమూర్తిగాంచి కరములు మోడ్చి)
సీ॥ అఖిలజగన్ని యా • మయకుంఠవయినట్టి

మాధవా! నీదిస్య • మహిమలెన్న
భారతీపతికైన • నశముగా, దట్టిచో,

సజ్జానురాల నే • ననగ నెంత
ప్రాణులవేడ్కతో • బాత్రీలుగాజేసి,
జగ మను రంగ నే • శంబునందు

నాటలాడించుచు • నరుల మహానుభా
వుడవైన నిన్ను సం • పూర్ణకోప
మున నట్లు శిలగ గ • మ్మని పల్కినంతనె ;

బృంద సాధ్వీయనెడి • పేరు జగతి
నిలువంగగబోదు • శిలయాపు నీవిధి

గరిమగైకొంటివి • గాక మన్న
లోకేశ్వరుడ వైన • నీకు నేశాపంబు,

నొనగు లేమి! యది • నీహంద. లేమి!

తే. గీ వననలమున • చెచ్చెద • నీవు తొంటి
దివ్యరూపంబు ఛరియించి • తేజరిలుచు
సఖిలజగముల నేలుచు • నలరుమింక
సాధుజనరక్ష! నీవక్ష • జలరుహక్ష!

(నిష్క్రమించును.)

అష్టా—అహా! ఈమె చరిత్రము సర్వజగద్వినుతిబాత్రీమైనది, (ఎదుటజూచి) అదిగో! బృందనాథునిశిరం బగ్నిం బడవైచి తానుగూడ నందు బ్రవేశించినది.

(శిల-విష్ణురూపముగా మాఱును.)

విష్ణు—బృందా! బృందా!

లక్ష్మి—ప్రాణేశ్వరా! ఏమిది!

విష్ణు—బృంద యెక్కడ? బృంద యెక్కడ?

లక్ష్మి—అదిగో శృణానమున గతించిన నాధునితో సన్నిహితమైనది.

విష్ణు—(ఎదుటఁజూచి) హా! బృందా! బృందా!

(నిష్క్రమించును)

లక్ష్మి—అక్కటా! బృందపై నీ మహానుభావున కీ పరితాపమేమి? నేనరిగి, నెమ్మదిగా నాధుని వైకుంఠమునకు దోడ్కొనిపోయెదఁగాక.

(నిష్క్రమించును)

ఇది పంచమాంకము.

స తి తు ల సి.

ష ష్టాంక ము.

[కైలాసమున సతీదేవియు, ఇందుడు, బ్రహ్మయు ప్రవేశము.]

సతి—(బ్రహ్మాందు)లకుజూచి) బ్రహ్మాందు)లారా !

శా. ప్రితఃకాలని తాంతధూనరశశి • ప్రియంబులై మీ ముఖా
బ్జాతంబుల్ కళజాతియున్నగతి గ • న్నట్టెన్ ననుంజూడ నీ
భాగిణి రాబనియేమి? యంతటి మహా • వైకల్యసంప్రాప్తి యే
రీతిం గల్గెను మీకుదెల్పుదుధృతి • శ్రీశీతమల్ బూతుచు.

ఇందు—జగజ్జననివగు నీకుఁ దెలియని విషయమున్నదా
పరిమేశ్వరునిచే ఖండింపబడిన జలంధరుని శిరముతో సాధ్వీయగు
బృంక యగ్నిం బ్రవేశించినంతనే నామె శాపమునఁ బాపాణమైన
శ్రీహరి నిజరూపమును బొంది బృందకై పరితపించుచు శ్మశానమున
విహరించుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—దేవీ! శతకోటి దినకర ప్రతికోటి దురవలోకత్రేజ
స్సమార్జితంబును, చంద్రిసూర్య తారాసంకటకర ప్రసాదసాధహ
ర్య ప్రజంబును, సకలదిగ్రిచిత గేహపూహ నిర్వ్యాహమణిఘృణి
క్షాళి తాంబరతలంబును, శోకమోహక్షుత్పిసాసాదరామృత్యువర్జిత
ప్రాణిగణంబును, నగు వైకుంఠము శ్రీహరి లేకపోవుటంజేసి కడుఁజె
న్నుఁ దఱిగియున్నది. ఇందిరాదేవి సంతాపచిత్తయైయున్నది. కావున
గరుణఁబూని పద్మాలయామనోహరుఁడు వైకుంఠమును ప్రవేశించు
మార్గమునరసి, లోకసంతాపమును బాపుము.

నతి—తే. గీ. లఖలదేవాదిదేవుడై యలరునాత
 డొక్క యవిదకై తాపంబు నొందుటేమి
 యమ్మహాత్ముని మహిమంబు లరయ
 నేరికైనను శక్యమే యెంచిచూడ

బ్రహ్మాంధులారా! నేనొకవిధమగు బీజము నొసంగెదను
 ఇట్లే మీరు లక్ష్మీ సరస్వతులయొద్ద గూడ గ్రహించి, భగవంతుడగు శ్రీహరియున్న బృంద శృశాసనవాఙ్మయందు నాటుడు. నావలన గ్రహింపబడి మీచే నాటబడు బీజము బృంద ప్రతిరూపమై తులసి యను పేరబయి విష్ణునిమోహ పరితాపమును బోగొట్టును.

ఇందు—మహాప్రసాదము.

పార్వ—ఇదిగో! (బీజమునిచ్చును)

ఇందు—అంబా! ఇట్లే లక్ష్మీ సరస్వతుల వలనగూడ గ్రహించెదము.

[బ్రహ్మ—దాక్షాయణి! ఇక మేము పోయివచ్చెదము.

(తెరవాలును)

రంగము (2) (శృశాసనభూమి:—ప్రవేశము-విష్ణుమూర్తి:—

విష్ణు—(ఇటునటుఁజూచుచు) ఆహా! శుష్కపలాగతాగణిత కంకశోష్ణ గృధ్రాఘోరదంతధ్వజంబును, నుత్కర్షితకృత్తిరోజాతప్రితాపంబును, దుర్గంధనిదానంబును నగు నీశ్వశాసనబెంత భయంకరముగనున్నది? ఇందు విహరించుట కా పార్వతీనాథునికే తగయున్నది (బృందనుద్దేశించి) హా! బృందా! నీపై మోహము నన్నెంతకు దెచ్చినది! శతసహస్రాహస్కరోజ్వలమై విద్యుల్లతీకావగూతవివిధోద్యద్వైభవంతీయుతమై, వేధురుధరస్విపప్రముఖ దేవాగ్రేసరోవాసి తంబై యొప్పు వైకుంఠయనసుండు నేను నీపై బరితాపమున నిట్లు భూతప్రేతపిశాచ ధాకినీగణంబులకు విహారభూమి యగు నీ ప్రేతభూమియందఁ జొంచుచుంటినిగదా!

తే. గీ. పూవుబోడి! శరత్కాల • పూర్ణశశకి
 వంకలంబెట్టు నీముఖ • వద్ద మటు
 సకట యగ్నిలో వేల్పుట • కాత్మ యెల్లు
 సమ్మతించెనో తోచదు • సారసాక్షి.

చ. లలితమృణాలపల్లవ వి • లాసము మించెడు బాహువల్లి యు
 జ్వల దనలంబులో నిడగ • స్వాంతము సమ్మతిబూనె నెట్లు హా!
 జలజముఖమహీ! భవన • జాలము లన్నియు వేడ్క గుడ్డిలో
 పల నిడుకొన్న నాకె బలు • వంత ఘటింపగఁ జాలితెంతయౌ.

తే. గీ. నేల నొక్కింత నడచిన • నెలర! యరుణ
 కాంతివహియించు భవదీయ • చరణకమల
 యుగ్మమగ్నిలోఁ గాలుచు • నుండఁ జూచి
 యోర్చియుంటిని దుఃఖంబు • కేర్చి మదిని.

సాధ్వీవైన నీయశశ్చంద్రికలు చతుర్దశ భవనములయందును
 గాయజేసికొంటివి. నాచిత్తమునమాత్రము సంతాపము నాటికివి
 (బ్రహ్మయునిందుగ్ధు-ప్ర)వేశింతురు)

ఇందు—(బ్రహ్మనుజూచి) దేవా! భారతీరమణా! శ్రీహా.
 స్థితి యే రీతిని నున్నదో చూచితివా?

బ్రహ్మ— ఈ మహాత్ముని దర్శించి సంభాషింతు గాక
 (విష్ణుమూర్తిని సమీపించి)

సీ అలవికుంఠనగరి • నలరుచుండెడు సీవు
 ప్రేతభూమిని విహ • రించుటేమి
 సన్మూల భయంప • వంతసించెడు నీవు
 భూత భజనచేత • బాలుచు లేమి
 భణిరాజశయ్యపై • బద్దళించెడు నీవు
 వల్లకాటిని నిలు • బరచు లేమి

భక్తుల దుఃఖంబు • బాపుచుండెడి నీవు
 భూరి దుఃఖాబ్ధిలో • మునుఁగు లేమి
 తే॥ గీ॥ జలజవాసిని రాణియై • యలరుచుండ
 బృందక్షై పరితాపంబు • బొందులేమి
 రమ్మ వేగ వైకుంఠపు • రమ్మ శేర
 కమలదళశైలి! నన్నును • గన్నతండ్రి.

ఇందు) —

సీ॥ జలజాలయాదేవి • సతి, పద్మజుడువట్టి
 భారతికోడ, లీ • శ్వరుడు హితుడు
 ఫణిభోజనుడు తేజ • ఫణిరాజు రల్పంబు
 వందిజనములు తా • పసగణంబు
 కొమోదకీనంద • కనుదర్శనంబులా,
 యధములు ఘనశంఖ • మొత్తుబూర
 యమర సంకతినేవ • కావలి; యక్షులు
 సోమభాస్కరులు; కా • స్తుభము భూష
 తే॥ గీ॥ ణం; బజాండంబు మేరు; సం • ద్రంబు గృహము
 భక్తచిత్తంబులు హార • వనము; లిట్లు
 జైఁగుచుండిన నీవాక్క • కలికి కొఱకు
 దాపమండట మిగుల వో • ద్యంబు గాదె.

దేవా! నీకై రమాదేవి మిగుల బెంగఁగొని నీవు లేకుండుటచే
 పైకుంతంబుఁ బ్రేవేళింపక యున్నది సత్వరముగా విచ్చేసి మాకందట
 కును ముదంబుఁ గొల్పుము.

బ్రహ్మ—తండ్రి! బృందక్షై యింకఁ బరితాపము విడువుము. నీ పరి
 తాపమును బాపుటకు మేము సలిదేవివలన నొక బీజమును
 గ్రహించి యీప్రదేశమున నాటితిమి. అయ్యది బృందపత్రి
 రూపమై తులసియనఁ బటగఁ దానిం జూపుము.

విష్ణు—బృందప్రతిహాసమా? ఏది! ఏది!

(తెరలేచును)

[తులసిభూజముండును]

బ్రహ్మ—దేవా! వీక్షింపుము.

విష్ణు—(సంతోషముతో) ఆహా! ఏమి! (బృంద సుద్దేశించి) హా
బృందా!

తే॥ గీ॥ పడఁతి! నాదు సంతాపంబు ♦ బాప నిట్టి
మాడ్కి సతి కృపన్ దులసిగా ♦ మాతినావు
భళిర! నాకును బ్రీయమైన ♦ వస్తు వగుట
నీవు ముగ్ధజనామరులచే ♦ నిఖిలదగము
లందు పూజలక గాంతు వా ♦ సంద మెసంగ.

సీ॥ దినకరోదయమును ♦ గనిసంతనే కడు,
రాఁచించు పద్మాక ♦ రంబువగిది
సంపూర్ణపూర్ణిమా ♦ చంద్రురాకను గాంచి,
రంజిల్లు రత్నాక ♦ రంబు మాడ్కి-
వానంతలక్ష్మీని ♦ లాసోదయంబున
వికసించు సుధ్యాన ♦ వీధిభాతి
వార్ధరురాకకు ♦ పరమ సంతోషంబు;
నొందుచు నుండు మ ♦ హోరమట్లు

తే॥ గీ॥ నీ మహోదయంబున నాకు ♦ నిక్కముగను
బరమహర్షంబు గల్గెదా ♦ పంబు వాసె
సఖిలజగంబులఁ బూజల ♦ సందుచుండి
తులసి యనుపేర నొప్పచు ♦ జలఁగుమిక.

బ్రహ్మోద్బుద్ధులారా! ఈతులసిమహోదయమున నేను స్వస్థ
చిత్తుడనైతిని. ఇంక నేను వైకుంఠమును ప్రవేశించెదను, కా

మీరుమూత్ర) మొక కార్యము నేయవలయును. ఈతులసిని బృథా
వనమునఁ బ్రీతిపించుదు.

ఇందు—ఆజ్ఞ నెరవేర్చెదము.

బ్రహ్మ—మహేంద్రా! భగవంతుడగు శ్రీహరి స్వస్థుడైతడుయినా
డు. ఇంక మనకు గావలసిన దేమున్నది ?

ఇందు—

సీ. జలజాక్షీయశా బృంద ధ సాధ్వీర్వ మతివల,

కాదర్శకం బామ ధ నలరు గాక

హరికిఁ బ్రీతియగుచు ధ నలరుతులసి సమ

స్త గృహంబులందునఁ ధ దనరుగాక

శ్రీరాధు ప్రీతికై ధ చిరభ క్తితులసిని,

జేరి యందఱును బూ ధ జింతుగిగాక

తులసి వర్చించి, ని ధ స్తుల సౌఖ్యభోగనం,

పదలు మానవుని గాం ధ చెల్లరుగాక

తే. గీ. తులసి యుండు ప్రదేశమం ధ దు హరిగూడ

యుండి; భక్తజనులఁ బోయి ధ చుండుగాక

పరమ పావనంబుగ నెంచఁ ధ బడెడు తులసి

దళము ప్రీతివారు శిరములఁ ధ దాల్చిగాక !

బ్రహ్మ—తథాస్తు. (తెరవాలును.)

ఇది పప్తాంకము.

సర్వము సంపూర్ణము.

ఆంధ్ర నాటకములు.

	రు. అ. ప.		రు. అ. ప.
గయోపాఖ్యానం చి॥ ల॥	1 0 0	ప్రహేళిక	1 0 0
ప్రసన్నయానవ రు. డి॥	0 8 0	సంగీతపాఠశాల	1 0 0
చారిజాతాపహరణము	0 8 0	సశ్యవిజయము	1 0 0
చతురచంద్రహాస	0 8 0	శ్రీ నాహనము	0 11 0
బాబ్బిలియుద్ధము శ్రీ॥ కృ॥	1 8 0	కృష్ణ రాయభారము	0 14 0
కలభాషణి డి॥	1 0 0	కృష్ణ రాయవిజయము	0 12 0
నాజుధికి డి॥	0 8 0	మదనసుందరపరిణామము	1 8 0
మోహినీమనోహరం ,,	0 8 0	శ్రీనివాసకల్యాణము	0 8 0
వేదానందహరణము న॥ సు॥	1 2 0	సురాజుద్దౌలా	0 8 0
ఘోరశిశుపాలమోచనము	2 0	కేశవహితభోధిని	1 0 0
గర్వభంగ	0 12 0	మహానంద కో॥ స॥	0 12 0
ప్రతిజ్ఞామూడవము	0 12 0	కనకార దా॥ సీ॥	0 12 0
శ్రీకృష్ణవిలాసము	0 12 0	కృష్ణతూలాభారము	0 12 0
గుల్బ కావళి	1 0 0	మాలత్ మధుకరము	0 12 0
పసన్ బకావళి	1 0 0	ప్రభావతీ పరిద్యున్నము	1 0 0
ప్రతిజ్ఞా పాండవము	0 12 0	సంపూర్ణ భారతం	1 0 0
పాండవవిజయము	1 0 0	సుమతీదేవీ	1 0 0
పాండవాశ్వమేధము	0 12 0	సువర్ణపాత్ర	1 0 0
పాండవాశ్వాతవాసము	0 8 0	చంద్రకాంత కో॥ స॥	0 12 0
జయంత జయశాల	0 12 0	చింతామణి కా॥ నా॥	1 2 0
కనకతార	0 14 0	చింతామణి చ॥ మా॥	1 0 0
మహానంద(కోత్తి నాటకము)	0 0	చింతామణి రా॥ క॥	1 0 0

రంగా పెంకటరత్నం,

బుక్ సెల్లర్స్,

బెజవాడ.

ప్రబంధములు.

		రు. అ. ప.
శశాంకవిజయము	...	1—0—0
శృంగారనైషధము	...	1—0—0
శ్రీమదాంధ్ర చంపూ రామాయణము		1—0—0
పారిజాతాపహరణము	...	0—12—0

గద్యకావ్యములు.

బిల్వశ్రీయము	...	0—8—0
భట్టివిక్రమాద్భుత కథలు	...	2—0—0
తెనాలి రామకృష్ణకవి చరిత్ర	...	1—4—0
కాళిదాసు చరిత్ర	...	1—0—0
భోజరాజచరిత్ర	...	1—0—0

ఈ గ్రంథములే కాక అనేకరకములగు ప్రబంధములు, దండకములు, శతకములు, నవలలు, నాటకములు వగైరా సమస్త గ్రంథములు సరసమైనధరలకు టోకునను చిల్లరనకూడా దొరుకును.

రంగా పెంకటరత్నం,

బుక్ సెల్లర్స్,

బెజవాడ.

15125